

**Szakmai képzés
Büntetés-végrehajtási főfelügyelő**

**Büntetés-végrehajtási reintegrációs ismeretek
tananyagegység**

§.

Szerkesztette: Ranga Attiláné bv. alezredes
Tánczosné Finszter Rita bv. alezredes

2021. január 31.

Tartalom

1	Alapfogalmak.....	4
1.1	A bánásmód fogalma, alapelvei, valamint objektív és szubjektív elemei.....	4
1.2	A fogvatartottakkal való bánásmód tartalma és terjedelme.....	5
1.3	A bánásmód objektív elemei	5
1.4	A bánásmód szubjektív elemei	6
2	A szabadságvesztés	7
2.1	A szabadságvesztés végrehajtásának célja, feladata.....	7
2.2	A szabadságvesztés végrehajtásának feladata	7
3	Differenciálás és progresszív rezsimszabályok	8
3.1	A KEK rendszer sajátossága, jelentősége, a kockázatelemzés.....	8
3.1.1	A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer	8
3.1.2	A KEK rendszer célja:.....	8
3.1.3	A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer elemei	9
3.1.4	A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer működése.....	9
3.2	A differenciálás.....	10
3.2.1	Kötelező elkülönítési szabályok	10
3.3	Progresszív Rezsimszabályok.....	11
3.3.1	Szigorúbb rezsimszabályok.....	12
3.3.2	Általános rezsimszabályok	12
3.3.3	Enyhébb rezsimszabályok	12
4	Speciális részlegek	15
4.1	Fiatalkorúak fogvatartottak.....	15
4.1.1	A fiatalkorú elítéltekre az alábbi speciális rendelkezések:.....	17
4.1.2	Fiatalkorú fegyelmi felelősségre vonása:	18
4.1.3	Fiatalkorú jutalmazása.....	18
4.1.4	Fiatalkorú eltávozásra és kimaradása	19
4.1.5	Fiatalkorú munkáltatása	19
4.1.6	Fiatalkorú reintegrációs programja	19
4.1.7	Családi konzultáció	19
4.1.8	Családterápiás foglalkozás	20
4.1.9	A fiatalkorúak szabadítása:	20

4.1.10	A fiatalokú elítélt reintegrációjának elősegítése	22
4.1.11	Családi Döntéshozó Csoportkonferencia	23
4.2	Drog prevenciós részleg	24
4.2.1	Mintaszolgáltatás a drogteszthez.....	25
4.2.2	A prevenciós részleg működése	25
4.2.3	Drogprevenciós részleg megszüntetése.....	26
4.2.4	Ajánlott módszerek a csoportos foglalkozások végrehajtásához	27
4.2.5	Egészségfejlesztésre irányuló foglalkozások:	28
4.3	Átmeneti részlegbe helyezett elítéltek	29
4.3.1	Az átmeneti részleg reintegrációs tisztjének feladatai:	30
4.4	A letartóztatás végrehajtása	33
4.4.1	A letartóztatás végrehajtásának speciális szabályai:	33
4.4.2	A letartóztatott kötelességei:	34
4.4.3	A letartóztatott jogai:.....	34
4.4.4	A letartóztatottak elkülönítési szabályai	37
4.4.5	Kapcsolattartás közös szabályai:	37
4.4.6	Foglalkoztatás formái:.....	39
4.4.7	A letartóztatottak rezsimszabályai:	40
4.5	Katonai fogdában elrendelt szabadságvesztés büntetés-végrehajtásának szabályai..	41
4.6	Hosszú ítéletet töltő elítéltek	43
4.7	Nem magyar állampolgárságú fogvatartottak.....	47
4.7.1	A külföldi elítéltekre vonatkozó speciális végrehajtási szabályok:	47
4.7.2	Külföldi elítéltek szabadítása:	48
4.7.3	Külföldi elítéltek kapcsolattartása:	49
4.8	Női fogvatartottak.....	51
5	A reintegrációs őrizet fogalma, feladatai	55
6	Társadalomba történő visszailleszkedést elősegítő programok szabályai	60
6.1	Utógondozás:	60
6.1.1	Az utógondozás célja	60
6.1.2	Alkalmazhatóságának feltételei.....	60
6.1.3	Az utógondozás tartama	61
6.2	Pártfogó Felügyelői tevékenység.....	62

6.3	Az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység:.....	64
6.4	Társadalmi kötődés program	65
6.4.1	A társadalmi kötődés program feladata.....	65
7	A végrehajtás progresszív elemei, értékelő vélemény, kérelmek, panaszok ügyintézésé	67
7.1	Értékelő vélemény	67
7.1.1	Az értékelő vélemény szempontrendszere:	68
7.1.2	Időszakos vélemények.....	69
8	Kérelmek, panaszok ügyintézésé	71
8.1	Panaszjog	72
9	Irodalomjegyzék	75

**„embertelenséggel nem lehet
emberiességet elérni”
/Pestalozzi/**

1 Alapfogalmak

1.1 A bánásmód fogalma, alapelvei, valamint objektív és szubjektív elemei

A bánásmód tágabb értelemben emberek közötti viszonyt jelent. Ilyen viszony a fogva tartott és a fogva tartó közötti viszony is, amely azonban nem jelenti a fogva tartott teljes jogfosztottságát alárendeltségét és kiszolgáltatottságát.

A bánásmód általában huzamosabb időtartamú kapcsolatot feltételez, de megvalósulhat rövid idő alatt is. A bánásmód tartalma és terjedelme az adott viszony jellegétől függ. Olykor csekély mértékű, csak valamilyen életviszonyra, tevékenységre terjed ki, máskor pedig a függőségi /alárendeltségi/ helyzetben lévőknek szinte az egész életére, életkörülményeire hatással van.

A hatalmi jellegéből adódóan a fölérendelt helyzetben lévőknek önmérsékletet kell tanúsítania a tőle függőségi helyzetben lévővel szemben. Nem szabad a helyzetét kihasználnia, esetleg visszaélni azzal. Éppen ezért a mi társadalmi fejlettségi szinten az ilyen jellegű viszonyok többnyire valamilyen jogi szabályozás alatt állnak, valamint erkölcsi követelmények és szokások is átszövik.

A fogvatartottakkal való bánásmód fogalmi elemei

A fogvatartotti szerv (büntetés-végrehajtás) és a fogvatartott (előzetes letartóztatott, elítélt, stb.) között **büntetés-végrehajtási jogviszony** keletkezik. A büntetés-végrehajtási jogviszony hatalmi viszony ugyan, de nem jelentheti a fogva tartott jogfosztottságát, teljes alárendeltségét és kiszolgáltatottságát. A fogvatartott a büntetés-végrehajtásnak nem tárgya, hanem alanya, akit a büntető szankció végrehajtása során jogok illetnek meg, és kötelezettségek terhelnek.

A fogva tartó szervezetnek, mint a jogviszony másik alanyát szintén meghatározott jogok illetik meg, és kötelezettségek terhelik, ezek érvényesítésével hajtja végre a szankcióit. Ennek során különösen érvényesülnie kell annak az elvnek, hogy a fogva tartó szerv és a fogvatartott között minden érintkezésnek csak a jogviszony alapját, a jog által szabályozottan szabad történnie.

A bánásmód alapelvei

A fogvatartottakkal való bánásmódot a felvázolt alaphelyzet határozza meg. Ebből fakadnak a bánásmód alapelvei:

1. tiszteletben kell tartani a fogvatartottak emberi jogait,
2. a fogvatartottakkal emberségesen, az emberi méltóság tiszteletben tartásával kell
bánni,
3. tilos kínzást, embertelen, megalázó bánásmódot alkalmazni,
4. tartózkodni kell mindenfajta diszkriminációtól.

Az emberséges bánásmód, valamint az **emberi méltóság** tiszteletben tartásának követelményét több nemzetközi dokumentum és hazai jogszabály is meghatározza.

Az **Európai Börtönszabályok** ekképpen fogalmaz:” a szabadságtól megfosztás olyan tárgyi és erkölcsi viszonyokban nyilvánulhat meg, melyek meghatározzák az emberi méltóság tiszteletben tartását...”

Az emberséges bánásmód követelménye az **Alaptörvény**ből is következik, amely kimondja, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság.

A kínzást és az embertelen, magalázó bánásmódot több nemzetközi dokumentum és hazai jogszabály is tiltja. A kínzás fogalmát a következőképpen definiálják: „a kínzás kifejezés minden olyan cselekményt jelent, amelyet szándékosan, éles testi vagy lelki fájdalom, vagy szenvedés kiváltása céljából alkalmaznak valakivel szemben” A hazai jogszabályokban az Alaptörvény Szabadság és Felelősség című fejezetének III. cikke rendelkezik arról, hogy senkit sem lehet kitenni kínzásnak, kegyetlen, embertelen, magalázó bánásmódnak kitenni.

Az embertelen, magalázó bánásmód tilalmához szorosan kapcsolódik a diszkrimináció tilalma is. Nem tehető hátrányos megkülönböztetés a faj, a bőrszín, a nem, a nyelv, a vallás, a politika vagy más vélemény, meggyőződés, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerint.

A felsorolt szabályok, előírások nem határozzák meg az **emberséges bánásmód fogalmát**, ezért azt a fogva tartási jogviszony tartalmából és terjedelméből lehet levezetni.

1.2 A fogvatartottakkal való bánásmód tartalma és terjedelme

A fogva tartási viszonyt, az ebből fakadó jogokat, kötelezettségeket és egyéb normákat a különböző dokumentumok (ajánlások, határozatok), valamint különböző szintű jogszabályok részletesen szabályozzák. A nemzetközi dokumentumok közül kiemelnénk az **Európa Tanács Miniszteri Bizottsága Ajánlása az Európai Börtönszabályokról 2006. (Rec.2.)**. A hazai hatályos jogszabályok közül a fogva tartással kapcsolatos alapvető normákat a 2013. évi CCXL. tv. szabályozza (**Büntetés-végrehajtási Törvény**). Az alacsonyabb szintű jogszabályok közül a leglényegesebb a szabadságvesztés, az elzárás és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 16/2014.(XII.19) IM. Rendelet.

A fentieket összefoglalva **emberségesnek az a bánásmód tekinthető**, amely:

- megfelel a fogva tartással kapcsolatos nemzetközi dokumentumok előírásainak,
- valamint a jogszabályok rendelkezéseinek, és
- feleljen meg az emberi kapcsolatokra vonatkozó erkölcsi normáknak is.

A fogva tartó és a fogvatartott közötti viszony tartalma és terjedelme széleskörű, a fogvatartottnak szinte az egész „életére” kiterjed. A fogvatartás tényéből következően a fogvatartott életszükségleteiről, emberi mivoltából fakadó egyéb szükségleteiről a fogvatartónak kell gondoskodnia.

A fogva tartási jogviszonyból eredendően a bánásmód tartalmát és terjedelmét alapvetően két nagy területre, az objektív és szubjektív elemekre lehet felosztani.

1.3 A bánásmód objektív elemei

- az elhelyezési körülmények (lakóhelyhez lehetőleg legközelebbi bv. intézet, zárka, lakóhelyiség alapterülete, légtere, szellőzés, világítás, stb.)
- berendezési tárgyak minősége, mennyisége.)

- a higiéniai viszonyok és minősége (tisztálkodás, mellékhelyiség használata, mosás, szárítás stb.)
- az ételmezés színvonala (étel minősége, mennyisége, étkezési körülmények stb.)
- ruházat, ágynemű milyensége,
- az egészségügyi ellátás színvonala

1.4 A bánásmód szubjektív elemei

- a személyi állomány fogvatartottakhoz való viszonyulásának irányultsága (hangnem, kényszerítő eszközök alkalmazása, bántalmazás, megalázás, korrupció, a kötelezettségek teljesítésének megkövetelése stb.)
- a fogvatartottak egymás közötti viszonyának kontrollálása (bántalmazás, kényszerítés, kihasználás, vallási radikalizálódás stb.)
- a napi elfoglaltságok biztosításának színvonala és mértéke (szabad levegőn tartózkodás, sport, művelődés, munkavégzés stb.)
- a fogvatartotti jogok biztosításának megfelelősége (kapcsolattartás, vallásgyakorlás stb.)
- a fogva tartottak ügyei, panaszai és kérelmei intézésének színvonala.

A felsorolt objektív és szubjektív elemek mindegyikét különböző szintű normák, előírások szabályozzák. Az ezeknek való megfelelés minősíti a bánásmódot.

A bánásmód mindig annak a részéről valósul meg, aki az adott szabály megtartásáért felelős.

Az emberséges bánásmód fogalmi tisztázása mellett azt is tisztázni kell, hogy mi tekinthető embertelen, megalázó bánásmódnak.

A nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott állásfoglalásokat figyelembe véve, ahhoz az álláspontra juthatunk, hogy az emberséges bánásmódnak nem egyedüli ellentéte az embertelen bánásmód. Ugyanis a normákkal ellentétes bánásmódnak egy bizonyos súlyossági fokot el kell érnie ahhoz, hogy embertelen, megalázó bánásmódnak minősüljön. Amennyiben a normaszegés nem éri el a súlyosság fokát, akkor tekinthető a bánásmód „nem emberségesnek”.

Összefoglalva tehát: *embertelen a bánásmód, ha a fogva tartásra vonatkozó normákat olyan mértékben megsérti, melynek következtében a fogvatartott emberi méltósága is sérelmet szenved.*

2 A szabadságvesztés

2.1 A szabadságvesztés végrehajtásának célja, feladata

A büntetés végrehajtásra vonatkozó szabályozást vizsgálva megállapítható, hogy a szabadságvesztés végrehajtásának célja, illetve feladata összefüggésben van a büntetés lényegéről és céljáról kialakított, a BTK-ban rögzített meghatározással.

„A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.

A szabadságvesztés végrehajtásának célja az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.

A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárásával kiszabott életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtásának a célja a társadalom védelme érdekében az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése.

2.2 A szabadságvesztés végrehajtásának feladata

A nemzetközi normákból a hazai szabályozásba átvett olyan alapvető szinten megjelenő elemeket, mint az **önbecsülés fenntartása**, a **felelősségérzet fejlesztése**, a büntetés- A végrehajtási szervezet azon kötelességét is hangsúlyozzák, hogy a börtönbüntetés - amennyire az lehetséges - ne károsítsa az egyén értékeit, így önértékelését, önálló életvitelre való képességét, ellenben keltse fel felelősségérzetét saját jövőbeni sorsának alakulásáért.

Az elítélt számára biztosítani kell a büntetés céljával, valamint az intézet rendjével és biztonságával **nem ellentétes** családi, személyes és társadalmi kapcsolatok létesítését, fenntartását, illetve fejlesztését.

Szabadságvesztés végrehajtása során biztosítani kell, hogy az elítélt önbecsülése, személyisége, felelősségérzete fejlődhessen, és ezáltal felkészüljön a szabadulása utáni, a társadalom elvárásának megfelelő önálló életre.

Az elítélt **önbecsülésének fenntartását:**

- megfelelő bánásmóddal,
- értelmes tevékenység szervezésével,
- a társadalmi hasznosság tudatának kialakításával, illetve erősítésével lehet elérni.

Az elítélt **felelősségérzetének fokozásához** pedig:

- az öntevékenységet, önképzést,
- iskolai tanulmányokban való részvételt
- jutalmazást, fegyelmi felelősségre vonást,
- a munkavégzés lehetőségeit,
- valamint a családi társadalmi, kapcsolatok támogatását kell felhasználni.

3 Differenciálás és progresszív rezsimszabályok

3.1 A KEK rendszer sajátossága, jelentősége, a kockázatelemzés

3.1.1 A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer

A büntetés-végrehajtási szervezet eddig nem rendelkezett arra vonatkozó mérésekkel és adatokkal, hogy a szabadságvesztését megkezdő fogvatartottat milyen visszaesési kockázattal lehet jellemezni, és az sem volt mérhető, hogy a fogva tartás során milyen fejlődésen, változáson megy keresztül, azaz reintegrációs hajlandósága mely irányba változik.

A büntetés-végrehajtási szervezet az elítélt visszaesési és fogva tartási kockázatainak felmérése, értékelése és kezelése, illetve a sikeres társadalmi reintegráció elősegítése érdekében Kockázatelemzési és Kezelési Rendszert (a továbbiakban: KEK rendszer) alakít ki és működtet, amelynek két fő eleme az egyes fogvatartási kockázatok felmérése és az azokra reagáló kockázatkezelő programok biztosítása.

Cél egy egységes Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer működtetése, amely a büntetés megkezdésétől a befejezéséig végigkíséri az elítéltet, már az előzetes letartóztatás szakaszában is, megfelelő információt szolgáltatva a szabadságvesztés alatti és a szabadulást követő jogkövető magatartása valószínűségére, az elítéltek megfelelő mérőeszközökön alapuló osztályba sorolására a visszaesési kockázat becslésével, valamint arról, hogy a fogva tartott milyen eredményeket ért el a reintegrációs tevékenység során, mely területeken fejlődött, milyen irányban szükséges a beavatkozásokat koncentrálni az egyéni szükségletek figyelembe vételével.

Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer: az elítélt visszaesési és fogva tartási kockázatának a felmérése, értékelése és kezelése érdekében kialakított és működtetett szakmai rendszer.

E rendszer előnyei abban mutatkoznak meg, hogy egyértelmű, szakszerű és differenciált iránymutatást ad az elítélt veszélyességével kapcsolatban és a programok kiválasztásához is alapvető támpontként szolgál.

3.1.2 A KEK rendszer célja:

A büntetés-végrehajtás hatékonyságának növelése, az eredményes reintegráció elősegítése, a visszaesés számának csökkentése az egyes fogva tartási és visszaesési kockázatok feltárása, elemzése, kezelése, a fogva tartottak motivációjának elérése és fenntartása révén.

A kockázatelemzés olyan büntetés-végrehajtási szakmai tevékenység, amelynek során az elítélt vonatkozásában felmérésre és értékelésre kerül az e rendeletben meghatározott kockázatcsoportok kockázati értéke.

Az elítélt befogadását követően, de az elhelyezésre kijelölt büntetés-végrehajtási intézet Befogadási és Fogvatartási Bizottság ülését megelőzően el kell végezni az alábbi kockázatcsoportok felmérését:

- a) fogolyszökés és annak kísérlete,
- b) öngyilkosságra irányuló magatartás,
- c) önkárosítás,
- d) bármely személy elleni erőszak vagy annak kísérlete,

- e) a bűnözői, fogvatartotti szubkultúrában betöltött, kriminális vagy a reintergrációs célokat veszélyeztető vezetői, szervezői, végrehajtói szerep, tevékenység, amennyiben erre vonatkozóan információ áll rendelkezésre,
- f) pszichoaktív szerrel való visszaélés

A felmérés során, a kockázatszoportokat külön-külön kell értékelni, amelynek alapján a kockázati érték **magas, közepes vagy alacsony** lehet.

Az elítélt köteles együttműködni a visszaesési és fogva tartási kockázatok felmérését szolgáló eljárások során.

Ha a kockázatelemzés alapján az elítélt kockázati értéke közepes, vagy magas, akkor az elítélt részére önkéntes alapon fel kell ajánlani a visszaesés valószínűségét csökkentő terápián való részvételt.

Kockázatkezelés olyan büntetés-végrehajtási szakmai tevékenység, amely a kockázatszoportok felmérése alapján – figyelembe véve az elítélt reintergrációs szükségleteit és társadalmi helyzetét, valamint a fogva tartás rendjét és biztonságát veszélyeztető kockázati magatartásokat – az egyéniesített fogva tartási programtervben foglaltak teljesítését biztosítják és nyomon követik. A kockázatkezelés a szabadságvesztés teljes tartamára kiterjed, annak egyes elemei az elítélt teljesítményétől és eredményeitől függően módosulhatnak.

3.1.3 A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer elemei

- a visszaesési és fogva tartási kockázatok mérésére szolgáló prediktív mérőeszközök, amelyek a különböző szakterületek (nyilvántartás, egészségügy, pszichológia és reintergráció) bevonásával segítik a komplex elemzési folyamatot
- a szabadságvesztés során alkalmazott progresszív rezsimszabályokat,
- a fogva tartási és visszaesési kockázatok csökkentésére irányuló és reintergrációs célú programok.

A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer működtetése a büntetés-végrehajtási szervezet feladata, amely végrehajtása során együttműködik az oktatási intézményekkel, valamint a fogva tartás körülményeinek a figyelemmel kísérése, a szabadulás után a társadalomba való beilleszkedés elősegítésére, a karitatív tevékenység végzésére, továbbá az egyéb büntetés-végrehajtási feladatok segítésére alakult civil szervezetekkel és az ilyen tevékenységet ellátó vallási közösségekkel.

3.1.4 A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer működése

Egy olyan szakmai munkafolyamat, amely a fogvatartott megismerésével kezdve az ismeretek kiértékelésével, differenciálással, megfelelő rezsimbe sorolással, a személyiség változásának figyelemmel kíséréssel, valamint a korábbi döntések rendszeres felülvizsgálatával segíti elő a reintergrációs cél megvalósulását és a visszaesések számának csökkenését.

A kockázatelemzés különböző esetei, szabályai:

1. Elsődleges kockázatelemzés:

A fogvatartott intézetbe történő befogadását követő szükséges intézkedés, melyet a hivatali munkaidőben befogadott fogvatartott esetén a befogadás napján, munkaidőn kívüli befogadás esetén a befogadást napját követő első munkanapon meg kell kezdeni.

2. Időszakos felülvizsgálati kockázatelemzés:

A KEK rendszer, valamint a reintegrációs tevékenység folyamat jellege miatt 6 havonta szükséges a fogvatartottak kockázati csoportok szerinti kockázati szintjének időszakos felülvizsgálata.

3. Rendkívüli kockázati besorolás:

Minden, a fogvatartási kockázatokra negatív hatással bíró életeseeményt vagy annak közeli reális veszélyét azonnali hatállyal rögzíteni kell.

A feladat végrehajtásának intézményesítése érdekében kerül létrehozásra a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet, amely új intézményként (büntetés-végrehajtási szervként) tagolódik be a struktúrába, és tevékenységével hatékonyan szolgálja az egyéniesítést mint a szabadságvesztés végrehajtását meghatározó alapértéket.

3.2 A differenciálás

Differenciálás: Az elítéltek csoportosítása meghatározott szempontok alapján.

A differenciálás lehetősége igen nagy hatással van, s egyben segíti is a büntetés-végrehajtási feladatok megvalósítását, valamint az elítéltekkel való megfelelő bánásmód érvényesítését és a progresszív rezsimszabályok kialakítását egyaránt. Ugyanakkor lehetővé teszi a hatékony kezelést, a reintegrációs célok megvalósítását, valamint segíti a rendkívüli események megelőzését, és a börtönártalmak csökkentését.

3.2.1 Kötelező elkülönítési szabályok

A differenciálásnak kötelező normái a jogszabály által leírt kötelező **elkülönítési szabályok**, melyek értelmében el kell különíteni:

- a különböző végrehajtási fokozatba tartozókat egymástól,
- a nőket a férfiaktól,
- a fiatalkorúakat a felnőtt korúaktól,
- a fekvőbetegeket az egészségesektől,
- katonákat a katonának nem minősülő elítéltektől,
- fertőzőeket a nem fertőzőektől,
- dohányzókat a nem dohányzóaktól.

A kockázatkezelési és elemzési rendszer segítség által feltárt egyéni problémák, szükségletek rendkívül szerteágazók lehetnek. A nemzetközi és a hazai szakirodalom alapján az alábbi „alap” fogvatartotti **csoportok kialakítása** lehet indokolt:

- tényleges életfogytiglanra ítélték,
- kábítószerfüggő vagy alkoholbetegek,
- első büntényes, nem erőszakos bűncselekményt elkövetők,
- HIV pozitív, AIDS-es és más fertőző betegek,
- kisgyermekes nők,
- szexuális jellegű bűncselekményt elkövetők,
- idegen állampolgárságúak,
- csökkent munkaképességűek,
- alacsony iskolai végzettséggel nem rendelkezők,
- szakképzetlenek,
- szabadulás előtt állók,
- fokozott őrzés és felügyelet alatt állók,

- magas biztonsági kockázatot jelentők,
- sebezhetők,
- védelmet igénylők (pl. volt hivatásos állományú tagok).

Az elkülönítést külön részlegben, ennek elkülönített részén, illetve külön zárkában vagy lakóhelyiségben kell végrehajtani.

A gyógykezelés érdekében a különböző végrehajtási fokozatú elítéltek a kórteremben, a betegszobában, a fertőző elkülönítőben, illetve az e célra kijelölt zárkában közösen helyezhetők el, valamint az orvosi vizsgálatra, illetve egészségügyi rendelésre közösen várakozhatnak.

Végrehajtási fokozattól függetlenül az elítéltek – az adott részlegben belül – együtt helyezhetők el a gyógyító-terápiás és az átmeneti részlegben, a drogprevenciós részlegben, a pszichoszociális részlegben, a hosszú időre ítélték részlegén, az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása során, a fiatalok elítéltek részlegén és az anya-gyermek együttes elhelyezése esetén.

A különböző végrehajtási fokozatú elítéltek a munkahelyen együtt dolgozhatnak, az általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatásban, a felsőoktatásban, a szakmai képzésben, a sport és a kulturális programon, a szállítás és az előállítás során, valamint a vallásos szertartásokon és más rendezvényeken közösen vehetnek részt, továbbá a szabad levegőn és a közös étteremben együtt tartózkodhatnak.

A kötelező elkülönítéseken túl jogszabály az elkülönítés egyéb szempontjait is meghatározhatja.

3.3 Progresszív Rezsím szabályok

A szabadságvesztés végrehajtásának rendje alapvetéseiben nincs változás. Továbbra is a bíróság által meghatározott fokozatban hajtják végre a büntetés-végrehajtási szervezet által kijelölt, lehetőleg az elítélt lakóhelyéhez legközelebb eső büntetés-végrehajtási intézetben.

A büntetés-végrehajtási törvény egyik legnagyobb változtatása a rezsímrendszer bevezetése, mely alapján a végrehajtás során háromféle rezsímet különböztetünk meg/enyhébb, általános, szigorúbb/

A rezsím az egyéniesítés alapelveihez igazodó, az elítéltekre vonatkozó reintegrációs célok megvalósítását biztosító végrehajtási környezet, amelyet e törvény vagy annak céljaival összhangban a büntetés-végrehajtási szervek vezetői hoznak létre.

Azt, hogy mely elítéltekre mely rezsímszabályok lesznek az irányadóak, azt a kockázati elemzés, a magatartás, a reintegrációs tevékenységben való részvétel aktivitása határozza meg.

A kockázatok elemzése és kezelése között húzódik a szabadságvesztés során alkalmazott progresszív rezsímszabályok rendszere.

Az egyéniesítést szolgáló rezsímszabályok a végrehajtási fokozatokon belül, a Kockázatelemző és Kockázateértékelő Rendszerre épülve az elítélt életrendjének szigorúságát, az elérhető kedvezmények körét és mértékét, valamint a szabad élethez viszonyított lehetőségeket lépcsőzetesen bővülő rendszerben valósítja meg (a továbbiakban: progresszív rezsímszabályok).

A progresszív rezsimszabályok olyan tevékenység- és teljesítmény alapú osztályozási rendszer, amelyben a besorolás és az előmenetel az elítélt együttműködési hajlandóságán és motivációján alapul és annak folyamatos fenntartását, illetve fejlesztését célozza, és az elítélt együttműködésének fenntartásával és fejlesztésével hozzájárul a reintegrációs tevékenység hatékonyabbá tételéhez azáltal, hogy az elítélt reintegrációs folyamatban történő aktivitásának elérését szolgálja.

A progresszív rezsimszabály célja: hogy a fogvatartott belső készletéből fakadó normakövetésén keresztül érje el a fogva tartási és visszaesési kockázatok csökkentését és a reintegráció lehetőségének növelését.

A progresszív rezsimszabályok egymásra épülő **szigorúbb, általános, enyhébb** rezsimekben valósulnak meg.

Ha az elítélt kockázatértékelést a Befogadási és Fogvatartási Bizottság végzi, az első besoroláskor az általános rezsimbe kell sorolni.

3.3.1 Szigorúbb rezsím

kategóriába kell besorolni az elítéltet, különösen ha

- a fogva tartás rendjét vagy biztonságát súlyosan megsérti, vagy
- a részére meghatározott egyéniesített fogva tartási programtervben foglaltakat nem tartja be, az abban való együttműködést megtagadja.

3.3.2 Általános rezsím

kategóriába kell besorolni az elítéltet, különösen ha

- a fogva tartás rendjét és biztonságát nem veszélyezteti, vagy
- a részére meghatározott egyéniesített fogva tartási programtervben foglaltak megtartása, abban való együttműködése fejlesztésre szorul.

3.3.3 Enyhébb rezsím

kategóriába lehet sorolni az elítéltet, különösen ha:

- a fogva tartás rendjét és biztonságát maradéktalanul megtartja és a büntetés-végrehajtás. intézet biztonságára kockázatot nem jelent,
- a büntetés-végrehajtás. intézet személyi állományával szembeni magatartási kifogástalan, és
- a részére meghatározott egyéniesített fogva tartási programtervben foglaltakat maradéktalanul megtartja, abban való együttműködése példamutató.

A fogva tartásért felelős szakterületek bevonásával a büntetés-végrehajtási intézetnél kell elvégezni legalább hathavonta az elítéltek kötelező felülvizsgálatát a rezsimbe helyezés vonatkozásában, mely során a Befogadási és Fogvatartási Bizottság vizsgálja különösen:

- az egyéniesített fogva tartási programtervben meghatározottak teljesülését,
- az elítélt motivációját, annak fejleszthetőségét a reintegrációs célok vonatkozásában,
- az elítélt magatartását, együttműködését a büntetés-végrehajtási intézet személyi állományával.

A meghatározott felülvizsgálatot soron kívül kell végrehajtani:

- ha a büntetés-végrehajtási bíró a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát megváltoztatja,
- ha olyan szabadságvesztés végrehajtásra érkezik értesítés, amely a szabadságvesztés végrehajtási sorrendjére kihatással van,
- ha a folyamatosan töltött szabadságvesztések esetén a soron következő szabadságvesztés végrehajtási fokozata eltér az előzőtől.

A rezsimbe sorolás felülvizsgálata során annak súlyosbítása korlátlanul, enyhítése csak a fokozatosság elvének figyelembevételével rendelhető el.

A szabadságvesztés során az azonos rezsimbe sorolt elítélteket lehetőség szerint együttesen kell elhelyezni.

A szabadságvesztés során az azonos rezsimkategóriába sorolt elítélteket lehetőség szerint együttesen kell elhelyezni.

A megőrzés időtartama alatt az elítéltet – lehetőség szerint – a besorolása szerinti rezsimkategóriának megfelelően kell elhelyezni. Amennyiben ez nem lehetséges, a szigorúbb rezsimkategóriába sorolt elítélt kivételével az általános rezsimszabályokat kell alkalmazni.

Az átmeneti részlegen, a sajátos kezelési igényű elítélt számára kialakított részlegen, és az enyhébb végrehajtási szabályok hatálya alatt álló elítélt progresszív rezsimszabályai a szabadságvesztés végrehajtása során eltérőek lehetnek.

4 Speciális részlegek

A különböző reintegrációs eljárások, kezelési formák a büntetés-végrehajtási intézeten belüli viselkedésminták korrekcióját segítik elő, a társadalomba való visszailleszkedés megkönnyítése érdekében.

A társas érintkezés normarendszere, az erősen szabályozott napi életvitel a civil társadalombeli elvárásokat tükrözi, amelyekhez az elítélteknek a szabadulást követően is alkalmazkodniuk kell.

Ennek megfelelően már az intézet falain belül kiemelt szerepet kapnak azon korrekciós eljárások, amelyek az egyén társadalomban betöltött szerepének megfelelő szabályrendszer elsajátítását tűzik ki elsődleges célként.

Az alkalmazott módszereknek kiválasztásában azonban mindenképpen idomulniuk kell az elítélt igényekhez, képességeihez, adottságaihoz, hiszen a korrekciós lehetőségek igénybe vételét "kierőszakolni" nem lehet.

4.1 Fiatalkorúak fogvatartottak

A Btk.105.§-a szerint fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor **tizenkettedik** életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.

A Btk.16. §* Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve

a) az emberölés [160. § (1)-(2) bekezdés],

b) az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §),

c) a testi sértés [164. § (8) bekezdés],

d) a hivatalos személy elleni erőszak [310. § (1)-(3) bekezdés],

e) a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak [311. §, ha a 310. § (1)-(3) bekezdése szerint minősül],

f) a hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak [312. §, ha a 310. § (1)-(3) bekezdése szerint minősül],

g) a terrorcselekmény [314. § (1)-(2) bekezdés],

h) a rablás [365. § (1)-(4) bekezdés], és

i) a kifosztás [366. § (2)-(3) bekezdés]

elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

106. § (1) A fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani

Fiatalkorúval szemben büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető. Azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be, **csak intézkedés** alkalmazható.

Fiatalkorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.

A fiatalokúra kiszabható szabadságvesztés legrövidebb tartama bármely bűncselekmény esetén **egy** hónap.

A bűncselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét be nem töltött fiatalokúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama

a) **életfogytig tartó** szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény elkövetése esetén **tíz** év,

b) **öt évet meghaladó tartamú szabadságvesztéssel** büntetendő bűncselekmény elkövetése esetén **öt** év.

A bűncselekmény elkövetésekor **tizenhatodik** életévét betöltött fiatalokúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama

a) **életfogytig tartó** szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény elkövetése esetén **tizenöt** év,

b) **tíz évet** meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetése esetén **tíz** év,

c) **öt évet** meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetése esetén **öt** év.

1. A szabadságvesztés végrehajtási fokozata **fiatalkorúak börtöne**, ha

a) a fiatalokút büntett miatt kétévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztésre ítélik,

b) az egyévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztésre ítélt fiatalokú visszaeső, vagy

c) az egyévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztésre ítélt fiatalokút a szándékos bűncselekmény elkövetését megelőző három éven belül szándékos bűncselekmény miatt javítóintézeti nevelésre ítélték.

Az (1) bekezdésben meghatározott eseteken kívül a szabadságvesztés végrehajtási fokozata **fiatalkorúak fogháza**.

A fiatalokúak felnőttekétől eltérő büntetőjogi megítélését, büntetés-végrehajtási kezelését az életkori sajátosságaik indokolják (kialakulóban lévő személyiségük, lezárulatlan jellembeli, biológiai és szociális fejlődésük).

A fiatalokúakkal szemben alkalmazott **büntetés, vagy intézkedés célja** elsősorban az, hogy a fiatalokú helyes irányban fejlődjen, szabaduláskor ne a társai által kihasznált, vagy ellenkezőleg: agresszivitásra hajlamos ember kerüljön ki az intézetből, hanem tudásszintje, képzettsége növekedjen, és a társadalom hasznos tagjává váljon.

A fiatalokúak szabadságvesztését külön bv. intézetben, vagy a bv. intézet elkülönített részében kell végrehajtani. A fiatalokúak bv. intézetében felnőtt korú elítéltek csak a bv. intézet működése érdekében helyezhetők el.

A fiatalokúak szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának a felnőttekétől megkülönböztetett körülményeit, reintegrációs, kezelési, gondozási feltételeit rögzítik a Büntetés-végrehajtási Törvény azon alaprendelkezései, amelyek előírják, hogy "a fiatalokúak szabadságvesztését külön büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani", illetve, hogy "különös gondot kell fordítani a fiatalokú reintegrációjára, oktatására, személyiségének fejlesztésére és testi fejlődésére".

A fiatalkori bűnözés egyik fő jellemzője a csoportos elkövetés, illetve az elkövetés során tapasztalható erőszak, brutalitás. A fiatalkorúak családi környezete és a kriminalitás gyakorisága között összefüggés mutatható ki, akárcsak az iskolai végzettség és a kriminalitás gyakorisága között.

Fontos momentum ebben a kérdéskörben, hogy a fiatalkorú a büntetés-végrehajtási intézetbe való bekerülésekor még nem tekinthető érett személyiségnek. Alakulása az intézeten belül tovább folytatódik, fejlesztésének lehetősége adott.

4.1.1 A fiatalkorú elítéltekre az alábbi speciális rendelkezések:

1. A szabadságvesztés végrehajtása során különös gondot kell fordítani a fiatalkorú reintegrációjára, oktatására, személyiségének fejlesztésére és testi fejlődésének elősegítésére, a tankötelezettség érvényesítésére, az első szakmához jutás lehetőségére.
2. A fiatalkorúak szabadságvesztését külön büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani (börtön, fogház), a rezsím szabályokat életkori sajátosságaikból fakadó eltérésekkel kell kialakítani. **A fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézetében felnőtt korú elítéltek csak a büntetés-végrehajtás intézet működése érdekében helyezhetők el.**
3. A fiatalkorú kérelmére az azonos nemű fiatalkorú testvérével együttesen elhelyezhető, ha ez mindkét fiatalkorú érdekében áll, és a büntetés-végrehajtási intézetben ennek lehetősége megteremthető.
4. A fiatalkorú befogadó részlegbe való helyezése kötelező, a róla készített környezettanulmányt a pártfogó felügyelői szolgálattól be kell szerezni.

A fiatalkorú befogadásáról és szabadulásáról három napon belül értesíteni kell:

- a lakóhelye szerint illetékes gyámhatóságot,
- a fiatalkorú szülőjét vagy más törvényes képviselőjét, gyámság esetén a gyámot,
- átmeneti vagy tartós nevelésbe vett fiatalkorú esetén az illetékes területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, továbbá
- ha a büntetés-végrehajtási intézetnek tudomása van arról, hogy a fiatalkorúval szemben közérdekű munka vagy pártfogó felügyelet végrehajtása van folyamatban, a fiatalkorú lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálattól

Oktatási intézménytől, gyermekvédelmi intézménytől beszerzendő pedagógiai vélemény megkérése mellőzhető, ha a szabadságvesztésből harminc nap vagy annál kevesebb idő vár végrehajtásra.

5. A fiatalkorú társadalomba beilleszkedésének segítéséhez igénybe kell venni a gyámhatóság és az egyéb állami szervek, a civil szervezetek, oktatási intézmények, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő, valamint a fiatalkorú hozzátartozóinak segítségét.
6. A **tizennyolcadik életévét be nem töltött** fiatalkorút a befogadás során írásban tájékoztatni kell arról, hogy **dohányterméket nem tarthat** magánál, és dohányzása még a törvényes képviselőjének a hozzájárulásával sem engedélyezett. kötelezettség megszegése nem alapoz meg fegyelmi vétséget.

A dohányzásról való leszokás támogatása érdekében - az e feladatok ellátására képesítéssel rendelkező szakember által tartott - terápiás foglalkozást kell felajánlani.

7. Biztosítani kell, hogy a fiatalkorú szakmunkás-illetőleg betanított munkás-képzésben vegyen részt, és lehetővé kell tenni, hogy a középfokú tanulmányokat folytasson. Az oktatásban vagy

szakmai képzésben részt vevő fiatalok- a szabadságvesztés végrehajtási fokozatra tekintettel nélkül-azonos tanulmányi osztályba, illetve tanulócsoportha is beosztható.

8. A szabadságvesztés végrehajtása során különös gondot kell fordítani a fiatalok oktatására, személyiségének fejlesztésére és testi fejlődésére, a tankötelezettség érvényesítésére, az első szakmához jutás lehetőségére.
9. A fiatalok a tankötelezettségét a törvényben meghatározottak szerint 16. életévének betöltéséig köteles folytatni.
10. A fiatalok gyógyszer, gyógyászati segédeszközök térítés nélkül kap.
11. A fiatalok kapcsolat tarthat az oktatási-nevelési intézménye pedagógusával, tanulmányi és vizsgakötelezettsége, valamint személyiségfejlődése érdekében.

Megkezdett tanulmányok folytatása:

Intézeteken kívül:

- tanulói jogviszonyt a bv. intézet parancsnokának engedélyével a fiatalok a bv. intézeteken kívüli oktatást nyújtó intézménnyel is létesíthet, amely során iskolalátogatási és vizsgakötelezettségét az oktatási intézményben teljesíti.
- fogvatartott kérelmére a vizsgakötelezettség teljesítése érdekében, a büntetés-végrehajtási intézet gondoskodik az előállításáról, ha ehhez az oktatási intézmény vezetője és a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka együttesen hozzájárul.

Intézeteken belül:

- szerződéses kapcsolat alapján általános iskolával,
- a büntetés-végrehajtási intézet illetékességi területébe tartozó iskola a büntetés-végrehajtási intézettel kötött együttműködési megállapodás alapján biztosítja az alapfokú képzést, magántanulói jogviszony keretében teljesíti.
- A tanulmányi eredményt és a szorgalmat az egyéni képességek alapján kell értékelni.

Ha a bv. intézet nem áll szerződéses kapcsolatban általános iskolával, a bv. intézet illetékességi területébe tartozó iskola a bv. intézettel kötött együttműködési megállapodás alapján biztosítja az alapfokú képzést, egyéni munkarend alapján.

4.1.2 Fiatalok fegyelmi felelősségre vonása:

A magánelzárás a fiatalok börtönében tíz, a fiatalok fogházában öt nap, előzetesben tíz nap, elzárás esetén is öt napig terjedhet. A magánelzárással fenytett fiatalok az iskolai óráktól, reintegrációs programokról nem lehet eltiltani. Dohánytermék tartása, illetve dohányzás esetén fegyelmi eljárás nem indítható, ebben az esetben csak a dohányterméket lehet elvenni a fiataloktól.

A magánelzárással fenytett fiatalok az iskolai órákról és a reintegrációs programokról nem lehet eltiltani.

4.1.3 Fiatalok jutalmazása

A fiatalok dicsérő oklevéllel is jutalmazható. A fiatalok dicsérő oklevéllel való jutalmazására a parancsnok jogosult. Dicsérő oklevél az elítéltek csoportjainak is adományozható.

4.1.4 Fiatalkorú eltávozásra és kimaradása

A tizennyolcadik életévét be nem töltött elítélt eltávozásra és kimaradásra akkor bocsátható, ha őt a törvényes képviselője, nagykorú hozzátartozója, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelője vagy valamely, a büntetés-végrehajtási szervezettel együttműködési megállapodást kötött társadalmi szervezet vagy vallási közösség képviselője fogadja és a kíséréséről, valamint a visszaszállításáról is gondoskodik.

A tizennyolcadik életévét meg nem haladott fiatalkorú részére, ha letéti pénzzel nem rendelkezik, a bv. intézet költségtérítés nélkül biztosítja az előállítását a súlyos beteg közeli hozzátartozója meglátogatása vagy a közeli hozzátartozó temetésén való részvétel, vagy a kegyelet lerovása érdekében.

4.1.5 Fiatalkorú munkáltatása

A fiatalkorú **munkáltatása** a fiatalkorúakra vonatkozó szabályok figyelembe vételével történik, külső munkában részt vehet. A fiatalkorú gyógyszert, gyógyászati segédeszközt térítés nélkül kap.

4.1.6 Fiatalkorú reintegrációs programja

A büntetés-végrehajtási intézet a **reintegrációs programját**, a fiatalkorú egyéni fejlesztési tervét a fiatalkorú társadalmi beilleszkedésének elősegítése, ennek érdekében beilleszkedési zavarai enyhítése, pszichés állapota rendezése, iskolázottsága, szakmai képzettségének fejlesztése, az alapvető erkölcsi normák elfogadtatása, az egészséges életmódra való felkészítése érdekében a gyermekek és az ifjúság védelméért felelős miniszter felügyelete alá tartozó javítóintézetek szakmai tapasztalatai felhasználásával, azokkal együttműködve alakíthatja ki.

A fiatalkorú elítéltek részére –amennyiben annak feltételei biztosítottak- **naponta lehetővé** kell tenni a **meleg vizes fürdést**. Ugyanakkor részükre legalább hetente biztosítani kell a térítésmentesen használható sportolási lehetőségek igénybe vételét.

4.1.7 Családi konzultáció

A fiatalkorú fogvatartott saját vagy a törvényes képviselő kérelmére és a büntetés-végrehajtási intézet engedélyével, **háromhavonta családi konzultáción** vehet részt, amely a büntetés-végrehajtási intézetben megvalósuló kötetlen kapcsolattartási forma. A családi konzultáción a szülő, valamint az vehet részt, aki a Polgári Törvénykönyv alapján a fiatalkorúval kapcsolattartásra jogosult, kivéve, ha a bíróság vagy a gyámhatóság a kapcsolattartási jogot korlátozta vagy megvonta.

A családi konzultáció iránti kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából a büntetés-végrehajtási intézet megkeresheti a területileg illetékes családsegítő vagy gyermekjóléti szolgálatot.

A családi konzultációt a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka engedélyezheti, az engedélyezéskor a parancsnok kijelöli a családi konzultáció helyszínét és meghatározza a lebonyolítás pontos körülményeit.

A konzultációra ellenőrzés mellett, legfeljebb kilencven perc időtartamban kerülhet sor.

4.1.8 Családterápiás foglalkozás

A fiatalkorú – a büntetés-végrehajtási intézet lehetősége szerint – saját vagy a törvényes képviselő kérelmére és a büntetés-végrehajtási intézet engedélyével **családterápiás foglalkozáson** vehet részt, ha a fiatalkorú és a vele kapcsolatot tartó hozzátartozója közötti viszony megromlása tapasztalható. Ez esetben a büntetés-végrehajtási intézet beszerzi a fiatalkorú törvényes képviselőjének, illetve a fiatalkorúval kapcsolatot tartó hozzátartozójának részvételi szándékára vonatkozó nyilatkozatát.

A családterápiás foglalkozás engedélyezéséről a Befogadási és Fogvatartási Bizottság javaslata alapján a parancsnok dönt.

Családterápiás foglalkozáson való részvételt a bv. intézet is kezdeményezheti, ha a fiatalkorú és a vele kapcsolatot tartó hozzátartozója közötti viszony megromlása tapasztalható. Ez esetben a bv. intézet beszerzi a fiatalkorú törvényes képviselőjének, illetve a fiatalkorúval kapcsolatot tartó hozzátartozójának részvételi szándékára vonatkozó nyilatkozatát.

A családterápiás foglalkozásokat pszichológusi végzettséggel rendelkező személy vezeti. A foglalkozást vezető határozza meg az általa szükségesnek ítélt foglalkozások számát és gyakoriságát, valamint - a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának jóváhagyásával - javaslatot tehet külső személyek bevonására is.

A családterápiás foglalkozáson nem vehet részt a szülő, ha kapcsolattartásra nem jogosult.

A fiatalkorú családterápiás foglalkozáson való részvétele kivételesen a büntetés-végrehajtási intézeten kívül is engedélyezhető.

Az elítéltek között megvalósuló családterápiás foglalkozás kivételesen engedélyezhető, ha az érintettek várható szabadulásáig kevesebb, mint hat hónap van hátra.

A családi konzultáció és a családterápiás foglalkozás nem minősül látogatófogadásnak és az az elítéltek között is engedélyezhető.

A fiatalkorú a tartására fordított költségekhez csak akkor köteles hozzájárulni, ha munkáltatásban vesz részt, rendszeres pénzellátással rendelkezik vagy ösztöndíjban részesül.

A tizennyolcadik életévét meg nem haladott fiatalkorú részére, ha letéti pénzzel nem rendelkezik, a büntetés-végrehajtási intézet költségtérítés nélkül biztosítja az előállítását a súlyos beteg közeli hozzátartozója meglátogatása vagy a közeli hozzátartozó temetésén való részvétel, vagy a kegyelet lerovása érdekében.

.Ha az elítélt a szabadságvesztés végrehajtása alatt tölti be a **21. életévét**, akkor az intézet legalább 30 nappal azelőtt előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónak az új végrehajtási fokozat megállapítására. Az előterjesztésnek az elítélt reintegrációs tisztje által készített értékelő véleményt is tartalmaznia kell.

A fiatalkorú a törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása nélkül is önállóan tehet panaszt, kérelmet, vagy nyilatkozhat a fogva tartásával kapcsolatban felmerülő ügyekben, kivéve az egészségügyi önrendelkezési jogának érvényesülésével kapcsolatban.

4.1.9 A fiatalkorúak szabadítása:

Ha a fiatalkorú a várható szabadulásakor a **tizennyolcadik életévét** még nem töltötte be, a büntetés-végrehajtási intézet a pártfogó felügyelettel kapcsolatos intézkedés érdekében értesíti a fiatalkorú lakóhelye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt.

Ha a fiatalok nem a korábbi lakóhelyén kíván tartózkodni és ezt írásban jelzi a büntetés-végrehajtási intézet felé, a büntetés-végrehajtási intézet a letelepedési helyként megjelölt területileg illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt is értesíti.

Ha a fiatalok a szabadságvesztés foganatba vétele előtt átmeneti nevelésbe vagy tartós nevelésbe vették, a szabadulás előtt a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot is értesíteni kell a fiatalok elhelyezésének elősegítése érdekében. Ez esetben a fiatalok a szabadulásakor a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által megjelölt személynek kell átadni.

A tizennyolcadik életévét be nem töltött fiatalok szabadítása előtt **hatvan nappal** a törvényes képviselőt értesíteni kell.

A fiatalok szabadítása esetén a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülőnek, vagy a gyámnak kell átadni a büntetés-végrehajtási intézet székhelyén. A törvényes képviselő írásbeli hozzájárulása esetén a fiatalok kísérelő nélkül hagyhatja el a büntetés-végrehajtási intézetet.

Ha a fiatalok szülőjéhez, vagy gyámjához történő hazatérésére megtett intézkedések nem vezetnek eredményre, akkor a büntetés-végrehajtási intézet megkeresi a gyámhatóságot a szükséges gyermekvédelmi intézkedés megtétele érdekében.

Ha a fiatalok törvényes képviselője nem jelent meg az átvétel érdekében és nem járult hozzá a fiatalok kísérelő nélküli eltávozásához, a büntetés-végrehajtási intézet haladéktalanul megkeresi a fiatalok ideiglenes elhelyezése érdekében a gyermekek védelméről szóló törvényben feljogosított szervet és gondoskodik a fiataloknak az ideiglenes hatályú elhelyezéséről rendelkező határozatban megjelölt gondozási helyre történő szállításáról.

Ha a fiatalok szabadulásakor a gyermekvédelmi gyám nem jelent meg a fiatalok átvétele érdekében, a büntetés-végrehajtási intézet haladéktalanul értesíti a fiatalok gyermekvédelmi gyámját működtető területi gyermekvédelmi szakszolgálatot a fiatalok gondozási helyére történő szállításának megszervezése érdekében.

A fiatalok (vagy fiatal felnőt) elítéltek védelme, segítése érdekében az egyes szakterületek együttműködése elengedhetetlen:

- családi kapcsolatok ápolása, a fiatalok és a szülők felvilágosítása: családterápiás foglalkozás, családi konzultáció megtartásával;
- útmutatás az elkövetővé vagy áldozattá válás elkerülése érdekében: egyházak, civil szervezetek bevonása;
- szenvedélybetegségek káros hatásainak megismerése: családsegítő központ, drogambulanciák segítségével;
- együttműködés a fiatalok védelmére rendelt intézményekkel: önkormányzatok, gyámhivatalok;
- reintegrációs gondozás a szabadulásra történő felkészítés érdekében, és a szabadulást követő utógondozás előkészítése: büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők;
- testi, szellemi, érzelmi gyarapodás: oktatási intézmények.

A fiatalok tekintetében fontos eszközként jelenik meg a rezsimek közötti átjárhatóság biztosítása, amely lehetőséget nyújt az elítél részére, hogy fejlődésének megfelelően az egyik speciális részlegről a másikba kerülhessen. A részlegek közötti átjárás a következő szempontok figyelembe vételével történik:

- a személyiség alakulása;
- munkavégzés;
- az oktatásban való részvétel;
- közösségi munka, aktivitás;
- a társakhoz való viszony;
- a felügyelethez való viszony.

Mindezekben belül végrehajtási fokozatonként három rezsimet különböztethetünk meg:

- Enyhébb rezsím: azon fiatalok részére, akik esetében a negyedéves értékelés alapján példás magatartás kerül megállapításra, valamint biztonsági kockázati besorolásuk alacsony.
- Általános rezsím: általában a befogadó részlegről történő kihelyezést követően kerülnek itt elhelyezésre a fiatalok, közepes biztonsági kockázati besorolással.
- Szigorúbb rezsím: azon fiatalok részére, akik a bv. intézetben belül több, súlyos fegyelmi vétséget vagy bűncselekményt követtek el, illetve közepes vagy magas a biztonsági kockázati besorolásuk.

4.1.10 A fiatalok elítelt reintegrációjának elősegítése

A fiatalok elítelt mind életkori, mind hátrányos helyzetéből adódó sajátosságai miatt nem képes megfelelően alkalmazkodni a társadalmi normákhoz, amely elősegítheti a deviáns magatartásmintázatok kialakulását és megerősödését. A bv. pártfogó felügyelőnek vizsgálnia kell az elítelt által elkövetett bűncselekmény (ek) körülményeit is.

Amennyiben azok háttérben kimutatható a szocializációs deficit, a gyenge problémamegoldó- és az alacsony döntéshozó képesség, vagy az agressziókezelési és a szociális készségek hiányosságai, a fiatalok fogvatartott egyéni kezelése mellett hangsúlyossá kell tenni a csoportos foglalkozásokat.

Utóbbi módszerek segíthetnek abban, hogy a fiatalok gondolkodása és viselkedése megváltozzon, tudatosabban, logikusabban gondolkodjon, és élete egészét illetően, a társadalom által elfogadott, erkölcsileg helyes döntést tudjon hozni. A fiatalok fogvatartott reintegrációjának elősegítése és a visszaesési kockázatának csökkentése szempontjából külső, ilyen irányú tevékenységet végző szervezetek bevonásával törekedni kell a kognitív magatartás-alakítás módszereinek alkalmazására, így különösen az indulatkezelés, a problémamegoldó technikák, a társadalmi életben való jártasság növelését szolgáló tréningek megtartására.

El kell érni, hogy a fiatalok elítelt a reintegrációs tiszt és a bv. pártfogó felügyelő irányítása mellett önként és aktívan közreműködjön élete alakításában, motivációja és felelősségérzete fejlesztésében.

Fiatalok elítelt esetében kiemelt szerepe van a családi kapcsolatok fenntartásában vagy újrateremtésében és fejlesztésében.

A 18 év alatti, állami gondoskodásban élő, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett fiatalok fogvatartott esetében a bv. pártfogó felügyelőnek fokozottan együtt kell működnie a fiatalok gyámjával és a gyermekotthon vezetőjével. Külső szakember bevonásával törekedni kell a reintegrációt szolgáló egyes helyreállító módszerek, így a Családi Döntéshozó Csoport konferencia módszer alkalmazására, amelynek során a fogvatartott reintegrációs tisztje - vagy az erre kijelölt, utógondozó reintegrációs tiszt - és a bv. pártfogó felügyelő aktív közreműködése mellett a családtagok és más érintett személyek részvételével megbeszéléseket tartanak, közösen tárják fel a szabadulás utáni szükségleteket és a visszailleszkedést elősegítő feladatokat vállalnak.

A reintegrációs gondozás során a bv. pártfogó felügyelőnek és a bv. szerv reintegrációs tisztjeinek a fiatalok szabadulásra való felkészítésében fokozottabban együtt kell működnie. A bv. szerv kiemelt feladata, hogy a reintegrációs tiszt/utógondozó reintegrációs tiszt és a bv. pártfogó felügyelő javaslata alapján feltérképezze azokat a külső szervezeteket, amelyek

megfelelő képzéssel és gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek a fentiekben bemutatott módszerek alkalmazására.

4.1.11 Családi Döntéshozó Csoportkonferencia

A Családi Döntéshozó Csoportkonferencia módszer lényege, hogy biztonságos körülmények között egy külső semleges személy (facilitátor) irányításával lehetőséget nyújt a fiatal, családja és az általuk megnevezett támogatók számára az együttes problémafeltárára, megoldási alternatívák keresésére.

A családi kapcsolatrendszerben, a család működésében fennálló elakadási pontok, nehézségek feltárását, a családtagok szükségleteinek megfogalmazását.

A CSDCS a meglévő konfliktusok megoldásában elsősorban a család erőforrásaira támaszkodik, a családra bízva a megoldási módok kidolgozását.

4.2 Drog prevenciós részleg

A Részlegre helyezés rendje

A prevenciós részlegen történő elhelyezésre elsősorban azon önként jelentkező elítélt kérelmét kell engedélyezni, aki írásban nyilatkozik arról, hogy:

- tudomásul veszi a részleg speciális szabályait,
- előzetesen letartóztatott esetén a formaruha viselését és az elítéltekkel való elhelyezést,
- valamint, hogy a kábítószer-mentesség ellenőrzése érdekében aláveti magát rendszeres vizsgálatoknak, és azokhoz vizsgálati anyagot (testvialadékok) szolgáltat.

A Részlegen történő elhelyezésre elsősorban azon fogvatartottak kérelmét lehet engedélyezni,

- akiket kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény miatt ítélték el;
- akikről a befogadás során vagy a felkészítő részlegben a bevonulást megelőzően drogfogyasztásra utaló adatok merültek fel;
- akiket a büntetés-végrehajtási intézetben drogfogyasztás miatt felelősségre kellett vonni;
- akik még nem kerültek kapcsolatba a kábítószerrel, de beszámolójuk szerint folyamatos veszélyeztetésnek vannak kitéve.

A Részlegbe helyezést a fogvatartott kérelmére a reintegrációs tiszt kezdeményezi, miután a fogvatartott nyilatkozik arról, hogy vállalja a részlegre kerüléssel járó feltételeket. A reintegrációs tiszt a meghallgatás alapján véleményezi a kérelmet, amelynek kiemelten ki kell térnie az elítélt kriminalitására vonatkozó adatokra (ítélet, szabadulás, előző büntetések stb.), a kábítószer fogyasztásának körülményeire, okaira és az előzményeire, a veszélyeztetettség körülményeire. A vélemény tartalmazza a kapcsolattartás alakulását.

A reintegrációs tiszt továbbítja a kérelmet szakterületi véleményezésre az intézetben foglalkoztatott pszichológus részére. A pszichológusi vélemény azokat az információkat tartalmazza, amelyek nem képezik orvosi titoktartás körét.

Amennyiben a bv. intézetben nem működik drogprevenciós részleg, a kérelmező fogvatartottat tájékoztatni kell, hogy kérelmeznie kell átszállítását olyan bv. intézetbe, ahol drogprevenciós részleg működik.

A fogvatartottnak a figyelmét fel kell hívni az adatszolgáltatás önkéntes jellegére, amit a véleményben rögzíteni szükséges.

A szakterületi véleményezést követően a BFB dönt a lehetőségek figyelembe vételével a Részlegbe helyezésről. A BFB döntését minden esetben azonnal a fogvatartott tudomására kell hozni.

Erre elsősorban azért van szükség, mert a fogvatartott azonnal jelezheti kifogását, így a felülvizsgálat rövid időn belül megkezdődhet.

A felülvizsgálatkor a kábítószerrel érintettség súlyát kell kiemelten elemezni. A bv. intézetnek készíteni kell egy ún. várólistát azokról a fogvatartottakról, akik férőhely hiányában nem kerültek behelyezésre a Részlegbe. Amennyiben hely szabadul fel a Részlegen, a drogprevenciós reintegrációs tiszt jelzést küld a BFB felé. A következő BFB ülésen nyilatkoztatják a fogvatartottat, hogy fenntartja-e korábbi kérelmét. A fogvatartott kérelmének fenntartása esetén az azóta keletkezett körülmények vizsgálata alapján a Részlegre helyezhető.

Amennyiben a BFB nem egy, hanem több fogvatartott behelyezéséről dönt és a férőhelyek száma nem teszi lehetővé valamennyi kérelmező behelyezését a részlegbe, úgy előbb valamennyi fogvatartottat meg kell hallgatni, majd a rendelkezésre álló információk (szakterületi vélemények) értékelését követően kizárásos módszerrel határozzák meg a behelyezettek körét.

Ha a BFB férőhely hiánya miatt utasítja el a fogvatartott kérelmét, úgy a fogvatartottat tájékoztatni kell arról, hogy más bv. intézetben is lehetősége van drogrevenüciós részlegre kerülnie. Amennyiben ezt vállalja, akkor kérelmét továbbítani kell a Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztály felé.

4.2.1 Mintaszolgáltatás a drogteszthez

A kábítószerrel és pszichotróp anyagokkal történő visszaélés gyanújának bizonyítása vizeletmintából történik.

Drogtesztet kell elvégezni a drogrevenüciós részlegre helyezés előtt, valamint haladéktalanul akkor is, ha kábítószer fogyasztására utaló gyanú merül fel. Amennyiben a fogvatartott gyógyszeres kezelés alatt áll, a mintavétel értékelésénél a kezelőorvos véleményét figyelembe kell venni.

A fogvatartottat kísérő személyzetet úgy kell kiválasztani, hogy azonos nemű legyen a mintaadásra kötelezettel.

Az ellenőrzés végrehajtását tartalmazó iratokat az egészségügyi osztály tárolja, a mintavétel és a vizsgálat is minden esetben az ő közreműködésükkel történik.

A Részlegben elhelyezett fogvatartottak kötelesek a csoportra vonatkozó speciális szabályokat betartani, tehát a teszteléshez mintát szolgáltatni.

4.2.2 A prevenüciós részleg működése

A drogmentesség érdekében szükséges a megfelelő motiváció kialakítása és erősítése, a foglalkoztatás, valamint hatékonyan működő civil szervezet/szervezetek bevonása a szakmai munkába, akik a fogvatartott szabadulását követően a folytonosság igényével át tudják venni a valóban elkötelezett személy továbbvitelét drogrevenüciójának megoldásában. **A bv. intézetekben működő Részleg nem azonos az eltereléssel, de foglalkozások összevonhatóak.**

A Részleg lehetősége szerint elkülönítve kerüljön kialakításra. Törekedni kell a zárkák felszerelésének a szabad élethez hasonló kialakítására, a kapcsolattartás erősítésére és a családi kapcsolatok helyreállítására.

A drogrevenüciós részlegben elhelyezett elítéltek számára a kapcsolattartás gyakorisága növelhető.

A drogrevenüciós részlegben elhelyezett elítélt progresszív rezsimszabályai vonatkozásában a Bv. tv. 108. § (2)–(3) bekezdésében foglaltak figyelembevételével a 40. § (2) bekezdésében meghatározottak az irányadók, azzal, hogy az elítélt

a) látogatót havonta két alkalommal, alkalmanként kilencven perc időtartamban fogadhat,

b)⁶⁵ kapcsolattartójával hetente hatvan perc időtartamban telefonálhat,

c) számára kimaradás tizenkét óra időtartamban engedélyezhető,

d) eltávozásra nem engedhető.

A drogprevenációs részlegben elhelyezett elítélt havonta előre meg nem határozott időben köteles a bv. intézet egészségügyi dolgozójának felügyelete mellett kábítószer-mentesség ellenőrzésére szolgáló vizsgálati mintát adni.

Az előzetesen letartóztatott a drogprevenációs részlegben lévő zárkákban az elítéltekkel közösen helyezhető el, ha az nem ellentétes a rendelkezési jogkör gyakorlójának rendelkezésével, illetve a fogvatartott önkéntesen vállalja a formaruha viselését és az elítéltekkel történő közös elhelyezést.

A drogprevenációs részlegben elhelyezett fogvatartottak részére a reintegrációs tiszt heti foglalkoztatási programot készít, amely tartalmazza a prevenációs programokat is.

A drogprevenációs részlegben elhelyezett fogvatartottak magatartását, aktivitását, érdeklődését, együttműködési készségét, kapcsolattartását és egyéb lényeges eseményeket a reintegrációs tiszt legalább **hathavonta** értékeli.

A foglalkozásoknak külön tematikát kell készíteni, s a FANY rendszerben a tematika feltüntetésével, a tapasztalatok összegzésével kell dokumentálni.

A programok tekintetében a reintegrációs tiszt és a pszichológus külön programterv alapján egyéni és csoportos foglalkozásokat tart, továbbá más szakterületek (pl. egészségügy, biztonság), meghívott előadók és szervezetek is tartanak foglalkozásokat előre egyeztetett időpontok szerint.

A Részlegben elhelyezett fogvatartottak a foglalkozást tartó személyi állományi tagoktól foglalkozásonként egyéni részértékelést kapnak.

Egy foglalkozás során elérhető maximális pontszám: 5 pont, amely következőképpen alakul:

- Ha a fogvatartott aktívan részt vesz a foglalkozáson, valamint a kapott házi feladatot elkészíti (1 pont),
- követi a bv. és a program szabályait (1 pont),
- a foglalkozásra időben érkezik (0,5 pont), megjelenése rendezett (0,5 pont), -
- viselkedése mind a személyi állományi tagokkal (1 pont), mind a fogvatartott társakkal (1 pont) tisztelettudó.

A Részlegben elhelyezett fogvatartottak kezelési programja tartalmazzon a droghasználattal összefüggő következményekről szóló felvilágosítást, pszichoedukációt. A foglalkozások során törekedni kell a résztvevők probléma érzékenységének fokozására, a visszaesés szempontjából magas kockázatú helyzetek, valamint a visszaesést bevezető jelek és tünetek azonosítására. A kezelési programnak tartalmaznia kell olyan gyakorlatokat, amelyek hozzájárulnak a hatékony megküzdési stratégiák kialakításához, valamint segítségül szolgálhatnak a negatív automatikus gondolatok, téves hiedelmek felszínre hozásában.

A Részlegben elhelyezett fogvatartottak rendszeres, szervezett munkáltatásban foglalkoztathatók, de a Részleg programjain való részvételt ez esetben is biztosítani kell.

A szabadulás előkészítés folyamatában törekedni kell a fogvatartott lakóhelyéhez közeli segítő szervezetekkel (civil szervezetek, drogambulanciák, rehabilitációs intézetek) való kapcsolatfelvételre, a szabadulást követő segítségnyújtás érdekében.

4.2.3 Drogprevenációs részleg megszüntetése

A reintegrációs tiszt abban az esetben kezdeményezi az elítélt prevenációs részlegben való elhelyezésének a megszüntetését a Befogadási és Fogvatartási Bizottságnál, ha:

- amennyiben az elítélt megtagadja a mintavételt, vagy a megismételt teszt eredménye pozitív,

- ha a fogvatartott az intézetben vagy azon kívül más súlyos fegyelemsértést, kiemelten pszichoaktív szer használatát, tartását, vagy bűncselekményt követ el,
- illetve ha a programokon tanúsított együttműködési kötelezettségét nem teljesíti,
- Az elítélt kérelmére is meg kell szüntetni a részlegben való elhelyezését.

4.2.4 Ajánlott módszerek a csoportos foglalkozások végrehajtásához

A Részleg tevékenységében az egyéni támogató beszélgetéseken túl számos csoportos foglalkozás alkalmazható.

A csoportfoglalkozások során célként jelenik meg a fogvatartottak szociális és kommunikációs kompetenciáinak fejlesztése. A foglalkozásoknak köszönhetően képessé válnak arra, hogy érzelmeiket és gondolataikat tudatosítsák, szükségleteiket, vágyaikat pontosan kifejezzék, és megtapasztalják ezek megvalósíthatóságát társas helyzetekben.

- **Kérdőívkitöltés és megbeszélés**
- **Kreatív csoportok, alkotómunka:** Mérhető/könnyen visszajelezhető eredményeket nyújtanak az ilyen jellegű foglalkozások.
 - A festés, rajzolás, szobrászkodás (pl. agyaggal, gyurmával) szintén segítséget jelenthetnek az önismeret fejlesztésében. Azonban a foglalkozások irányulhatnak olyan alkotó tevékenységre is (pl. mappa készítése), amely során az alkotást a fogvatartottak magukkal vihetik a zárkába. A foglalkozásokat követően lehetőség nyílik tematikus beszélgetésre.
- **Filmnézés:** Filmvetítésre, majd a látottak megvitatására kerül sor. A filmek elemzése lehetőséget biztosít arra, hogy a szereplők sorsát értékelve úgy beszéljenek saját gondolataikról, érzéseikről, élményeikről, hogy túlságosan feltárulkoznának a többiek előtt.
- **Irodalmi alkotások felolvasása és megbeszélése:** A foglalkozásvezető által összeállított versek, novellák, regényrészletek, kábítószeresek visszaemlékezései feldolgozása.
- **Zenehallgatás:** A fogvatartottak felírják kedvenc zeneszámaikat, amelyeket a csoportvezető a következő foglalkozásra összegyűjt, és közösen meghallgatják. A foglalkozások célja az egymás iránti tolerancia erősítése, kedvelt szabadidős programok megbeszélése a szerhasználattal kapcsolatos hiedelmek megvitatása.
- **Asszertivitást fejlesztő gyakorlatok:** A fogvatartottak a problematikusnak azonosított helyzetekben magatartásformákat (alárendelődő, agresszív, önérvényesítő) játszanak el. A gyakorlat után megbeszélés következik, amelynek tartalma arra irányul, hogy melyik magatartásforma a legeredményesebb, melyik szolgálja leginkább a felek érdekeit.
- **Szabad interakciós csoportfoglalkozás:** A csoporttagokat aktuálisan foglalkoztató témákról kezdeményezett kötetlen beszélgetés.
- **Önéletrajz készítés:** A csoporttagok kb. 6-15 oldal terjedelemben elkészítik önéletrajzaikat, amelyeket a résztvevők elolvasnak. A foglalkozások során egy-egy fogvatartott ismerteti az életrajzát, és válaszol a társak által feltett kérdésekre, majd megbeszélés következik, amelynek célja a fogvatartott élettörténetében azonosítható, a kábítószer-használathoz vezető és azt fenntartó faktorok azonosítása, valamint lehetséges megoldási javaslatok és megküzdési stratégiák kidolgozása.
- **Kognitív - és viselkedésterápiás elemeket tartalmazó, a kábítószerrel történő leszokást célzó foglalkozások:** A gyakorlatok során a fogvatartottak megismerkednek a kábítószer-használat okaival.

A program során a leszokás technikáit érintő, elsősorban kognitív és viselkedésterápiás gyakorlatok a magas kockázatú helyzetek, sóvárgás, a drogfogyasztáshoz és a visszaeséshez vezető negatív automatikus gondolatokkal, hiedelmekkel foglalkoznak.

4.2.5 Egészségfejlesztésre irányuló foglalkozások:

- **Sporttevékenység:** kosárlabda, kézilabda, labdarúgás foglalkozások
- **Előadássorozat,** amelynek központi témája a szenvedélybetegség.
Ezen témakörön belül a meghívott addiktológusok, orvosok, pszichológusok, gyógyult szenvedélybetegek, rehabilitációs központok képviselői, a témában íródott könyvek szerzői előadást tartanak. Ezek az előadások az ismeretterjesztés, érzékenyítés révén érik el azt a célt, hogy az érdeklődőkben megerősödjön az a motiváció, hogy lehet foglalkozni szenvedélybetegségükkel, és tudomást szerezzenek a szenvedélybetegséggel való megküzdés professzionális kezelési lehetőségeiről.
- NA (Narcotic Anonymus) vagy más **önsegítő szervezetekkel** való kapcsolatfelvétel intézeten belüli önsegítő csoport létrehozása, amely nemcsak a prevenció részlegre korlátozódhat, hanem indulásakor nyitott csoportként bárki csatlakozhat, aki úgy érzi, segítségre van szüksége szerhasználatának kontrollálásában.
- **Relaxációs technikák** (pl.: autogén tréning, mélylégzés, imagináció) megtanítása. Célként fogalmazódik meg, hogy a fogvatartottak a mindennapi tevékenységük során képesek legyenek alkalmazni a relaxációs technikákat.

4.3 Átmeneti részlegbe helyezett elítéltek

Azt az elítéltet, aki büntetését fegyház vagy börtön fokozatban tölti és szabadságvesztésből legalább öt évet kitöltött, a társadalomba való beilleszkedés elősegítése érdekében, a várható szabadulása előtt legfeljebb két évvel átmeneti csoportba lehet helyezni.

A hosszú börtönbüntetésnél az önálló életviteli képesség csökkenése, a személyes kapcsolatok károsodása figyelhető meg. A hosszabb szabadságvesztés az elítéltet tartósan kiemeli környezetéből, amelyből következően személyi kapcsolatai a legközelebbi hozzátartozók körére szűkülhetnek le. Addig kialakított csaknem minden más személyes kapcsolata megszűnik. Nehezíti a helyzetet, hogy még a legközelebbi hozzátartozókkal sem zökkenőmentesek a kapcsolatok, s ez az elítélt hangulatát alapvetően befolyásolja.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az elítéltek törekvése a kapcsolattartási lehetőségek szélesítésére a szabadulás előtti néhány évben felerősödik.

Az elítélt átmeneti részlegbe helyezésének **célja:**

- hogy csökkentse a hosszú tartamú szabadságvesztésből fakadó börtönártalmakat,
- segítséget nyújtson a szabadulást követően is a családi életbe, a munka világába, összességében a társadalomba történő beilleszkedéshez.

Az átmeneti csoport, elnevezéséhez hűen átmenetet képez a fegyház és a börtön fokozat, valamint a szabad élet viszonyai között. Az átmeneti csoportba helyezés általános törvényi feltétele tehát az, hogy az elítélt büntetését fegyház, vagy börtön fokozatban töltse, és abból legalább öt évet már kitöltött. A fenti feltételek megléte esetén a törvény előírja, hogy az elítéltet a várható szabadulása előtt legfeljebb **két évvel** lehet átmeneti csoportba helyezni. A várható szabadulás időpontjának meghatározásához a feltételes szabadságra bocsátás esedékes időpontját is figyelembe lehet venni

A bv. intézet a döntés megalapozása érdekében az elítélt életvitelére és közbiztonsági kockázatára vonatkozó rendőri jelentés készítése céljából megkeresheti az elítélt által az eltávozásra megjelölt lakcím, illetve tényleges tartózkodási hely szerint illetékes rendőrkapitányságot. Az elítélt átmeneti részlegre helyezhetőségéről a BFB javaslatára a bv. intézet parancsnoka határozattal dönt. Az átmeneti részlegre helyezésről való nemleges döntés esetén a határozat meghozatalától számított hat hónap elteltével az elítélt vagy a védője – egy alkalommal – kérelmet nyújthat be az átmeneti részlegre helyezés érdekében.

Az átmeneti részlegbe helyezés feltételeit az elítélt várható szabadulása előtt két évvel meg kell vizsgálni. A döntés megalapozása érdekében a bv. intézet beszerezheti, az elítélt vagy védője által benyújtott kérelem esetén beszerzi az elítélt életvitelére és közbiztonsági kockázatára vonatkozó rendőri jelentést. A bv. intézet parancsnoka az átmeneti részlegre helyezésről szóló határozatban az áthelyezés időpontjáról is rendelkezik.

Az átmeneti részlegen az elítéltre irányadó büntetés-végrehajtási szabályok enyhíthetők, így különösen az elítélt:

- a) kimaradása, továbbá jutalomként eltávozása engedélyezhető,
- b) részt vehet a bv. intézeten kívüli munkáltatásban,
- c) életrendjének a meghatározottsága csökkenthető,

d) a bv. intézet kijelölt területén szabadon mozoghat,
e) a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelővel rendszeresen tarthat kapcsolatot a 185. § (2) bekezdés c) és d) pontjában meghatározott időtartamot megelőzően is.

Az elítélt eltávozásra összesen tizenöt nap időtartamra engedhető.

Az elítélt a személyes szükségletre fordítható összeget vagy annak egy részét készpénzben is megkaphatja.

Az átmeneti részlegre helyezés megszüntethető, ha az elítélt a büntetés-végrehajtás rendjét súlyosan megsérti.

.Az átmeneti részlegre helyezésről és annak időpontjáról az intézet parancsnoka dönt az elítélt várható szabadulása előtt két évvel, miután megvizsgálta a részlegbe helyezés feltételeit. Az átmeneti részlegbe helyezésről a büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt értesíteni kell.

Mivel az átmeneti csoportba helyezés nem az elítéltet megillető jogosultság, hanem lehetőség, a parancsnok azt is mérlegeli, hogy az elítélt áthelyezése az átmeneti részleg félig zárt körülményei közé nem veszélyeztet-e a közbiztonságot, a végrehajtás rendjét.

Ha az átmeneti részlegre helyezés nem éri el a célját, az elítélt olyan magatartást tanúsít, amely a végrehajtás rendjét súlyosan megsérti, az átmeneti részlegre helyezést meg kell szüntetni.

Külön rendelkezés alapján a kijelölt bv. intézetekben átmeneti részleget kell létrehozni és működtetni.

Az átmeneti részlegre helyezett elítéltekkel szemben kiemelt elvárás, hogy a részlegen a fogvatartás törvényes végrehajtásához szükséges rend és fegyelem érvényesüljön.

Az átmeneti részlegen elhelyezett elítéltek részére külön napirendet kell készíteni, ami a Házirend mellékletét kell, hogy képezze.

A sikeres reintegráció érdekében szükséges, hogy az elítélt aktívan és együttműködően vegyen részt a felkínált reintegrációs programokban, munkáltatásban, képzésben.

4.3.1 Az átmeneti részleg reintegrációs tisztjének feladatai:

- a zárkaközösségek kialakításánál figyelembe kell vennie - függetlenül a nyitott körlet sajátosságaitól - a személyiségi, pszichológiai és pedagógiai szempontokat is;
- a behelyezés napján, de legkésőbb a következő munkanapon az elítéltet be kell fogadnia, mely során az elítéltet részletesen tájékoztatnia kell az átmeneti részleg működési rendjéről, a nyitott körlet sajátosságairól, a Házirend ide vonatkozó speciális részéről, az átmeneti részlegből történő kihelyezés jogszabályi lehetőségéről, a, külső munkahelyen történő foglalkoztatás és az ideiglenes intézetelhagyás lehetőségeiről;
- legalább háromhavonta - szükség szerint esedékesség alkalmával - dokumentáltan csoportfoglalkozást kell tartania, melyen az eltelt időszakot kell értékelni;
- figyelemmel kell kísérnie az átmeneti részlegre helyezett elítéltek kapcsolattartását, támogatni, segíteni ezek alakulását, fejlődését;
- a bv. pártfogóval és a lelkésszel együttműködve elő kell segítenie, hogy az elítéltek szabadulásukat követő életükhöz a szükséges szociális feltételeket megteremtésük, lakhatásuk és megélhetésük biztosításához kellő információval rendelkezzenek;

- a bv. pártfogó közreműködésével az elítélt egészségi állapotára figyelemmel intézkednie kell a szociális gondoskodás keretében otthonban történő elhelyezésére, amennyiben az elítélt külső kapcsolatokkal nem rendelkezik és rendelkezésre álló adatokból, információkból arra lehet következtetni, hogy az elítélt szabadulását követően lakhatása nem biztosított;
- elektronikus úton meg kell keresni az illetékes rendőrkapitányságot és megkérni annak véleményét az intézetelhagyással kapcsolatos döntéshez szükséges információk beszerzése érdekében;
- előzetesen tájékozódni kell az intézetelhagyásra előterjesztendő elítéltek felhasználható letéti pénze, intézetelhagyásra alkalmas civil ruházata iránt, továbbá dolgozók esetében a munkáltatást végzőktől tájékoztatást kérni, az elítélt munkahelyi magaviselete és munkavégzése tekintetében.

Ha az átmeneti részlegre tartozó elítélt fegyelemsértést követ el, a fegyelmi kivizsgálással lehetőség szerint az átmeneti részleg reintegrációs tisztjét kell megbízni.

Az átmeneti részlegben elhelyezett elítéltek részére a bv. intézet, illetve a bv. gazdasági társaságai foglalkoztatást biztosíthatnak. Megváltozott munkaképességű - fizikálisan, vagy mentálisan sérült - elítéltek részére munkaterápiás foglalkoztatás szervezhető.

A bv. intézeten kívüli munkavégzést az átmeneti részlegbe helyezettekénél a lehetőségek szerint, egyéni biztonsági kockázat elemzése alapján minél szélesebb körben alkalmazni kell.

A reintegrációs célok elérése érdekében az átmeneti részleg vonatkozásában nagy motivációs lehetőség az ideiglenes intézetelhagyással járó jutalmak kihasználása.

Átmeneti részlegre helyezést követően **kettő hónapon belül** kimaradás, eltávozás és látogató bv. intézeten kívüli fogadása csak kivételes esetben tervezhető.

Látogató bv. intézeten kívüli fogadása, kimaradás és eltávozás **nem** tervezhető olyan elítélt esetében, akinek a **biztonsági kockázati besorolása magas**.

A **közepes** biztonsági kockázati szintre sorolt elítéltek esetében **csak csoportos** kimaradás tervezhető.

Jutalom eltávozás és **egyéni kimaradás** kizárólag **alacsony** biztonsági kockázati szintű elítélt esetében tervezhető.

Az intézet elhagyási időpontok, valamint a távollét időtartamának meghatározása az átmeneti részleg reintegrációs tisztjének feladata, amelynek véglegesítését a büntetés-végrehajtási osztályvezető hagyja jóvá.

Az időpontok meghatározásánál törekedni kell arra, hogy ezen alkalmakkor az érintettek részére rendelkezésre álljon havi keresményük.

A távollét időtartamának meghatározásakor lehetőség szerint a fokozatosság elve a mérvadó. Az első két intézetelhagyást csoportosan - kimaradás formájában - célszerű megszervezni. A csoportos kimaradásra, egy időpontra legalább 3 fő elítélt terjeszhető elő.

A csoportos kimaradás kíséretét lehetőség szerint minimum 2 fő személyi állományi tag lássa el. A kíséretet elsősorban a részleg reintegrációs tisztje és a büntetés-végrehajtási osztályvezető által kijelölt személy látja el.

A csoportos kimaradásokat követően, a tapasztaltak feldolgozását figyelembe véve, látogató bv. intézeten kívüli fogadása, egyéni kimaradás tervezhető.

A kimaradásokat követően a Bv. tv. meghatározott feltételek fennállása esetén, az átmeneti részlegre helyezett elítéltek esetén eltávozás tervezhető.

Az elítélt a szabadulását megelőző 1 hónapban engedélyezett ideiglenes intézetelhagyása alkalmával kérelmére a bv. osztályvezető előzetes engedélyével magával viheti saját használati tárgyait, eszközeit, valamint ruházati termékeit.

Fontos a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelővel történő szoros munkakapcsolat kialakítása, amelynek segítségével a szabadulás előtt álló elítélt különböző problémáit(pl.: lejárt vagy elveszett személyi iratok beszerzése, álláslehetőségek, lakhatási, szociális alapellátási, egészségügyi stb. ügyek) lehet orvosolni.

A hosszú ítéleti idő és bűncselekmények súlyossága (valamint e kettő együttes terhe) megkívánja, hogy az átmeneti részlegen ismét foglalkozzunk azzal, hogy az elítélt feldolgozza eddigi életmódját, bűncselekményét, azok mind a saját, mind a környezete életére befolyással bíró következményeit és megfelelően elsajátítsa a társadalmilag elfogadott morális értékrendet. Törekedni kell az önálló véleményalkotás serkentésére, az empátia erősítésére és a rendszeres munkavégzés igényének kialakítására.

Emellett szükséges a visszailleszkedés emberi-érzelmi viszonyaira való felkészülés-felkészítés is (család, gyermekgondozás-nevelés, önérvényesítés, belső feszültségekkel és kapcsolati konfliktusokkal való megküzdés, a társas viselkedés alapszabályainak elsajátítása stb.). Ebben a rendszeres - egyéni és csoportos formában szervezett - pszichológusi, reintegrációs tiszti és büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői foglalkozások jelentenek támogatást. A csoportban olyan programokat, foglalkozásokat kell választani, amelyek iránt a fogvatartottak is érdeklődnek; a szabadulásra felkészítő csoportfoglalkozásokat a szabadulással kapcsolatos kérdéseknek megfelelően szükséges alakítani. Az arra érdemes és megfelelő büntetés-végrehajtási adatokkal rendelkező elítéltek esetében az intézetelhagyás lehetőségét célszerű a fokozatosság elvét betartva megszervezni.

A fogvatartottak kezdetben lehetőség szerint csoportos kimaradáson ismerkedjenek a hosszú évek alatt megváltozott civil környezettel, majd a rövid, egyéni kimaradást követően nyílik lehetőség az egyéni, több napot felölelő eltávozásra is. Az átmeneti részleg akkor tudja kifejteni pozitív hatását, és akkor éri el a célját, ha elsősorban olyan elítéltek kerülnek behelyezésre, akik aktív normakövetők, rendelkeznek olyan mentális adottságokkal, amelyek alkalmassá teszik őket a csoportban folyó intenzív munkában való részvételre.

4.4 A letartóztatás végrehajtása

A letartóztatás a legsúlyosabb személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés, amelynek alkalmazása a büntetőeljárás törvényben meghatározott esetekben, módon és ideig kerülhet sor, amikor az elkövető bűnösség kérdéséről a bíróság jogerősen még nem döntött.

A letartóztatás –mint kényszerintézkedés- alapvető célja a büntetőeljárás eredményes lefolytatásának a biztosítása.

A letartóztatás negatív hatásokat okoz az egyén számára, azaz megjelennek a börtönártalmak./kiszolgáltatottság, degradáció, izoláció, stigmatizáció, hospitalizáció, letartóztatási sokk/. A börtönártalmak fő okozója a deprivációs hatás, mely a valami jótól való megfosztásra utal.

A fogva tartottak elsősorban a szabadságtól való megfosztottságot, de a személyes a javaktól, szolgáltatásoktól, az autonómiától, a biztonságtól való megfosztottságot, és nem utolsósorban a heteroszexuális kapcsolatok hiányát viselik el nehezen, s ezek hiánya okoz náluk problémát.

Mindezek együttesen a fogva tartottak magatartására, a személyi állománnyal való együttműködésére is hatással vannak, s meghatározzák a velük való speciális végrehajtást és bánásmódot egyaránt.

Az alkotmányban biztosított ártatlanság vélelme alapelv követelményeként a letartóztatás nem rendelkezhet előrehozott büntetési karakterrel. ”Senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg.”

Ezen alapelv szabja meg az előzetes letartóztatottakkal kapcsolatos szabályozás valamennyi fontosabb rendelkezéseit.

4.4.1 A letartóztatás végrehajtásának speciális szabályai:

A letartóztatást büntetés-végrehajtásban a tárgyalás előkészítése során hozott határozatig az ügyész, ezt követően a bíróság rendelkezése alapján és annak megfelelően kell végrehajtani. Ha a bíróság úgy rendelkezik, a fiatalkorú letartóztatását javítóintézetben kell végrehajtani. A végrehajtásért felelős szerv az előzetesen letartóztatottat a bíróság végzése szerint kiállított értesítőlap alapján fogadja be.

Meghatározott esetben az előzetes letartóztatást az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyintézetben kell végrehajtani. A letartóztatás Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyintézetben történő végrehajtását a bíróság haladéktalanul megszünteti, ha az intézet szakorvosának véleménye vagy igazságügyi pszichiátriai szakértői vizsgálat alapján már nem indokolt.

A letartóztatott befogadására a büntetés-végrehajtási intézetben kerül sor.

A letartóztatottat zárkában kell elhelyezni.

Arra az időre, amikor az előzetesen letartóztatott nem tartózkodik a zárkában, az ajtókat zárva kell tartani.

A zárkaajtók nyitva vagy zárva tartásáról a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka a fogva tartás biztonsága és a rezsimszabályok figyelembevételével dönt.

4.4.2 A letartóztatott kötelességei:

A letartóztatott köteles:

- a fogva tartó intézet rendjét betartani,
- a letartóztatást a bíróság vagy az ügyész döntése alapján a fogva tartó intézetben tölteni,
- az önként vállalt és kérelmére kijelölt munkát ismereteinek és képességeinek megfelelően, fegyelmezetten, a munkahelyi és munkaköri szabályoknak megfelelően elvégezni, a munkavégzéssel kapcsolatos előírásokat megtartani,
- ha a c) pont szerint munkát végez, jogszabályban meghatározottak szerint forma-, illetve munkaruhát viselni,
- munkadíjából, illetve a letéti pénzből a tartására fordított költségekhez hozzájárulni,
- az intézet ellátásában, tisztán tartásában díjazás nélkül részt venni.

4.4.3 A letartóztatott jogai:

A letartóztatott jogosult:

- levelezésre, a levelezés gyakorisága és terjedelme – ha a rendelkezési jogkör gyakorlója másként nem rendelkezik – nem korlátozott,
- legalább havonta két alkalommal látogató fogadására,
- kapcsolattartójával telefonbeszélgetés kezdeményezésére,
- legalább havonta csomag fogadására, kéthetente a jogszabályban meghatározott összegért a letéti pénzből való vásárlásra,
- kérelmére – a fogva tartó intézet lehetőségei szerint – munkavégzésre, a munka minőségével és mennyiségével arányos díjazásra, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkakörülményekre,
- kérelmére – a fogva tartó intézet lehetőségei szerint – általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatásban vagy szakképzésben való részvételre,
- választójoga gyakorlására a fogva tartó intézetben; ennek során a letartóztatott személyazonossága a fogva tartó intézet nyilvántartása alapján állapítható meg.
- Az intézetnek biztosítania kell az előzetesen letartóztatott büntetőeljárás jogainak gyakorlását.
- A letartóztatott a védőjével szóban vagy írásban ellenőrzés nélkül érintkezhet. A szóbeli érintkezésre az intézet hivatali idejében kerülhet sor, kivéve, ha a védővel való megbeszélés olyan eljárási cselekmény megtétele végett szükséges, amelynek elmulasztásához jogkövetkezmény fűződik.
- A letartóztatottat - kérelmére, a rendelkezési jogkör gyakorlójának intézkedése alapján - az intézet irattanulmányozásra előállítja. Az intézetben történő irattanulmányozásra felügyelet mellett kerül sor.
- A letartóztatott jogosult az ellene folyamatban lévő büntetőeljárás során a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság által elektronikus eszközön átadott iratokba vagy kiadott másolatba történő betekintéshez a fogva tartó intézet által biztosított eszközt igénybe venni.
- A letartóztatott részére engedélyezhető, hogy orvos által igazoltan súlyos beteg közeli hozzátartozóját őrzéssel meglátogassa, részt vegyen közeli hozzátartozója temetésén, vagy hogy részére a bírósági, hatósági eljárásokban való részvételhez szükséges iratok kézbesítésre kerüljenek.

- Ha a letartóztatott a temetésen nem vett részt, a rendelkezési jogkör gyakorlója a temetést követő harminc napon belül – a (6) bekezdés szerinti feltételekkel – engedélyezheti, hogy a letartóztatott lerója kegyeletét a közeli hozzátartozója temetési helyénél.

Ha a letartóztatott ellen a Btk. XIX. Fejezete alá tartozó bűncselekmény elkövetése miatt indult meg a büntetőeljárás, részére – önkéntes részvételi alapon – fel kell ajánlani megfelelő viselkedésterápiát vagy más csoportos foglalkozáson való részvételt.

A letartóztatott – a rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyével – őrzéssel meglátogathatja orvos által igazoltan súlyos beteg közeli hozzátartozóját, és részt vehet a közeli hozzátartozója temetésén. Az erre irányuló kérelemről a fogva tartó intézet – véleményének csatolásával – a rendelkezési jogkör gyakorlóját haladéktalanul, indokolt esetben rövid úton értesíti. Ezekben az esetekben az előállítás költségeit a letartóztatott viseli.

A parancsnok a büntetés-végrehajtási intézet rendjét, a fogva tartás biztonságát közvetlenül és súlyosan sértő és veszélyeztető események felszámolásának idejére-legfeljebb öt napig – a letartóztatottak meghatározott csoportjára nézve elrendelheti a kapcsolattartásra és a munkáltatásra vonatkozó jogok gyakorlásának teljes vagy részleges felfüggesztését. Az országos parancsnok az intézkedés időtartamát további öt nappal meghosszabbíthatja.

A letartóztatott részére a járványügyi intézkedés kivételével az öt nap időtartam alatt is engedélyezhető, hogy orvos által igazoltan súlyos beteg közeli hozzátartozóját őrzéssel meglátogassa, részt vegyen közeli hozzátartozója temetésén, vagy hogy részére a bírósági, hatósági eljárásokban való részvételhez szükséges iratok kézbesítésre kerüljenek.

Ha a letartóztatott a temetésen nem vett részt, a rendelkezési jogkör gyakorlója a temetést követő harminc napon belül őrzéssel engedélyezheti, hogy az előzetesen letartóztatott lerója kegyeletét a közeli hozzátartozója temetési helyénél.

A letartóztatott csak a fogva tartó intézetben köthet házasságot vagy létesíthet bejegyzett élettársi kapcsolatot. A házasságkötés vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése megszervezésének és lebonyolításának során a rendelkezési jogkör gyakorlójának a kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezéseit érvényesíteni kell.

A házasságkötés vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése után a parancsnok – a rendelkezési jogkör gyakorlójának előzetes jóváhagyásával – a házastársak vagy a bejegyzett élettársak részére a tanúkkal és a hozzátartozókkal beszélgetést engedélyezhet.

Ha a fogva tartó intézetben szervezett általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatás vagy szakképzés folyik, továbbá a reintegrációs programok és foglalkozások valamelyikét biztosítják, a parancsnok az előzetesen letartóztatott részére engedélyezheti, hogy oktatásban, szakképzésben, programban vagy foglalkozáson részt vehessen, ha ezzel nem veszélyezteti a fogva tartás biztonságát, és az nem ütközik a rendelkezési jogkör gyakorlójának előírásaiba.

Az ugyanazon büntetőeljárásban letartóztatottak elkülönítésére vonatkozó szabályokat a munkavégzés, az oktatás és szakképzés, vagy a reintegrációs programok és foglalkozások során, valamint a művelődési és a sportolási lehetőségek igénybevételekor is be kell tartani.

A fogva tartó intézetben megtartott vallásos szertartásokon és más rendezvényeken az ugyanazon büntetőeljárásban letartóztatottak is részt vehetnek, de a fogva tartó intézetnek biztosítani kell, hogy az érintettek ez alatt egymással ne érintkezhessenek.

A letartóztatott a következő jutalmakban részesíthető:

- dicséret,
- kondicionáló terem használatának díjmentes biztosítása,
- látogató fogadása soron kívül, a látogatási idő meghosszabbítása,
- a személyes szükségletekre fordítható összeg növelése,
- tárgyjutalom,
- pénzjutalom,
- végrehajtott fenyítés nyilvántartásból törlés

A letartóztatottal szemben alkalmazható fenyítések:

- feddés,
- a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése legfeljebb három hónapig terjedő időre, legfeljebb havi ötven százalékkal,
- a fogva tartó intézet által szervezett rendezvényektől, szabadidős és sportprogramokon való részvételtől eltiltás, amely meghatározott alkalmakra vagy legfeljebb három hónapra vonatkozhat,
- tizenöt napig terjedő magánelzárás. Ha a letartóztatott dolgozik, a magánelzárás tíz napig terjedhet.

A fenyítés végrehajtása nem akadályozhatja a letartóztatottat a büntetőeljárás jogainak gyakorlásában és kötelezettségeinek teljesítésében.

A büntetőeljárás szakaszától függően az ügyész, illetve a bíróság (a továbbiakban: a rendelkezési jogkör gyakorlója) dönt a letartóztatott

- intézetben történő elhelyezéséről;
- az ugyanabban az eljárásban letartóztatottaktól való elkülönítéséről;
- levelezése, telefonálása és látogatása ellenőrzéséről;
- levelezésének, telefonbeszélgetésének, a látogató fogadásának és a csomagküldemény korlátozásáról, illetve tiltásáról;
- előállításáról, a nyomozó szervek részére történő kiadásáról, az intézetben való kihallgatásáról;
- más intézetbe való átszállításáról, kivéve a Központi Kórházba vagy az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetbe történő orvosilag indokolt sürgős átszállítást;

Az együttes elhelyezésnél figyelembe kell venni a rendelkezési jogkör gyakorlójának rendelkezését, az előzetesen letartóztatott előéletét és a bűncselekményt, amely miatt ellene büntetőeljárás van folyamatban

A letartóztatás végrehajtásának helye:

A letartóztatást - a rendelkezési jogkör gyakorlójának vagy jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában - a rendelkezési jogkör gyakorlójának székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani. Az országos parancsnok erre a célra - kivételesen - más büntetés-végrehajtási intézetet is.

A letartóztatottat a Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási intézetében (Tököl) kell elhelyezni, ha a bíróság az előzetes letartóztatást katonai fogdában rendeli végrehajtani.

A letartóztatottakat a nem jogerős ítélet meghozatala után, a bíróság engedélyével az ítéletben megállapított végrehajtási fokozatnak megfelelő büntetés-végrehajtási Intézetben lehet elhelyezni.

A letartóztatott fiatalkorúakat a nem jogerős ítélet meghozatala után, a bíróság engedélyével a Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében kell elhelyezni.

Intézetben belüli elhelyezésük:

A letartóztatottat zárkában kell elhelyezni. Ha a befogadási bizottság a letartóztatottat kérelmére munkavégzésre vagy oktatásban, illetve képzésben való részvételre osztotta be, az elhelyezés kivételesen zárt körleten lévő lakóhelyiségben is biztosítható

A zárkaajtók nyitva vagy zárva tartásáról a parancsnok a rendelkezési jogkör gyakorlójának az előírásait figyelembe véve, a fogva tartás biztonságára vonatkozó szabályok szerint határoz.

Az elítéltekkel együtt munkát végző előzetesen letartóztatottaknak az elítéltekkel való közös elhelyezésére vonatkozó szabályait az országos parancsnok intézkedésben határozza meg.

Az elhelyezés során a letartóztatott katonát és a rendvédelmi szervek állományának a tagjait a többi letartóztatott személytől lehetőleg el kell különíteni.

Szövetséges fegyveres erő [Btk. 459. § (3) bekezdés] tagjának magyar büntető joghatóság alá tartozó bűncselekménye miatt indult büntetőeljárásban az letartóztatást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani. A letartóztatást törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján a szövetséges fegyveres erő Magyarország területén állomásozó alakulata is fogantatosíthatja.

4.4.4 A letartóztatottak elkülönítési szabályai

A letartóztatás végrehajtása során el kell különíteni:

- a letartóztatottakat a többi egyéb jogcímen fogvatartottól,
- a férfiakat a nőktől,
- a rendelkezési jogkör gyakorlójának rendelkezésétől függően – az ugyanabban az eljárásban letartóztatottakat egymástól,
- a dohányzókat a nem dohányzóktól,
- a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől.
- a letartóztatott fiatalkorúakat a felnőttektől el kell különíteni.
- a letartóztatott katonát a többi letartóztatottól el kell különíteni.

A letartóztatott az általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatásban, szakképzésben, valamint a reintegrációs programokon az elítéltekkel együtt vehet részt.

4.4.5 Kapcsolattartás közös szabályai:

Az intézet a fogva tartás biztonsága és az intézet rendje védelme érdekében - a rendelkezési jogkör gyakorlója által hozott előírások végrehajtása mellett - ellenőrzi a letartóztatott levelezését, csomagküldeményét és látogatását.

Az ellenőrzés lehetőségéről a letartóztatottat, vagy a letartóztatott útján a kapcsolattartót tájékoztatni kell.

Ha az ellenőrzés során a büntetőeljárást érintő tény vagy körülmény derül ki, erről az intézet a rendelkezési jogkör gyakorlóját haladéktalanul értesíti.

A letartóztatott a védőjével – és ha nem magyar állampolgár, államának konzuli tisztségviselőjével – szóban, írásban és telefonon – a befogadás időpontjától –, ellenőrzés nélkül érintkezhet.

A letartóztatott befogadását követő hetvenkét órán belül lebonyolított látogatás és csomagátvétel nem számít be a látogatófogadás és csomagküldés havi mértékébe.

A látogatás csak abban az esetben engedélyezhető, ha a kapcsolattartó a büntetés-végrehajtási intézetbe történő beléptetése előtt kitölti a kapcsolattartói nyilatkozatot.

A befogadást követő hetvenkét órán belül lebonyolított látogatás időtartama tizenöt perc lehet, a csomag pedig kizárólag tisztasági felszerelést, az évszaknak megfelelő ruházatot, valamint gyógyszert és gyógyászati segédeszközt tartalmazhat.

A kapcsolattartás ellenőrzésének lehetőségéről a kapcsolattartót a letartóztatott útján tájékoztatni kell.

Ha az ellenőrzés során a büntetőeljárást hátrányosan érintő tény vagy körülmény derül ki, erről a büntetés-végrehajtási intézet a rendelkezési jogkör gyakorlóját haladéktalanul értesíti.

Levelezés:

- A letartóztatott korlátlanul küldhet és fogadhat leveleket, ha a rendelkezési jogkör gyakorlója másként nem rendelkezik.
- A levelezés költségeit a letartóztatott viseli. Ha vagyoni helyzete miatt szükséges, a büntetőeljárással kapcsolatos levelezés költségeit az intézet megelőlegezi.
- A letartóztatott levelezése az általános szabályok szerint ellenőrizhető vagy korlátozható. Nem ellenőrizhető a hatóságokkal, nemzetközi egyezmény alapján létrehozott nemzetközi szervezetekkel és a védővel, vagy nem magyar állampolgár letartóztatott esetén államának konzuli képviselőjével való levelezés.
- A letartóztatott által a büntetőeljáráshoz kapcsolódóan írt, vagy a részére érkezett leveleket és iratokat a címzettnek az intézet küldi el, illetve kézbesíti.

Látogatás:

- A letartóztatott – legalább havonta két alkalommal – felügyelet mellett látogatót fogadhat. A látogatás időtartama alkalmanként egy óra. A letartóztatott e joga a rendelkezési jogkör gyakorlójának döntése alapján korlátozható.
- A letartóztatottnak lehetővé kell tenni, hogy az előzetes letartóztatás elrendelésétől számított hetvenkét órán belül látogatót fogadjon, és tőle csomagot vehessen át.

Távbeszélő használata:

A letartóztatott a védőjével – és ha nem magyar állampolgár, államának konzuli tisztségviselőjével – szóban, írásban és telefonon – a befogadás időpontjától –, ellenőrzés nélkül érintkezhet.

A szóbeli érintkezésre a fogva tartó intézet hivatali idejében kerülhet sor, kivéve, ha a védővel való megbeszélés olyan eljárás cselekmény megtétele végett szükséges, amelynek elmulasztásához jogkövetkezmény fűződik.

A letartóztatott a védőt a fogva tartó intézet által biztosított telefonkészüléken hívhatja fel. A védő hetente egyszer – a letartóztatott büntetőeljárás jogainak gyakorlása érdekében – a fogva tartó intézet által a házirendben megállapítottak szerint, egy óra időtartamban jogosult telefonbeszélgetés kezdeményezésére. Ebben az esetben a telefonbeszélgetést a bv. intézet regisztrálja, és arról igazolható módon értesíti a letartóztatottat. A regisztrációról kiállított irat alapján a letartóztatott a bv. intézet házirendjében megállapítottak szerint, a kijelölt telefonkészüléken létesíthet kapcsolatot a védőjével. A teljesített kezdeményezés regisztrációs

iratát nyilván kell tartani. A védő kezdeményezésére történő telefonálás költségeit a letartóztatott viseli.

Csomag:

- A letartóztatott jogosult legalább havonta csomag fogadására, kéthetente a jogszabályban meghatározott összegért a letéti pénzből való vásárlásra.

4.4.6 Foglalkoztatás formái:

Ha az intézetben szervezett iskolai oktatás folyik, továbbá a reintegrációs programok és foglalkozások valamelyikét biztosítják, akkor a parancsnok a letartóztatott részére engedélyezheti, hogy az oktatásban, képzésben, programokon és foglalkozásokon részt vehessen. Engedély akkor adható, ha a részvétel nem veszélyezteti a fogva tartás biztonságát és nem ütközik a rendelkezési jogkör gyakorlója által hozott előírásokba.

Az ugyanazon büntetőeljárásban letartóztatottak elkülönítésére vonatkozó szabályokat az oktatás során, valamint a művelődési és a sportolási lehetőségek igénybevételekor is be kell tartani.

Az intézetben megtartott egyházi rendezvényeken az ugyanazon büntetőeljárásban letartóztatottak is részt vehetnek, ha az intézet biztosítani tudja, hogy az érintettek egymással ne érintkezhessenek.

A letartóztatott munkára nem kötelezhető.

A letartóztatott kérelmére munkát végezhet, erről a Befogadási és Fogvatartási Bizottság dönt. Ha a letartóztatott munkát végez, az elhelyezés kivételesen zárt részlegen lévő lakóhelyiségben is biztosítható. A munka kijelölésénél tekintettel kell lenni különösen

- a rendelkezési jogkör gyakorlójának előírásaira,
- a letartóztatott szakképzettségére, foglalkozására és szaktudására,
- a letartóztatott egészségi állapotára, nemére és életkorára.

Ha a letartóztatott kérelmére munkáltatásban vesz részt, munkáltatására és a tartási költségekhez való hozzájárulására a kötelező munkavégzés szabályait alkalmazni kell azzal, hogy erről előzetesen tájékoztatni kell.

A munkavégzés a letartóztatott büntetőeljárás jogainak gyakorlásában és kötelezettségeinek teljesítésében nem akadályozhatja

Ha a letartóztatott részére a munkáltatásban való részvételét engedélyezték, tájékoztatni kell, hogy a kijelölt munkát köteles elvégezni.

Ha a letartóztatott a munkáltatásban részt vesz és az elítéltekkel közösen helyezik el, az intézet által biztosított formaruhát kell viselnie. Ha a formaruha viseléséhez nem járul hozzá, a munkáltatásban való részvétele nem engedélyezhető, illetve az erre irányuló engedélyt vissza kell vonni.

A letartóztatott a látogatáskor, a bíróság, az ügyész, illetve a más hatóság elé állításakor, valamint az egészségügyi intézménybe való átszállításakor a saját ruházatát viseli. A saját ruha viselését akkor is biztosítani kell, ha a letartóztatott részére engedélyezték a súlyosan beteg hozzátartozó meglátogatását vagy a hozzátartozó temetésén való részvételt.

A katona a bíróság, az ügyész, illetve más hatóság elé állításakor egyenruhát visel.

Ha a magánelzárás fegyelmi fenytésben részesült letartóztatott ruházata (annak valamely felszerelése vagy tartozéka) a fogva tartás biztonságát, illetve az letartóztatott testi épségét veszélyezteti, részére más megfelelő polgári ruházatot kell biztosítani.

Ha a letartóztatott a munkáltatásban nem vesz részt, letéti pénzéből a mindenkori alaplunkadíjnak megfelelő összegért vásárolhat szükségleti cikkeket.

A munkáltatásban részt vevő e letartóztatott szükségleti cikkeket a tartásra fordított költségekhez való hozzájárulás összegével csökkentett munkadíja 80 százalékának megfelelő összeg erejéig, de legalább a mindenkori alaplunkadíjnak megfelelő összegért vásárolhat.

4.4.7 A letartóztatottak rezsimszabályai:

Az általános rezsimbe sorolt letartóztatott

- látogatót alkalmanként hatvan percben fogadhat,
- kapcsolattartójával naponta tíz percet telefonálhat,
- a személyes szükségleteire fordítható összeget alkalmanként – a jogszabályban meghatározott levonásokat követően – 90%-os mértékig elköltheti,
- birtokában tartható tárgyak köre kizárólag az e rendeletben meghatározottakra terjedhet ki,
- kérésére részt vehet a bv. intézeten belüli munkáltatásban, oktatásban, szakképzésben.

Ha a rezsimbe való besoroláshoz szükséges adatok, ismeretek hiányosak, azok megszerzéséig a letartóztatottat az általános rezsimbe kell helyezni, valamint a közepes biztonsági kockázati szintre kell besorolni.

A fogvatartás biztonsága érdekében a parancsnok értékelés nélkül, közvetlenül határozhat a rezsimbe helyezésről, valamint a biztonsági kockázati besorolásról.

Az enyhébb rezsimbe sorolt letartóztatott

- látogatót alkalmanként hatvan percben fogadhat, amely további harminc perccel meghosszabbítható,
- kapcsolattartójával naponta tizenöt percet telefonálhat,
- a személyes szükségleteire fordítható összeget alkalmanként – a jogszabályban meghatározott levonásokat követően – 100%-os mértékig elköltheti,
- birtokában tartható tárgyainak köre és mennyisége bővíthető,
- kérésére részt vehet a bv. intézeten belüli munkáltatásban, oktatásban.

Az enyhébb rezsim alkalmazása esetén a zárka ajtó nyitva tartása csak akkor engedélyezhető, ha a kijelölt területen engedélyezett mozgás nem veszélyezteti a letartóztatottakra vonatkozó elkülönítési szabályok érvényesülését.

A szigorúbb rezsimbe sorolt letartóztatott

- látogatót alkalmanként hatvan percben fogadhat,
- kapcsolattartójával naponta tíz percet telefonálhat,
- a személyes szükségleteire fordítható összeget alkalmanként – a jogszabályban meghatározott levonásokat követően – 70%-os mértékig elköltheti,
- birtokában tartható tárgyainak köre – a telefonálásra szolgáló eszköz kivételével – korlátozható, továbbá a birtokában tartható tárgyak mennyisége csökkenthető,

- kérésére részt vehet a bv. intézeten belüli munkáltatásban, oktatásban

4.5 Katonai fogdában elrendelt szabadságvesztés büntetés-végrehajtásának szabályai

Katona fogalmát a Btk. határozza meg:

A törvény alkalmazásában katona a Magyar Honvédség tényleges állományú, a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja.

Katonai fogdában elrendelt szabadságvesztés büntetés-végrehajtásának szabályai

Ha a bíróság a szabadságvesztést katonai fogdában rendeli végrehajtani, akkor az általános szabályokhoz képest néhány eltéréssel kell azt végrehajtani. A végrehajtás fokozata a fogház rendjének felel meg, tehát a fogház-végrehajtási fokozat általános rezsimszabályait kell rá alkalmazni, és elkülönített részleget kell kialakítani.

Ha a szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt szolgálati viszonya megszűnik, a szabadságvesztés-büntetést az általános szabályok szerint kell végrehajtani, és intézkedni kell az elítélt katonai fogdáról történő kihelyezéséről.

Befogadáskor az elítéltet ki kell oktatni arra, hogy büntetés-végrehajtása alatt is a rá vonatkozó, szolgálati viszonyát meghatározó jogszabályok és a katonai büntető jogszabályok hatálya alatt áll. A bv. intézet az elítélt befogadásáról, a várható szabadulás időpontjának közlésével 8 napon belül értesíti a munkáltatói jogkört gyakorló elöljárót is.

Az általános elkülönítési szabályok mellett el kell választani egymástól a különböző állománycsoportú elítélteket is, ugyanakkor ők katonai érdekből csoportosíthatók. A fogvatartott szolgálati kötelezettségei és jogai annyiban szünetelnek, illetőleg korlátozottak csak, amennyiben erről az ítélet rendelkezik. Ugyanakkor az elítéltek a szabadságvesztés végrehajtása alatt előjárói és feljebbvalói joggal nem rendelkeznek, fegyvert nem viselhetnek, és szolgálatot nem láthatnak el. Viszont rendfokozati és fegyvernemi jelzés nélküli egyenruhát viselnek, és kapcsolattartójuk, többek között, a munkáltatói jogkört gyakorló parancsnok vagy annak megbízottja is lehet.

A végrehajtás ideje alatt a reintegrációs tiszt biztosítja az elítéltek szakmai ismereteinek szinten tartását vagy fejlesztését, továbbá azt, hogy az elítéltek alakulatukkal való kapcsolatukat fenntartsák és fejlesszék. Ennek megfelelően az elítéltek részére napirendjükben megfelelő időt kell biztosítani arra, hogy szakmai ismereteiket fejlesszék. Szolgálati és alaki ismeretek oktatására az elítélt a munkáltatói jogkört gyakorló elöljáróval egyeztetett módon, az alakulat tagjainak bevonásával kerülhet sor, legfeljebb heti öt órában. Ha az elítélt a Magyar Honvédség tényleges állományú tagja, reintegrációja során a katonai érdekek érvényesítését biztosítani kell. A katonai fogdában elhelyezett elítélt foglalkoztatására csak akkor kerülhet sor, ha az elítélt elkülönítése a nem katona elítéltektől és egyéb jogcímen fogvatartottaktól biztosított.

Az elítélt vallásgyakorlásának lehetőségét a katonák szabadságvesztésének végrehajtására szolgáló, külön erre a célra elkülönített részlegen belül kell biztosítani, a bv. intézet egyéb helyiségében akkor biztosítható, ha a nem katona elítéltektől és egyéb jogcímen fogvatartottól való elkülönítés megoldható.

Speciális szabály, hogy ha a katona a bv. intézet engedélyezett elhagyásáról nem tért vissza időben, a feljelentést az illetékes katonai ügyésznél kell megtenni.

Az elítéltet szabadon bocsátása előtt ki kell oktatni arra, hogy ha más írásos parancsot nem kap, a szabadon bocsátását követő első munkanapon köteles szolgálati helyén jelentkezni. A bv. intézetben elhunyt elítélt haláláról haladéktalanul, az elítélt szabadon bocsátásáról pedig 3 napon belül értesíteni kell a munkáltatói jogkört gyakorló elöljárót is.

A katona letartóztatását katonai fogdán – a külön jogszabályban kijelölt intézet e célra elkülönített részén – kell végrehajtani, kivéve, ha a rendelkezési jogkör gyakorlójának a terheltek elkülönítésére vonatkozó rendelkezésének teljesítése másként nem biztosítható.

Az elítélt köteles a katonai fogda rendjét, valamint a szolgálati rendet és fegyelmet megtartani.

A katona letartóztatásának végrehajtására az általános szabályok szerint kell eljárni annyi különbséggel, hogy:

- a letartóztatás végrehajtása során a különböző állománycsoportú katonákat egymástól el kell különíteni;
- a katona a bíróság, az ügyész vagy más hatóság elé állításkor egyenruhát visel;
- katona esetén a befogadásról és a szabadításról értesíteni kell a munkáltatói jogkört gyakorló parancsnokot is.

A katona pártfogó felügyeletének végrehajtása során az alábbi eltérésekkel kell azt alkalmazni.

A katona pártfogó felügyeletét – ha a munkáltatói jogkört gyakorló parancsnok másképp nem rendelkezik – a szolgálati elöljáró által kijelölt hivatásos katona pártfogó, a bíróság, vagy az ügyészség határozata alapján hajtja végre.

A pártfogó felügyelő

- rendszeres kapcsolattartás útján figyelemmel kíséri a pártfogolt életvitelét, munkáját és magatartását,
- *b* szolgálati helyén és lakcímén vagy tényleges tartózkodási helyén ellenőrzi, hogy a pártfogolt betartja-e a magatartási szabályokat, szükség esetén utasítja azok betartására,
- munkáltatói jogkört gyakorló parancsnoka útján kezdeményezi a külön magatartási szabályok módosítását, vagy a magatartási szabályok megszegése esetén a területileg illetékes ügyészség tájékoztatását.

A pártfogó felügyelő jogosult közvetlenül vagy az illetékes szervek útján segítséget nyújtani a pártfogoltnak a beilleszkedése során felmerült nehézségek megoldásához.

A pártfogolt köteles

- az előírt magatartási szabályokat megtartani,
- a pártfogó felügyelő utasításait teljesíteni.

Ha a pártfogó felügyelet alá helyezett katona szolgálati viszonya a pártfogó felügyelet tartama alatt szűnik meg, köteles jelentkezni a lakcíme szerint illetékes pártfogó felügyelőnél.

A szolgálati viszony megszűnéséről a munkáltatói jogkört gyakorló parancsnok haladéktalanul értesíti a pártfogolt lakcíme, illetve tényleges tartózkodási helye szerint

illetékes pártfogó felügyelői szolgálatot és rendőrkapitányságot, egyidejűleg közli a megállapított külön magatartási szabályokat. A továbbiakban a pártfogó felügyelet végrehajtására az általános szabályokat kell alkalmazni.

A katonákra e rendelet útbaindításra, a szabadságvesztést végrehajtó intézet kijelölésére, végrehajtási fokozatoktól független együttes elhelyezésre, az elítélt megismerésére, együttes elhelyezésére, enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása miatti átszállításra, átmeneti részlegre, fiatalokú elítéltekre, illetve a nem magyar állampolgárságú elítéltekre vonatkozó szabályai nem alkalmazhatók.

4.6 Hosszú ítéletet töltő elítéltek

A hosszú ítéletes elítéltek sajátítják el a legnagyobb eséllyel a börtön diszfunkcionális szabályait, így ők azok, akik a leginkább képesek manipulálni a személyzetet.

Ebben a speciális részlegben helyezhető az életfogytig tartó-, vagy legalább tizenöt évi szabadságvesztés büntetését töltő elítélt, akinek magatartása, a szabadságvesztés végrehajtása során tanúsított együttműködési készsége, az intézet rendjéhez és biztonságához való viszonya, illetve egyéni biztonsági kockázatelemzése alapján különleges kezelése és elhelyezése indokolt abból a célból, hogy a közösségbe helyezésre felkészítést, illetve a közösségbe visszahelyezést nyerjen.

Az ebben a körben érintett elítéltek esetében a rövidebb (folyamatosan minimum 10 év) és a hosszantartó, határozott szabadságvesztés büntetésre ítélték kezelésének szétválasztása szükséges. A hosszantartó, határozott szabadságvesztésre ítélték esetében az elsődleges cél nem a társadalomba való integráció előkészítése, hanem a börtönpopulációba történő beilleszkedés megoldása.

A részleg napirendjét a mindenkor érvényben lévő Házirend tartalmazza.

A részlegre helyezésről, illetve az onnan történő kihelyezésről a Befogadási és Fogvatartási Bizottság (a továbbiakban: BFB) - a részleg működtetését végző munkacsoport (a továbbiakban: Team) javaslata alapján - határozattal dönt.

A Team feladatai

- a részlegre történő be - és az onnan való kihelyezés előkészítése,
- a reintegrációs programban foglaltak megvalósulásának elősegítése,
- havonta az elítéltek pszichés állapotának, foglalkoztatásának, a reintegrációs programban foglaltak megvalósulásának, a részlegben tartás vagy az onnan történő kihelyezés lehetőségének felülvizsgálata
- a büntetés-végrehajtás keretei között a tartalmas életfeltételek biztosítása az elítéltek részére,
- a bv. intézet biztonságos működését, a fogva tartás biztonságát sértő cselekmények, rendkívüli események bekövetkezésének megelőzése.

A speciális kezelési szabályokat az érintett elítéltre vonatkozóan részletesen meg kell határozni, és a behelyezés napjáig a biztonsági szakterület által elkészített egyéni kezelési utasításban (a továbbiakban: Utasítás) kell rögzíteni, mely szabályoktól csak alapos indokkal, az intézetparancsnok engedélyével lehet eltérni.

A részleg elhelyezett valamennyi elítéltnél a speciális kezelést indokolt érvényesíteni. A speciális kezelésre a többi körlettől elszigetelten kialakított körletrészen kerülhet sor abból a célból, hogy az elítélt a közösségbe helyezésre felkészítést, illetve a közösségbe visszahelyezést nyerjen.

A részleget hivatali munkaidőben a reintegrációs tiszt, hivatali időn kívül az objektum körlet-főfelügyelője irányítja.

A Hosszúidős speciális részleg alkalmazására és megszüntetésére a BFB döntése alapján kerülhet sor, melyet negyedévente felül kell vizsgálni, illetve haladéktalanul meg kell szüntetni, ha feltételei már nem állnak fenn. A döntés, illetve az elhelyezés felülvizsgálata során az elítéltet meg kell hallgatni, és a döntésről az elítéltet írásban kell tájékoztatni. A BFB döntését minden esetben meg kell előznie egy előzetes egyeztetésnek a Fogvatartási Ügyek Szolgálatával (FÜSZ). Kizárólag a FÜSZ engedélye alapján dönthet a BFB a behelyezésről, illetve a részlegről történő kihelyezésről.

A rendkívüli események bekövetkezésének megelőzése érdekében a HSR-en elhelyezettek maximálisan 5 évig tartózkodhatnak egy bv. intézetben. Az 5 éves periódus lejárata előtt legalább 30 nappal, a fogva tartó bv. intézet kezdeményezi a BVOP irányába a fogvatartott másik (HSR-t működtető) bv. intézetbe történő átszállítását.

A hosszúidős speciális részleg alkalmazása esetén az elítélt:

- állandó őrzés és felügyelet alatt áll,
- a büntetés-végrehajtási intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani,
- A fogvatartottak részére elsősorban egyszemélyes elhelyezést kell biztosítani, illetve a lehetőségekhez képest a lehető legkisebb létszámú zárkában. Azokban a bv. intézetekben, ahol kialakítására lehetőség van, belső biztonsági rács alkalmazásával is növelni kell a zárkák biztonságát.
- A fogvatartottak részére elsősorban a részlegben belül kell biztosítani a munkavégzés, foglalkozás lehetőségét. Olyan munkavégzést kell biztosítani az itt elhelyezettek részére, amely nem igényel olyan munkaeszközt, amely alkalmas lehet önkárosításra, támadásra, bármilyen rendkívüli esemény elkövetésére.
- önképzést folytathat, azonban az oktatás, képzés során a fogvatartotti közösségben nem lehetnek jelen. A tananyag elsajátítására az elhelyezési részlegben belül kell lehetőséget biztosítani.
- az intézet csoportos művelődési, sportolási és szabadidő eltöltésének lehetőségeit csak a hosszúidős speciális részlegben belül, vagy a parancsnok külön engedélyével veheti igénybe,
- magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható.
- A kapcsolattartás megőrzése és támogatása a hosszúidős szabadságvesztés során kiemelt feladatot jelent. A részlegben elhelyezett fogvatartottak havi rendszerességgel fogadhatják látogatóikat, alkalmanként 60 perc időtartamban. A látogatást biztonsági beszélő fülkében kell végrehajtani, a személyes érintkezés lehetőségét ki kell zárni. A részlegben elhelyezett fogvatartottak távbeszélő-készülék igénybe vételére is jogosultak.. A részlegben elhelyezett fogvatartottak Skype kapcsolattartását az általános szabályok szerint kell biztosítani
- A részleg elítélteinek számára heti rendszerességgel biztosítani kell a bolti vásárlás lehetőségét. A vásárláson személyesen nem vehetnek részt. Az általuk összeállított termékek listája alapján a vásárlást a reintegrációs tiszt hajtja végre.
- A részlegben lelki gondozásra, lelkesítő meghallgatásra is lehetőséget kell teremteni, kéthetente legalább egy alkalommal.

- A HSR-en kiemelten fontos a pszichológusi foglalkozások biztosítása.
- Fenyítésük: Szakmai, pedagógiai szempontok figyelembevételével, azonban az elkövetett fegyelmi vétség tárgyi súlyának mérlegelése mellett, olyan fegyelmi fenyítést célszerű alkalmazni a részlegben elhelyezettekkel szemben, amely maximálisan alkalmazkodik a fogvatartott speciális helyzetéhez. Elsősorban olyan fenyítést kell kiszabni, amely a fogvatartott magatartását, büntetéséhez való viszonyát a leginkább pozitív irányba tudja befolyásolni.
- Az itt elhelyezett fogvatartottak ösztönzése szempontjából jutalmazásuk, annak formája biztonságos fogva tartásuk szempontjából kiemelt fontosságú. Motivációjuk fenntartása és fejlesztése érdekében kérelemre, egyedi elbírálás alapján lehetősége van az itt elhelyezetteknek a videóhívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartás igénybevételére. Erre, a részleg vezető reintegrációs tisztet tehet javaslatot.
- A HSR-en főzőszakkört kell működtetni, amely során a fogvatartottak felhasználhatják azokat az alapanyagokat, amelyeket kiétkezés során vásárolnak, továbbá a bv. intézet saját költségvetéséből, kontrollált módon biztosíthatja a főzéshez szükséges egyéb hozzávalókat
- A bv. intézet más részlegeihez hasonlóan, a reggeli nyitástól az esti zárásig a fogvatartott köteles a számára biztosított formaruhában tartózkodni a zárkájában.
- A zárkán kívüli tevékenység során a bv. intézet által biztosított, évszaknak megfelelő formaruha viselése kötelező, az nem keverhető egyéb, civil ruházattal.
- Sportfoglalkozás során használhatnak sportcipőt, fehér színű pólót, illetve sötét színű rövidnadrágot. A sportfoglalkozásra az utóbb felsorolt ruházatban a fogvatartottak oda-vissza történő mozgása engedélyezhető.

Mindezek figyelembe vételével a hosszúidős speciális részlegre helyezett elítéltek szigorúbb rezsimbe kell sorolni.

Kezelési, foglalkoztatási, ellátási szabályok:

- A pedagógiai munka értékeinek megtartása érdekében az elítéltek állapotfigyelését a részlegben tovább kell folytatni, hogy a rendkívüli események, valamint a súlyos megítélésű fegyelmi cselekmények megelőzhetőek legyenek.
- Az engedélyezett kapcsolattartó látogatóként történő fogadását, az ügyvéd, jogi képviselő, közjegyző, anyakönyvvezető, konzul stb. látogató fogadását a bv. intézet látogatófogadásra kialakított, vagy egyéb előre meghatározott helyiségében, a Team erre kijelölt tagjának felügyelete mellett, az Utasításban meghatározottak szerint kell végrehajtani. A hozzátartozók látogatásának ütemezését a részleg reintegrációs tisztje készíti el.
- Az elítéltek munkaidőben lebonyolított magánjellelű telefonbeszélgetésének ellenőrzését a részleg reintegrációs tisztjének vagy szociális segédelődjének behallgatással kell végrehajtania.
- Az elítéltek által írt és részükre a kapcsolattartóiktól érkezett leveleket biztonsági és tartalmi szempontból minden esetben a részleg reintegrációs tisztje ellenőrzi.
- Az elítéltek által írt, illetve a részükre érkezett hivatalos leveleket a részleg reintegrációs tisztje biztonsági szempontból ellenőrzi.
- A részlegben elhelyezett elítéltek részére beérkező, bontatlan állapotú csomagot a kiosztást végző személy köteles fokozott figyelemmel átvizsgálni.

- Vallásgyakorlásra, oktatásra, képzésre, szakköri tevékenységre, könyvcserére, egyéb szabadidős és sport tevékenységre a napirendben meghatározott módon van lehetőség.
- Az elítéltek munkavégzésbe, díjazás nélküli munkavégzésbe az általános szabályok és az Utasítás betartásával vonhatóak be.
- Az elítéltek egészségügyi ellátását elsődlegesen a részlegen belül kell végrehajtani. A vizsgálatot, ellátást lehetőség szerint, a más körleteken elhelyezett elítéltektől elkülönítetten, eltérő időpontban kell végrehajtani. Az érintett körletrészekon, útvonalon, szükség szerint, részleges zárást kell elrendelni.
- Az Utasítást szükség szerint, de legalább 3 havonta felülvizsgálja a BFB, változtatás esetén intézkedik a módosítások végrehajtására, a felülvizsgálat adminisztrálására.

Ezen fogvatartottaknak is meg kell őrizniük szociális készségeiket, személyiségük integritását, ezért a mikroközösségbe történő beilleszkedést segítő készségeket fejleszteni, szükség esetén korrigálni kell

Esetükben a reintegrációs tiszti tevékenység célja a bv. intézeten belüli értelmes élet kialakítása, a reménytelenség miatti depresszív állapot kezelése, az egyéni törekvések kibontakoztatása, támogatása.

E csoportban a beilleszkedésre és a hétköznapok monotonijának elviselésére tanítja a reintegrációs tisztt az elítéltet. Az egyéni foglalkozások esetükben kiemelt szerepet kapnak. Fontos elvként jelenik meg annak megkövetelése, miszerint helyzetük, kilátásaik alakulásában szerepük van, felelősséggel tartoznak önmagukkal szemben, valamint a zárt körlet többi lakója felé. Amennyiben a másság érzete csökken, a viselkedésük könnyebben szabályozhatóvá válik, megszűnik a kiválasztott szerep mögé bújás.

A hosszantartó, határozott szabadságvesztésre ítélték esetében a reintegrációs módszerek megválasztásánál figyelembe kell venni a fogvatartott életkorát és ítéletét, hiszen ez adja az alapját annak, hogy mely életszakaszra kell felkészíteni. Azon elítélteknél, akik várhatóan nem szabadulnak, a tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítéltékhez hasonló kezelési elveket célszerű követni.

A hosszú ítéletes fogvatartottak önállósága a szabadságvesztés büntetés évei, évtizedei alatt jelentős mértékben visszafejlődik a folyamatos intézeti kontroll és irányítás miatt.

Emellett igen nehéz feladat a büntetés-végrehajtás céljának elérése, hiszen ilyen hosszúságú ítélet alatt az elítélt generációkat veszíthet el a hozzátartozói közül. Fontos a mentális képességek megőrzése és fejlesztése, tréningek alkalmazása. A mentális képesség megőrzése érdekében motiválni kell az elítéltet az oktatásban való részvételre.

Ebben a civil szféra bevonása nagyon fontos lehet, hiszen a polgári személyben nem a felügyelőt/reintegrációs tisztet látja az elítélt, így közelebb érezheti magát a külső környezethez. Kiemelt szerepek kell fordítani a munkáltatásra az önellátás, öfenntartás, börtönkomfort szempontjából, mivel a hozzátartozók esetleges elvesztésével életminőségükben további változások várhatóak.. Az eredményes társadalmi reintegráció elérése céljából az intézet kiemelt feladata ezen elítéltek részére az oktatás, képzések, szakképzések megszervezése, továbbá a fejlesztendő készségek megszerzéséhez szükséges tréningek, programok végrehajtásában való közreműködés. A szabadulást megelőző időszakot elérő elítéltek esetében az utolsó időszakban nagy hangsúlyt kell fektetni - a szabadulás

közeledtével előtörő belső feszültség miatt - a viktimizálódás megelőzésére. Az utolsó időszakban meg kell vizsgálni az esetleges átmeneti részlegbe helyezés lehetőségét.

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők elsődleges feladata a hosszú ítéletet töltő elítéltek esetében a prizonizációs ártalmak kiküszöbölésének elősegítése, a befogadó környezet felkészítése az elítélt családba történő visszafogadására, a gondozás keretében nyújtott támogatási formák biztosítása, a munkaerő-piaci ismeretek átadásában való közreműködés, és a programba vont személyek és szervezetek tevékenységének koordinálása. A fentiekben foglalt feladatok hatékony végrehajtása érdekében a reintegrációs tisztnak és a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőnek az elítélt szükségleteihez igazodó egyéni reintegrációs programot kell kidolgoznia a szabadulásra felkészítés keretében, amelyben foglaltak megvalósulását szükség szerint értékelni, indokolt esetben módosítani kell

4.7 Nem magyar állampolgárságú fogvatartottak

A nem magyar állampolgárságú elítéltek érzékeny csoportját képezik a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben fogva tartott személyeknek. A külföldi állampolgárságú elítéltekkel való bánásmód, a kezelés lényegi elemét kell, hogy képezze a nem magyar származásból eredő eltérések és beilleszkedési nehézségek folyamatos figyelemmel kísérése.

Az Európai Unió munkavállalási lehetőségeinek következtében, valamint a megkönnyített határátlépések miatt jelentős számban jelennek meg az országban külföldi állampolgárságú személyek, ezzel párhuzamosan pedig nem magyar állampolgárságú elítéltek a büntetés-végrehajtási intézetekben is.

Az elmúlt évek tapasztalatai arra figyelmeztetnek, hogy a külföldi elítélteknek a magyar büntetés-végrehajtásba való beilleszkedése a **kommunikációs nehézségek**, a miénktől gyakran távol eső **szokásaikból adódó feszültségek** és a **külső kapcsolatok megteremthetőségének problémái** miatt jelentősen megnehezedik. Ez alkalmanként az elítélt magatartására is kiható súlyos bizonytalanságot idézhet elő, amely veszélyeztetheti az intézet rendjét, biztonságát, a személyzettel való zavartalan együttműködést. Az új keletű szabályozás célja éppen az, hogy az idegen állampolgárságból fentebb érintett hátrányokat megkísérelje csökkenteni.

A magyar büntetés-végrehajtásban fogva tartott külföldi állampolgárokra is a magyar végrehajtási rendelkezéseket kell alkalmazni. Ebből következően az idegen állampolgárságúakra a Büntetés-végrehajtási Törvényben szabályozott elítélti jogok és kötelezettségek vonatkoznak.

4.7.1 A külföldi elítéltekre vonatkozó speciális végrehajtási szabályok:

A Büntetés-végrehajtási Törvény alapelvi rendelkezései közül itt kiemelendő a **hátrányos megkülönböztetés tilalma**, amely, összhangban a Európai Börtönsszabályokkal, tilalmazza az elítéltek között a nemzetiségi és etnikai hovatartozásuk, vallási vagy politikai meggyőződésük szerinti hátrányos megkülönböztetést.

A nem magyar állampolgárságú elítélt (a továbbiakban: külföldi elítélt) befogadásáról késedelem nélkül értesíteni kell az állampolgársága szerint illetékes diplomáciai vagy konzuli képviselőt (a továbbiakban: illetékes külképviselet). Az értesítés csak akkor

mellőzhető, ha a külföldi elítélt az írásbeli nyilatkozatában ezt kifejezetten kéri. Ha a külföldi elítélt többes állampolgár, az általa megjelölt külképviselőt kell értesíteni.

A külföldi elítéltet az általa ismert nyelven tájékoztatni kell arról, ha nemzetközi egyezmény a szabadságvesztés végrehajtásának az átengedését lehetővé teszi.

A külföldi elítélt kérelmére szabadságvesztése alatt biztosítani kell a büntetés-végrehajtási intézet lehetőségeihez mérten a magyar nyelv oktatását, illetve olyan programokat kell biztosítani számára, amelyek megismertetik azokkal a nemzeti, történelmi és erkölcsi értékekkel, amelyek köré a magyar társadalom szerveződik.

A külföldi elítélt elhelyezésénél lehetőség szerint biztosítani kell, hogy a vele együtt elhelyezett elítéltek között legyen az általa használt nyelvet, továbbá a magyar nyelvet ismerő és beszélő személy. Nem lehet együttesen elhelyezni azokat a külföldi elítélteket, akik között nemzeti, nemzetiségi, etnikai vagy vallási ellentét áll fenn.

A szabadságvesztés végrehajtásával kapcsolatban a külföldi elítélt jogainak és kötelezettségeinek a gyakorlásával összefüggő tolmácsolási és fordítási költségek a büntetés-végrehajtási intézetet terhelik.

Ha a külföldi elítélt a szabadságvesztés végrehajtásával nem összefüggő ügyben kéri tolmács közreműködését, az intézet azt a külföldi elítélt költségére biztosítja.

A külföldi elítélt és az illetékes külképviselő tagja a törvényben foglaltak figyelembe vételével tartanak kapcsolatot. A kapcsolat felvétele csak a külföldi elítélt beleegyezésével történhet.

Ha a külföldi elítélt vagy a képviselője a szabadságvesztés végrehajtásának más állam részére történő átengedését kéri, a kérelmet a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság útján az igazságügyért felelős miniszterhez kell felterjeszteni.

A szabadságvesztés végrehajtásának más állam részére történő átengedésekor a büntetés-végrehajtási intézet a kiutasítás szabályainak megfelelő alkalmazásával jár el.

A büntetés-végrehajtási intézet az illetékes külképviselőt haladéktalanul értesíti arról, ha a külföldi elítélt részére gyámot vagy gondnokot kell kirendelni.

A büntetés-végrehajtási intézet az illetékes külképviselőt haladéktalanul értesíti a külföldi elítélt haláláról.

A külföldi állampolgárságú elítéltek jogainak érvényesítésében, kötelezettségeik teljesítésében jelentős szereppel bír a külföldiek **anyanyelv-használati joga**.

A Büntetés-végrehajtási Törvény kimondja, hogy az elítélt jogosult az *"anyanyelvén vagy az általa ismert más nyelven megismerni a jogaira és a kötelezettségeire vonatkozó rendelkezéseket, a magyar nyelv nem tudása miatt nem érheti hátrány"*, valamint, hogy **jogosult "a büntetés végrehajtása során anyanyelvének használatára"**.

A külföldi állampolgárt is megilleti a **vallásgyakorláshoz, a lelkiismereti szabadsághoz való jog**. Ezért tiszteletben kell tartani az elítélt vallási szokásait (például muzulmán vallásúak esetében a sertéshús fogyasztásának tilalmát). Arra is van mód, hogy a külföldi elítélt kérhesse találkozását a vallása szerinti egyházzal erre feljogosított papjával vagy képviselőjével.

4.7.2 Külföldi elítéltek szabadítása:

A külföldi elítélt szabadítására az általánostól eltérő szabályok vonatkoznak. Ha az elítéltet a bíróság kiutasította, azaz az ország területének elhagyására kötelezte, az intézet az ítéletkiadványt és a kiutasításról szóló bírósági értesítést is megküldi az első fokú bíróság székhelye szerint illetékes idegenrendészeti hatóságnak, és közli, hogy a külföldi elítéltet mely időben és hol veheti át.

1. A büntetés-végrehajtási intézet a külföldi elítélt várható szabadulása előtt **harminc nappal**, ha a szabadságvesztés hátralévő tartama kevesebb harminc napnál, akkor legkésőbb a jogerős bírósági ítéletről szóló bírói értesítés kézhezvételét követő munkanapon, illetve ha a szabadulás időpontja indokolja, haladéktalanul értesíti a határozatot hozó első fokú bíróság székhelye szerint illetékes területi idegenrendészeti hatóságot az elítélt szabadulásáról.
2. A külföldi elítélt szabadításáról, vagy a más államnak történő átadásáról a büntetés-végrehajtási intézet értesíti az illetékes külképviseletet és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságát szabadítás esetén – a szabadulás előtt legalább három nappal – az útlevelet őrző szervet. Az illetékes külképviseletet a büntetés-végrehajtási intézet nem értesíti, ha azt a külföldi elítélt az írásbeli nyilatkozatában kifejezetten kérte.
3. Amennyiben nem történik kiutasítás, és a fogvatartott letéti pénzzel nem rendelkezik, utazási utalvánnyal lehet ellátni az országhatárig. Előzetes letartóztatottnál mindkét esetben célszerű engedélyezni soron kívül, hogy a hozzátartozóit telefonon, vagy levélben értesíteni tudja.
Abban az esetben, ha a külföldi elítélt szabadítása kiutasítás nélkül történik, közölni kell vele, hogy okmányait, útlevelet melyik rendőri szervnél veheti át.

4.7.3 Külföldi elítéltek kapcsolattartása:

Kapcsolattartási joguk gyakorlásában is számos nehézséggel kell szembenézni. Ezt nem csupán az országhatárokon túl élő hozzátartozókkal való kontaktusfelvétel bonyolultsága, hanem főképpen annak költségterhei okozzák. E elítéltek többsége ugyanis szociálisan többszörösen hátrányos helyzetűnek tekinthető, akik nem rendelkeznek megfelelő pénztartalékokkal. Erre tekintettel a legújabb szabályozás alapján a büntetés-végrehajtás a kapcsolattartás minimumához anyagi támogatást nyújt.

Levelezés:

A kapcsolattartási lehetőségek közül a **levelezéssel** élnek a legtöbben. A levelek biztonsági ellenőrzése gyakran ütközik nyelvi akadályokba, és késedelmet okoz a továbbítása vagy kézbesítése.

Ezért az intézetet előírás kötelezi arra, hogy ezt **négy napon** belül kell elvégeznie. Nem ellenőrizhető és azonnal továbbítani kell az illetékes külképviseleti szervhez írott vagy onnan érkező levelezést. A hozzátartozóknak írt havi egy levél költségét az intézet biztosítja, ha az elítélt nem rendelkezik pénzzel. A külföldi elítélt és az illetékes külképviselet közötti kapcsolatfelvétel az elítélt beleegyezésével történhet.

Látogatás, csomag:

Ha az elítélt kéri, hogy a külképviselet tagja az intézetben meglátogassa, számára csomagot vagy pénzt küldjön, kérelmét az intézetnek haladéktalanul továbbítani kell. E látogatások, illetve a csomagküldések száma nem korlátozható, ha az nem az általános látogatási időben történik - az illetékes külképviseletnek a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokával előzetesen egyeztetnie kell. A külföldi elítélthez külföldről érkezett személy látogatása soron kívül is engedélyezhető. Sajátos előírás érvényesül, ha külföldről kapnak csomagot.

Annak vám- és postaköltségeit ugyanis az elítéltnak kell viselnie, de e költségeket az illetékes külképviseleti szerv is vállalhatja. Ezek elmaradása esetén az intézet a csomag költségeit megelőlegezheti, ha a tartozás megfizetését a külföldi elítélt vállalja, és annak fedezetét igazolja.

4.8 Női fogvatartottak

A jogszabályok rendelkeznek a női elítélteknek a férfiaktól elkülönített végrehajtásáról, elhelyezésük, egészségügyi és ruházati ellátásuk, a velük szemben alkalmazható biztonsági intézkedések és munkavégzésük sajátos, fiziológiai, pszichikai adottságaikat figyelembe vevő normáiról.

Kezelésük során tekintettel kell lenni a férfi elítéltektől eltérő igényeikre. A női szerep kulturálisan erősen meghatározott, különösen a társadalom peremén élők körében, így velük szemben sokszor elvárt a társtól való függés, alárendelődés, a korai gyermekvállalás, és az egyéni ambíciók (tanulás, karrier) feladása. Sokan maguk is áldozatok - élettörténetükben gyakori a családon belüli erőszak, korábbi fizikai vagy szexuális bántalmazás -, a traumák következményeként pedig a mentális problémák előfordulása is nagyobb arányú.

Ezek kezelését gyakran nyugtatók, kedélyjavítók szedésével igyekeznek megoldani, aminek következtében a nők körében a gyógyszerfüggőség (nyugtatók) gyakoribb.

A női fogvatartottakkal való tevékenység többnyire jóval nagyobb empátiát, együttérzést kíván, mint a férfi fogvatartottakkal történő munka. A reintegrációs tiszteknek, felügyelőknak nyitottabbaknak, érzékenyebbeknek kell lenniük. A nők gyakori hangulatváltozásának hátterében általában a család, a gyermekek hiánya, a családi kapcsolatok megromlása áll. Egy-egy személyes beszélgetés sokat javíthat az állapotukon, a legtöbb esetben ezt igénylik is. A változásokat nehezen viselik. Pszichológus segítségét gyakrabban kérik, mint a férfiak. Sok esetben problémájuk megoldódik azzal, ha valaki meghallgatja őket, különösebb intézkedés nélkül.

Fokozottan nagy szerepe van a kapcsolattartásnak. A női börtönök alacsony száma, illetve ezek elhelyezkedése miatt a női elítéltek jóval távolabb tölthetik ítéletüket az otthonuktól. Sokuk kiskorú gyermekeket hagy otthon, illetve hozzátartozóknál, rosszabb esetben nevelőotthonokban, átmeneti gondozásban. Jó kapcsolatot, együttműködést kell kialakítani a nevelőotthonokkal, hogy a gyerekeket látogatásra vihessék édesanyjukhoz. Az első büntényes női elítéltekre fokozott figyelmet kell fordítani. Őket lehet a legjobban motiválni, illetve általában nagyon fontos nekik a családi kötelek megtartása. Igyekeznek a lehető legjobb színben feltüntetni magukat, szinte minden elítélti rendezvényen részt vesznek, ők a legaktívabbak. Esetükben az elhelyezésükkor is ügyelni kell arra, hogy olyan zárkaközösségbe kerüljenek, ahol nem használják ki „rutinalanságukat”. A vallásgyakorlás, a hitélet általában nagyobb szerepet tölt be női elítélteknél, mint a férfiaknál. Ezeken a foglalkozásokon is inkább annak tulajdonítanak nagyobb hangsúlyt, amikor beszélgethetnek, „kibeszélhetik a feszültséget”.

Anya-gyermek részlegben elhelyezett fogvatartottak ¹

A törvény különös védelemben részesíti a terhes és kisgyermekes elítélt, vagy előzetes letartóztatásba helyezett nőket:

Ha a gyermek a büntetés végrehajtásának megkezdése előtt született:

- A fogva tartott anyák gyermekei a büntetés-végrehajtási intézet anya-gyermek részlegén vagy a javítóintézet fiatalkorú és gyermeke együttes elhelyezését biztosító részlegén egy éves

¹ 8/2015. (I.20) OP s z a k u t a s í t á s a várandós fogvatartottakkal, és az anya és fogva tartása alatt született gyermeke együttes elhelyezésének eljárási szabályairól, a fogva tartás időtartama alatt született gyermek és hozzátartozói kapcsolattartásának biztosításáról és a 149/1997. (IX.10.) Korm.r.

korukig elhelyezhetőek legyenek abban az esetben is, ha a büntetés végrehajtásának megkezdése előtt születtek.

- A törvényi rendelkezéseknek megfelelően a bíróság az előzetes letartóztatás elrendelésével egyidejűleg a szülő gondozásában lévő egy év alatti gyermeket fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható határozatával, ideiglenesen, az anya fogva tartásának helye szerinti büntetés-végrehajtási intézet anya-gyermek részlegén vagy a javítóintézet fiatalkorú és gyermeke együttes elhelyezését biztosító részlegén helyezi el. Ez esetben elsődlegesen a gyermeknek azon érdeke érvényesül, hogy az anyja gondozza, és hogy a szoptatás ne szakadjon meg. A gyermek ideiglenes hatályú elhelyezéséről a büntető ügyben eljáró bíróság rendelkezik.

A gyámhatóság a bíróság határozata alapján utólag vizsgálja meg – környezettanulmány révén és a gyermekre vonatkozó gyermekvédelmi, gyámügyi és egészségügyi előzményi adatok beszerzése alapján –, hogy mi szolgálja inkább a gyermek érdekét: a szülővel történő együttes elhelyezés vagy a családi környezetben való nevelkedése. Ha a gyámhatóság az együttes elhelyezéshez nem járul hozzá, a gyermeket a gyámhatóság által megjelölt felelős személy részére kell kiadnia a büntetés-végrehajtási intézetnek vagy a javítóintézetnek.

- Ha az anya szabadságvesztésének végrehajtását kell foganatosítani, akkor abban az esetben a büntetés letöltésére való felhívásban tájékoztatják az elítéltet az anya-gyermek együttes elhelyezés lehetőségéről, és ha az elítélt benyújt ilyen kérelmet, számára újabb felhívást adnak ki, attól függően, hogy az együttes elhelyezést engedélyezték-e a kijelölt büntetés-végrehajtási intézetbe vagy az anya-gyermek részlegre. A büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka a döntés érdekében megkeresi a gyámhatóságot, hogy tegyen javaslatot az együttes elhelyezésre vagy annak mellőzésére. A gyámhatóság ez esetben – a környezettanulmány és az előzményi adatok vizsgálata alapján – előzetesen teszi meg a javaslatát, és támogató javaslat esetén a parancsnok, az igazgató az együttes elhelyezésről dönt, ellenkező esetben a kérelmet elutasítja. A Bv. tv. 128. § (3) bekezdése rendelkezik az együttes elhelyezést kizáró okokról. A gyámhatóságnak a véleményében arról is nyilatkoznia kell, hogy ezek közül valamelyik fennáll-e. Az együttes elhelyezés biztosítása esetén a gyermek beszállításáról az anya gondoskodik, és vinnie kell magával a gyermek egészségi állapotára vonatkozó egészségügyi dokumentációt (egészségügyi kiskönyv, kórházi zárójelentés).

Szabadságvesztést töltő fogvatartott esetén:

Az elítélt nőt a szülést megelőzően tájékoztatni kell, hogy a gyermek egyéves koráig kérheti a gyermekével való együttes elhelyezést az anya-gyermek részlegén.

Az anya és a gyermek együttes elhelyezését a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet területén az erre a célra kijelölt részlegén (a továbbiakban: anya-gyermek részleg) kell biztosítani. Az anya és gyermeke csak célszállítással szállítható.

Az anya-gyermek részlegén az anyákon kívül más fogvatartott nem helyezhető el.

A bv. intézet az anya-gyermek részlegre helyezésről haladéktalanul értesíti a gyámhatóságot. Ha a szülő fiatalkorú fogvatartott, törvényes képviselőjét, valamint gyermeke törvényes képviselőjét is értesíteni kell.

Az anya-gyermek részlegesen a kezelési elvek, a szervezett büntetés-végrehajtási, civil és egyházi szervezetek programjai azt szolgálják, hogy az anya és gyermeke közötti kapcsolat erősödjön, a gyermek jelenlétének kapcsán az anya felelősségvállalása kialakuljon, fokozódjon.

Az anya és a gyermek együttesen nem helyezhető el, ha:

- az anya a gyermek gondozását nem vállalja,
- a bíróság a szülői felügyeletet az anya valamennyi gyermekével kapcsolatosan megszüntette,
- az anya ellen a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt eljárás indult, vagy
- az anya egészségi állapota miatt a gyermek gondozását, nevelését nem tudja ellátni.

Az anya-gyermek részlegesen biztosítani kell:

- az állandó felügyeletet,
- a folyamatos csecsemőgondozói szolgálatot,
- a rendszeres gyermekorvosi és védőnői ellátást,
- pszichológus közreműködését.

Együttes elhelyezése esetén az anya a gyermek felett a gondozás és a nevelés jogát gyakorolja.

Együttes elhelyezés esetén a bv. intézet a gyermek részére teljes körű ellátást biztosít. A bv. intézet az anya-gyermek részlegesen elhelyezett gyermekre tekintettel járó családi pótlék felhasználható részét a gyermek teljes körű ellátására vagy teljes körű ellátásának kiegészítésére fordíthatja, így különösen tápszerral, ruházattal, gyógyszerrel, pelenkával, játékhoz szükséges eszközökkel való ellátására, valamint a gyermek fejlesztésére.

A látogatás a bv. intézet parancsnokának engedélyével történik.

A gyermek felett szülői felügyeletet gyakorló vagy a gyermekkel kapcsolattartásra jogosult másik szülő, valamint a gyám részére **heti egy** alkalommal a kapcsolattartást és a gyermek fejlődéséről a megfelelő tájékoztatást biztosítani kell. A gyermekek egészséges fejlődésének érdekében lehetőség van a soros látogatófogadáson kívüli, hivatali időn történő, korlátlan babaláthatásra, amelynek során lehetőség nyílik az apákkal és közeli családtagokkal való találkozásra, ismerkedésre is. Amennyiben az apa bv. intézetben van elhelyezve, akkor azt az intézet - engedélyezését követően.

Az anya és gyermeke együttes elhelyezése esetében a gyermek elhelyezése iránt indított eljárás elbírálására a büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerint illetékes bíróság jogosult.

Az együttes elhelyezés lehetőségén kívül az elítélt a gyermekével kapcsolatot tarthat, kivéve, ha a kapcsolattartásra bíróság vagy gyámhatóság határozata alapján nem jogosult, és a büntetés-végrehajtási jogviszony keretei között részt vehet a gyermek nevelésében, valamint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések eldöntésében, kivéve, ha a bíróság a szülő e jogát korlátozta.

A fogvatartottak számára olyan foglalkoztatási programokat, szakköröket, képzéseket kell szervezni, amelyek elősegítik a szabadulás utáni családi életben való szerepvállalásukat. Az anyáknak és gyermekeiknek közös, a hospitalizációt csökkentő programokat, csecsemőtornát kell szervezni. Törekedni kell az anyák és gyermekek számára együttműködő partnerek segítségével megvalósuló programok biztosítására

Ha az együttes elhelyezés megszűnése esedékes, az anya és gyermekének elválásának előkészítésére különös gondot kell fordítani.

A várható szabadulásról a gyámhatóságot a szabadulás előtt **60 nappal**, vagy soron kívül értesíteni kell. Ha a törvényes képviselő, vagy a kirendelt gyám a gyermek átadását az anyával együttes elhelyezés időtartamának letelte előtt kéri, a gyámhatóságot soron kívül értesíteni kell.

Amennyiben a gyermek lakhatása a szabadulás után nem biztosított, a büntetés-végrehajtási pártfogó nyújt segítséget annak feltételeinek megteremtésében, hogy a befogadó körülmény alkalmas legyen a gyermek fogadására.

Ha a törvényi feltételek fennállnak, a szabadságvesztését töltő nő is jogosult tb.-juttatásokra, családi pótlékra vagy egyéb támogatásra, abból levonás nem foganatosítható.

Kizárt a magánelzárás fegyelmi büntetésként alkalmazása **terhes és kisgyermekes nővel szemben**. Kisgyermekes nőnek azt kell tekinteni, aki gyermekével együtt van a büntetés-végrehajtási intézetben.

Az anya-gyermek részlegesen elhelyezett gyermek gyógyszerrel, tápszerrel, gyógyászati segédeszközzel való térítésmentes ellátását az orvos utasítása alapján a büntetés-végrehajtási intézet biztosítja.

Az anya-gyermek részlegesen biztosítani kell a befogadóképességnek megfelelő gyermekmegőrző helyet az anya távollétének idejére. Ilyenkor a gyermek felügyeletét, gondozását csak a csecsemőgondozó láthatja el.

A fogvatartott és a gyermek szabad levegőn tartózkodását naponta legalább két alkalommal lehetővé kell tenni. Az időjárás függvényében törekedni kell arra, hogy az időtartam összességében meghaladja az egy órát.

A részlegesen elhelyezett elítéltek esetében szinte minden a gyermekekhez és azok igényeihez igazodik, fejlődésük elősegítése érdekében. A befogadást követően a fogvatartott anya büntetési és családi helyzetét fel kell térképezni. Ennek célja az, hogy kiderüljön, „közös szabadulásra” - mivel a gyermek nem fogvatartott - van-e esély egyáltalán. Amennyiben nincs, akkor a gyermek „kihelyezését” is elő kell készíteni.

Az illetékes gyámhivattaltól a környezettanulmány bekérése megtörténik, amely alapján eldönthető, hogy a közös elhelyezés megszűnését követően a gyermek családban maradhat-e, esetleg nevelőszülőnél történő elhelyezésére kerül-e majd sor. A gyermekvédelmi szakszolgálattal való folyamatos kapcsolattartás elválaszthatatlan része a reintegrációnak.

A fogvatartottak korábban kialakult értékrendjének, erkölcsi normáinak meghatározása, pozitív irányba terelése pszichológusi segítséggel történik. A foglalkozások, terápiás ülések célja a család fontosságának tudatosítása. A foglalkozások vezetéséhez civil szervezetek, külső szakemberek bevonására is szükség van. A napirend szerves részét képezi a gyermek ellátása, a környezet tisztán tartása, mosás, vasalás, étkeztetés, amelyek a személyi állomány irányításával történnek.

Ha az elítélt a vele együttesen elhelyezett gyermekét elhanyagolja, bántalmazza vagy fejlődését egyéb módon veszélyezteti, a bv. intézet parancsnoka határozattal dönt az anya és gyermeke együttes elhelyezésének megszüntetéséről, és erről haladéktalanul értesíti a gyámhatóságot. A bv. intézet intézkedik a gyermeknek az anyától való elkülönítése iránt, és a gyámhatóság intézkedéséig biztosítja a gyermek teljes körű ellátását az anya-gyermek részlegesen.

5 A reintegrációs őrizet fogalma, feladatai

A társadalmi visszailleszkedést elősegítő, a börtön falain kívül érvényesülő intézmény. Célja, hogy az elítélt úgy illeszkedjen vissza a társadalomba, hogy a mindennapi élettel együtt járó helyzetekkel együtt éljen.

Ha a szabadságvesztés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható, a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége, illetve ennek kizárása vagy kizártsága esetén a szabadulás várható időpontja előtt reintegrációs őrizetbe helyezhető az az elítélt, aki azt vállalja és gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, vagy ha szándékos bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, akkor:

- nem személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték el,
- első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő, és
- öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztést tölt.

A reintegrációs őrizet időtartama:

- legfeljebb egy év, ha az elítéltet gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre,
- a szándékos bűncselekmény elkövetése esetén legfeljebb tíz hónap.

A reintegrációs őrizet az elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazása mellett biztosítható.

A reintegrációs őrizetben töltött tartam a szabadságvesztésbe beleszámít.

A reintegrációs őrizet az elítélt szabadságának teljes elvonását megszünteti, de mozgási szabadságát és a tartózkodási helye szabad megválasztásának jogát korlátozza.

Kérelemre indul a szabadságvesztés végrehajtása alatt egy alkalommal, elítélt vagy védője kezdeményezheti, a kérelmet a bv. intézet - értékelő véleményével és javaslatával - 15 napon belül továbbítja a büntetés-végrehajtási bíróhoz.

Előterjesztése:

- Előzetes vizsgálat: esedékessége előtt 3 hónappal, feltételek teljesülnek-e, és nem áll-e fenn kizáró ok.
- Feltételek és szabályokról a reintegrációs tiszt tájékoztatja az elítéltet és írásban nyilatkoztatja, hogy vállalja-e a reintegrációs őrizet feltételeit.
- BFB meghallgatja az elítéltet és felhívja, hogy 5 napon belül jelölje meg a végrehajtásra szolgáló lakást és a kapcsolattartásra jogosult személyt.
- Tájékoztatni kell arról is, ha a megjelölt ingatlan nem a saját tulajdonában vagy használatában van, a befogadó nyilatkozatot 30 napon belül mutassa be.
- Megkeresés a lakás elhelyezkedése szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőhöz.
- A bv. pártfogó felügyelő felméri az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságát és a lakás körülményeit. Előbbiről 8 napon belül jegyzőkönyvet, utóbbiról pedig 30 napon belül környezettanulmányt készít. Az elítélt által meghatározott személlyel (a továbbiakban: kontaktszemély) köteles felvenni a kapcsolatot. Amennyiben az előzetesen egyeztetett időpontban a

kontaktszemély nem jelenik meg, azonban utólag távollétét igazolja, a bv. pártfogó felügyelő újabb időpontot köteles megjelölni a felmérés végrehajtása céljából. Ha az ingatlan megtekintése és a felmérés elvégzése a kontaktszemély távolléte miatt ismételen akadályba ütközik, a bv. pártfogó felügyelő a továbbiakban a vizsgálatot nem köteles lefolytatni.

- Az ingatlan alkalmasságáról készült jegyzőkönyv tartalmát, annak írásba foglalását követő három munkanapon belül az elítélttel ismertetni kell. Ha az ingatlan alkalmatlan a reintegrációs őrizet végrehajtására, az elítélt egy alkalommal megjelölhet egy másik lakást. Ha az elítélt által megjelölt második ingatlanban végzett felmérés eredménye ismételen alkalmatlan minősítésű, a bv. intézet az előterjesztést mellőzheti.
- A felmérés alapján nem alkalmas az ingatlan, vagy a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatósága kizárt, ha:
 - az ingatlanban nem áll rendelkezésre elektromos hálózat és emiatt a távfelügyeleti eszköz feltöltése nem biztosítható;
 - nem áll rendelkezésre a távfelügyeleti eszköz adatforgalmazásához szükséges hálózati lefedettség és jelerősség az ingatlan valamennyi helyiségében;
 - az elítélt által megjelölt kontaktszemély vagy az ingatlanban életvitelszerűen tartózkodók bármelyike kriminológiai szempontból veszélyezteti a reintegrációs őrizetbe helyezendő elítélt eredményes reintegrációját.

Az elítélt nem helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha:

- az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani,
- az elítélttel szemben folyamatban lévő büntetőügyben elrendelt előzetes letartóztatását a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították,
- a fogvatartása során engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnak felrható okból megszüntették,
- az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött le,
- a megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlan.

Előkészítése:

- A környezettanulmányt a megkeresés megérkezésétől számított 30 napon belül kell a bv. intézetnek megküldenie.
- Ha a lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz működtetésére alkalmatlan, vagy a befogadó nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát visszavonja, az elítélt egy alkalommal megjelölhet egy másik lakást is.
- Jegyzőkönyv felvétele: a meghallgatásról, a befogadó nyilatkozat beszerzésének elmulasztásának a következményeiről.

Bv. bíró feladatai a reintegrációs őrizet során:

- Kijelöli az elítélt tartózkodási helyéül szolgáló lakást.
- Meghatározza, hogy a kijelölt lakás és a hozzá tartozó bekerített hely milyen célból és milyen időtartamban hagyható el.
- Előterjesztés esetében az iratok alapján dönt, az elítélt vagy a védő által benyújtott kérelem tárgyában meghallgatást tart.

- Kérelemnél, érdemi vizsgálat nélkül az iratok alapján utasítja el, ha elrendelését a törvény kizárja.
- A határozatot hoz a lakás kijelölésére, valamint a kijelölt lakás és az ahhoz tartozó bekerített hely elhagyásának feltételeire vonatkozó részét megváltoztathatja vagy eseti jelleggel engedélyezheti az elítélt meghatározott célből történő eltávozását.
- **5 napon belül, sürgős esetben soron kívül - az iratok alapján - határoz. Ezt az eljárást a** kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró folytatja le.

A büntetés-végrehajtási bíró által kijelölt lakást és az ahhoz tartozó bekerített helyet az elítélt csak az elrendelő határozatában meghatározott célből, különösen

- a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítása,
- munkavégzés,
- oktatásban, képzésben való részvétel vagy
- gyógykezelés céljából, az ott meghatározott időben és az úti cél meghatározása mellett hagyhatja el.

A reintegrációs őrizet elrendelését követően a bv. intézet feladatai:

- Az elítélt szabadon bocsátásának előkészítése,
- Az elítélt átszállítása a kijelölt lakás helye szerint illetékes megyei (fővárosi) bv. intézetbe.
- Az érintett elítéltet a reintegrációs őrizetbe történő szabadon bocsátást megelőzően legkevesebb egy munkanappal - dokumentáltan - oktatásban kell részesíteni a büntetés-végrehajtási bíró végzésében foglalt, továbbá az általánosan követendő viselkedési és az előírt magatartási szabályokról, a távfelügyeleti eszköz működtetéséről, működéséről, amit számára meg kell mutatni. A tájékoztatásnak ki kell terjednie az eszköz lehetséges jelzéseinek értelmezésére és az ezek alapján elvárt tevékenységekre. Az oktatást a bv. intézet parancsnoka által kijelölt személyek kötelesek végrehajtani.
- A szabadon bocsátás során az elítélt okmány-, érték- és tárgyletétjét részére át kell adni. Tájékoztatni kell arról, hogy az esetlegesen érvényességi idejét veszítő személyi okmányok pótlása csak a bv. bíró - kijelölt terület e célből történő elhagyására vonatkozó - előzetes engedélyével lehetséges.
- Az elektronikus távfelügyeleti eszközök beüzemelése.
- A bv. intézeten kívüli jogszerű tartózkodásról szóló igazolás kiállítása és átadása.
- Az elrendeléséről szóló határozat továbbítása a szabadon bocsátó bv. intézetnek, ha az elítéltet már átszállították, továbbá a kijelölt lakás helye szerint illetékes megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságnak.
- A bv. intézet kijelölt bv. pártfogó felügyelője a reintegrációs őrizetbe helyezés engedélyezéséről szóló bv. bírói határozat kézhezvételét követően, a szabadítást megelőzően tájékoztatja az elítéltet:
 - az ellenőrzési feladatairól;
 - személyéről és elérhetőségéről;
 - a kapcsolatfelvétel módjáról;
 - az általa nyújtott, az elítélt eredményes reintegrációját elősegítő támogatás formáiról.

A tájékoztatásról jegyzőkönyvet kell felvenni, amelynek egy példányát a reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt részére kell átadni.

Ellenőrzése:

1. bv. szervezet,
2. az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, és
3. a kijelölt lakás szerint illetékes bv. pártfogó felügyelő végzi.

A bv. pártfogó 3 havonta, de ha azt tapasztalja, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet egyes szabályait megszegi, azonban az még nem teszi indokolttá a reintegrációs őrizet megszüntetésének kezdeményezését; vagy az elítélt élethelyzetében olyan változás áll be, amely miatt fokozott reintegrációs célú támogatásra szorul, úgy az ellenőrzések gyakoriságát fokoznia kell.

Az ellenőrzés tapasztalatairól a bv. pártfogó felügyelő öt munkanapon belül készíti el a jelentést.

Abban az esetben, ha az ellenőrzés során megállapításra kerül, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet végrehajtása alól szándékosan kivonja magát, vagy a távfelügyeleti eszközt szándékosan megrongálta vagy eltávolította, vagy a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat súlyosan megszegte, a bv. pártfogó felügyelő a jelentését soron kívül köteles elkészíteni és a bv. intézet parancsnoka útján haladéktalanul továbbítani a bv. bírónak.

A nem szabotázs jellegű jelzések kivizsgálása elsődlegesen a bv. intézet intézeti ügyelet feladata. Ennek keretében köteles telefon útján az elítélttel felvenni a kapcsolatot és tájékoztatást kérni a jelzés okáról. Ha többszöri próbálkozás ellenére nem sikerül telefon útján az elítélttel való kapcsolatfelvétel, hivatali munkaidőben értesíti a bv. pártfogó felügyelőt, aki személyesen ellenőrzi az elítélttet. A személyes ellenőrzés végrehajtására kizárólag a bv. pártfogó felügyelő hivatali munkaidejében kerülhet sor. Az ellenőrzés eredményéről annak végrehajtását követően a bv. pártfogó felügyelő soron kívül köteles értesíteni az intézeti ügyeletet. Ha az ellenőrzés során megállapítást nyer, hogy az elítélt a magatartási szabályokat súlyosan megszegte, vagy a távfelügyeleti eszközt szándékosan megrongálta, vagy eltávolította és kivonta magát a végrehajtás alól, a bv. pártfogó felügyelő a bv. intézet parancsnoka útján haladéktalanul kezdeményezi a bv. bíró intézkedését.

Hivatali munkaidőn kívül, ha nem sikerül telefon útján az elítélttel való kapcsolatfelvétel, és a távfelügyeleti eszköz nem rendeltetésszerű működésére és a meghatározott magatartási szabályok megszegésére vonatkozó jelzések értékelése alapján további intézkedések foganatosítása indokolt, vagy ha a szabotázs jellegű cselekmény elkövetése egyértelműen megállapítható, az intézeti ügyelet haladéktalanul értesíti az ingatlan területi elhelyezkedése szerint illetékes megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság tevékenység-irányítási központját. A megtett intézkedésekről az intézeti ügyelet a következő munkanapon hivatali munkakezdetkor köteles tájékoztatni a bv. pártfogó felügyelőt.

Megszüntetése:

- ha, végrehajtandó szabadságvesztésről, új büntető ügyről érkezik értesítés,
- ha, az elítélt a magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegi, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálja vagy használhatatlanná teszi.
- ha a befogadó nyilatkozatot tevő személy a nyilatkozatát visszavonja,
- ha a lakás alkalmatlanná válik az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságához.

Megszüntetéséről a bv. bíró a bv. intézet előterjesztésére soron kívül, iratok alapján határoz. Az előterjesztéshez csatolni kell a rendőri, illetve a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői

jelentést. Az előterjesztésben meg kell jelölni azt az időpontot, amikortól a távfelügyeleti eszköz jelzése alapján az elítélt a reintegrációs őrizet alól kivonta magát, továbbá ha az elítélt nem lehetőséget, kezdeményezni kell elfogatóparancs kibocsátását. Ha az elítélt ismeretlen helyre távozik, a büntetés-végrehajtási bíróság a reintegrációs őrizet megszüntetéséről szóló határozat meghozatalával egyidejűleg elfogatóparancsot bocsát ki.

6 Társadalomba történő visszailleszkedést elősegítő programok szabályai

6.1 Utógondozás:

A Bv. tv.-ben a szabadulásra való felkészítés vonatkozásában bevezetett új típusú jogintézmények az elítélt eredményes reintegrációja hatékonyságának növelését célozzák, elősegítve az utógondozás keretében biztosított után követés lehetőségét is, amely által a szabadult személy részére további támogatási lehetőségek biztosíthatók. A szabadult elítélt életvitelének nyomon követése, az indokolt támogató jellegű beavatkozások megtétele hozzájárulnak a visszaesési kockázatok csökkentéséhez.

Az utógondozás nem büntetőjogi intézkedés. Jellege szerint a bv. pártfogó felügyelő által nyújtott segítő tevékenység, amelynek megkezdését az utógondozott önkéntes kérelme alapozza meg, és az, a részéről bármikor megszakítható.

6.1.1 Az utógondozás célja

az, hogy a szabadságvesztésből szabadulónak, a segítséget nyújtson a reintegrációhoz, a társadalomba történő beilleszkedéshez és az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtéséhez.

Főbb jellemzői:

- kizárólagos tartalmi eleme a segítségnyújtás, amelynek végrehajtásához hátrányos jogkövetkezmény nem kapcsolódik, annak során magatartási szabály nem érvényesíthető;
- az utógondozott által hozott, és a pártfogó felügyelővel közösen megfogalmazott probléma kezelésére, megoldására irányul;
- a segítő folyamat célja az egészségügyi, mentális, szociális, és életvezetési nehézségek megoldásában való közreműködés, segítségnyújtás;
- a segítő folyamatban a pártfogó felügyelő által meghatározott feladatok vállalásához és teljesítéséhez az utógondozott együttműködése szükséges;
- a segítő folyamat módszerei között meghatározó az egyéni tanácsadás keretében nyújtott tájékoztatás, az egyéni esetkezelés, az ügyintézés, a csoportos foglalkozás, és a Családi Döntéshozó Csoportkonferencia módszerének alkalmazása;
- a támogatás teljes időtartama jogszabályban rendeleti szinten meghatározott, ugyanakkor azon belül kezdő- és záró időpontja jellemzően az elítélt vagy szabadult elítélt szükségleteihez igazodik.

6.1.2 Alkalmazhatóságának feltételei

Az utógondozás keretében bv. pártfogó felügyelői segítséget kérhet:

- a szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátott elítélt, ha a pártfogó felügyeletét a bv. bíró nem rendelte el;
- a szabadságvesztés tartamának kitöltésével szabadult személy;
- a külföldi székhelyű bv. szervtől feltételes szabadságra bocsátott vagy kitöltve szabadult magyar állampolgár, amennyiben magyarországi lakó- vagy tartózkodási hellyel rendelkezik;

- a magyarországi lakó-vagy tartózkodási hellyel rendelkező külföldi állampolgár, ha szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátotta a bíróság, és nem rendelte el a pártfogó felügyeletét, vagy a szabadságvesztésből kitöltve szabadult.

Az utógondozás keretében bv. pártfogó felügyelői segítségre nem jogosult:

- a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztésből szabadult elítélt;
- az elzárásból szabadult elítélt, elkövető;
- az a feltételes szabadságra bocsátott vagy kitöltve szabadult külföldi állampolgár, aki magyarországi lakó- vagy tartózkodási hellyel nem rendelkezik, vagy a bíróság mellékbüntetésként a kiutasításáról határozott.

6.1.3 Az utógondozás tartama

Az utógondozás keretében a bv. pártfogó felügyelő társadalmi beilleszkedését segítő támogatást nyújt az elítéltnak, ha azt a szabadulása után egy éven belül kéri. Utóbbi esetben, tehát a támogatás időtartama legfeljebb a tényleges szabadulás után megkezdett utógondozásnak kezdő napjától számított egy évig tarthat.

Az utógondozás végrehajtásának befejezése

Az utógondozás keretében nyújtott szolgáltatásoktól az utógondozott bármikor elállhat, az együttműködést megszakíthatja. A bv. pártfogó felügyelőnek törekednie kell arra, hogy a megkezdett reintegrációs folyamatot fenntartsa, az elítélt motivációját erősítse és fejlessze. Befejezettnek kell tekinteni az utógondozási ügy iratát, amennyiben az utógondozott:

- az utógondozás keretében nyújtott támogatásokat a továbbiakban nem kéri és erről szóban vagy írásban nyilatkozik;
- az utolsó személyes meghallgatása óta három hónap eltelt és együttműködést nem tanúsít;
- az utógondozás megkezdésétől számított egy év eltelt;
- elhunyt.

Az utógondozás végrehajtásának befejezésekor a bv. pártfogó felügyelő az általa megtett intézkedésekről, azok eredményeiről és tapasztalatairól összefoglaló értékelést készít.

6.2 Pártfogó Felügyelői tevékenység

Pártfogó Felügyelői Szolgálat célja,

- **hogy a pártfogó felügyelő a büntetőeljárás és a végrehajtás folyamatában kellő súllyal legyen jelen,**
- **közvetítő szerepet lásson el az elkövető, valamint az áldozat és a társadalom között, ezáltal csökkentve a bűnisméltés veszélyét és fokozva az elkövető társadalmi reintegrációjának esélyét,**
- **és segítséget nyújtson a társadalomba való beilleszkedéshez, az ahhoz szükséges szociális feltételek megteremtéséhez.**

2011.január 1. óta a Pártfogó felügyelői Szolgálat szakmai felügyeletét országos hatáskörben a Közigazgatási és Igazságügyi minisztérium Igazságügyi Szolgálatok látja el, a pártfogó felügyelői feladatokat pedig a megyei kormányhivatalokba integrált Igazságügyi Szolgálatok végzik, a pártfogó felügyelők tevékenységén keresztül.

Az országgyűlés elfogadta a 2014.évi XXX. törvényt, mely eredményeként a megyei (fővárosi) Kormányhivatalok Igazságügyi Szolgálatok Pártfogó Felügyelői Szolgálatok által ellátott egyes, a büntetés-végrehajtással összefüggő pártfogó felügyelői tevékenységek a Belügyminisztérium irányításába kerültek.

A 2014.évi XXX. törvény, valamint a 2013.évi CCXL. törvény, és a Pártfogó felügyelő Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013.(VI.29.) KIM. rendelet együttesen meghatározzák a büntetés-végrehajtással összefüggő **büntetés-végrehajtási pártfogók pártfogó tevékenységei köreit, melyek a következők:**

1. a feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése;

2. környezettanulmányok készítése:

- a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása elbírálásához;
- a szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából;
- a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően;
- a fiatalok befogadó részlegbe helyezését megelőzően.

3. a gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység;

4. az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység;

5. a feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása.

A feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése:

A feltételes szabadságra bocsátás tárgyában indult eljárás során a határozat meghozatala előtt a büntetés-végrehajtási bíró– feltéve, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetséges időpontjáig rendelkezésre álló idő legalább **kettő hónap** – elrendelheti a vélemény beszerzését.

A véleményt a büntetés-végrehajtási szerv vezetője által kijelölt büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő készíti el.

A vélemény kiterjed az elítélt családi állapotára, iskolai végzettségére, szakképzettségére, foglalkozására, munkahelyére vagy tanulói jogviszonyának adataira, egészségügyi adataira, esetleges káros szenvedélyeire, szociális helyzetére, így különösen családi-, lakás-, valamint jövedelmi és vagyoni körülményeire.

Környezettanulmányok készítése:

- a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása elbírálásához;
- a szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából.
- a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően
- a fiatalok befogadó részlegbe helyezését megelőzően.

A környezettanulmány elkészítésére **legalább 8, legfeljebb 30 nap** áll rendelkezésre.

A gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység:

A reintegrációs gondozást az elítéltet fogva tartó büntetés-végrehajtási szerv büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelője hajtja végre, a reintegrációs tiszttel való szoros együttműködésben.

A reintegrációs gondozás büntetés-végrehajtási jogi intézmény, és – szemben a feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtásával – nem büntetőjogi intézkedés. Jellege szerint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő által nyújtott segítő tevékenység.

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő a gondozási tevékenységét legkésőbb a bv. intézetből való szabadulás - ideértve a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét is - várható időpontja előtt

- két hónappal,
- az átmeneti részlegre helyezett vagy a 186. § (1) bekezdés szerinti hosszabb tartamú szabadságvesztést töltő elítélt esetén hat hónappal, vagy
- a társadalmi kötődés programba bevont elítélt esetén a behelyezést követő nyolc napon belül kezdi meg.

A reintegrációs gondozás kiterjed:

A büntetés-végrehajtási szervnél szabadságvesztés büntetését töltő magyar és külföldi állampolgárságú elítéltre.

A reintegrációs gondozás nem alkalmazható:

- a büntetés-végrehajtási szervnél előzetesen letartóztatott fogvatartottra;
- a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztést töltő elítéltre;
- az elzárást, a szabálysértési elzárást és a pénzbírság, illetve a közérdekű munka helyébe lépő szabálysértési elzárást (a továbbiakban: elzárás) töltő elítéltre, elkövetőre.

A bv. pártfogó felügyelőnek törekednie kell arra, hogy a megkezdett reintegrációs folyamatot fenntartsa, az elítélt motivációját erősítse és fejlessze. Fentieken túlmenően, a bv. pártfogó felügyelőnek kötelessége a reintegrációs gondozásban résztvevő elítélt ösztönzése abban, hogy a szabadulását követő, önkéntes utógondozásra is jelentkezzen, a társadalomba való visszailleszkedése további támogatása, figyelemmel kísérése és ezáltal, a visszaesési kockázata csökkentése érdekében.

6.3 Az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység:

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő jellemzően azokat a módszereket és technikákat alkalmazza az utógondozás végrehajtása során, amelyeket a reintegrációs gondozás keretében biztosít az elítélt részére.

A feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása:

A feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtásának célja, hogy a pártfogolt ismételten bűncselekményt kövessen el, továbbá segítséget nyújt a társadalmi beilleszkedéséhez, az ehhez szükséges szociális készségek kialakításához és feltételek megteremtéséhez, közreműködik a sértettek érdekeinek érvényesülésében.

A pártfogó felügyelet alkalmazása nem mellőzhető:

- életfogytig tartó szabadságvesztésből szabaduló, feltételes szabadságra bocsátott elítélt esetében;
- visszaeső terhelt esetében;
- fiatalkorú terhelt esetében.

A pártfogó felügyelet a szabadságvesztésből történő tényleges elbocsátás napjával kezdődik. A feltételes szabadság tartama azonos a szabadságvesztés hátralevő részével, de legalább egy év, életfogytig tartó szabadságvesztés esetén pedig legalább tizenöt év.

6.4 Társadalmi kötődés program

Azt az elítéltet, akit első alkalommal ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre és a vétség miatt kiszabott szabadságvesztés tartama az egy évet nem haladja meg, kérelmére társadalmi kötődés programba kell bevonni. A bv. intézet ennek lehetőségéről a befogadástól számított tizenöt napon belül írásban tájékoztatja az elítéltet, és egyidejűleg az elítéltet írásban nyilatkoztatja arról, hogy kérelmezi-e a bevonását. A kérelem alapján az elítélt társadalmi kötődés programba történő bevonásáról külön döntést hozni nem kell, a kérelem elutasításáról a bv. intézet parancsnoka határozattal dönt

Azt az elítéltet, akit első alkalommal ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre, és annak tartama a két évet nem haladja meg, a bv. intézet bevonhatja a társadalmi kötődés programba. A társadalmi kötődés programba helyezést az elítélt és a védője is kérelmezheti. Ez esetben a döntés megalapozása érdekében a bv. intézet megkeresésére az elítélt által megjelölt letelepedés helye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő környezettanulmányt készít.

Nem vonható be a társadalmi kötődés programba az az elítélt, akivel szemben

- újabb szabadságvesztés végrehajtására érkezik értesítés, vagy
- újabb büntetőeljárás indult.

6.4.1 A társadalmi kötődés program feladata

- a befogadó környezet erősítése, illetve szükség esetén segítség a családi kapcsolatok helyreállításához,
- a korábbi munkahelyre történő visszahelyezés elősegítése, ha ez nem lehetséges új munkahely keresése, ezek hiányában a közfoglalkoztatás megteremtése,
- további társadalmi kapcsolatok lehetőségének a feltárása,
- a lakhatás megteremtésének elősegítése.

A társadalmi kötődés programba bevont elítélt részére a bv. intézet egyéni reintegrációs programot készít, amely alapján végrehajtja az elítélt gondozását. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő az egyéni reintegrációs program kidolgozásában és megvalósításában közreműködik. A programelemek megvalósításának eredményességét a bv. intézet a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő bevonásával értékeli, és szükség szerint módosíthatja azokat. Az értékelés keretében a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő háromhavonta jelentést készít a befogadó környezettel történő együttműködés eredményeiről.

A társadalmi kötődés megtartása érdekében az elítélt jogosult:

- havonta legalább öt, de legfeljebb tíz nap eltávozásra azokon a napokon, amelyeken nem végez munkát,
- felügyelet nélkül külső munkahelyen dolgozni,
- tanulmányok és képzések bv. intézeten kívüli folytatására.

A társadalmi kötődés programba bevont elítelt köteles:

- a reintegrációs programban számára meghatározott szabályokat megtartani, és
- a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelővel együttműködni.

Az elítelt társadalmi kötődés programba történő bevonását meg kell szüntetni, ha

- a bv. intézet elhagyásával, a bv. intézeten kívüli munkáltatással vagy tanulmányok folytatásával kapcsolatos magatartási szabályokat megszegi,
- súlyos vagy ismételt fegyelmi vétséget követ el, vagy
- kizáró ok következnek be.

A társadalmi kötődés programba történő bevonás megszüntetéséről a BFB az általános szabályok szerint hozza meg a döntést.

7 A végrehajtás progresszív elemei, értékelő vélemény, kérelmek, panaszok ügyintézése

7.1 Értékelő vélemény

Az ösztönző rendszer érvényesítésében kiemelt jelentőséggel bír a végrehajtás progresszív jellege, a törvényesség és a végrehajtás egyéniesítése. A végrehajtás progresszív jellegének elve szerint az elítélt a szabadulása közeledtével fokozatosan enyhébb, a szabad élethez közelítő körülmények közé kerülhet.

A progresszív intézmények közé soroljuk az EVSZ alkalmazását, az átmeneti részlegre helyezést, a végrehajtási fokozat enyhítését, az enyhébb rezsimkategóriába helyezést, a társadalmi kötődési programban való részvételt, illetve a jutalmazási formák közül az eltávozás és kimaradás jutalmakat, valamint a látogató bv. intézeten kívüli fogadása soron kívül jutalmazási formát is.

Az elítéltről a bv. intézet értékelő véleményt készít különösen a bíróság, a hatóság indokolt megkeresésére vagy adatkérésére, továbbá – törvény eltérő rendelkezése hiányában :

- a szabadságvesztés végrehajtási fokozatának megváltoztatására,
- az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának, illetve megszüntetésének az elrendelésére,
- a reintegrációs őrizet elrendelésére,
- a feltételes szabadságra bocsátásra,
- a pártfogó felügyelet alá helyezésre,
- az átmeneti részlegbe helyezésre vagy az onnan történő kihelyezésre,
- a gyógyító-terápiás részlegbe utalásra vagy az onnan történő kihelyezésre,
- a hosszúidős speciális részlegbe történő helyezésre, annak fenntartására vagy megszüntetésére,
- a biztonsági részlegbe vagy zárkára történő helyezésre, annak fenntartására, vagy megszüntetésére,
- a drogprevenciós részlegbe helyezésre vagy az onnan történő kihelyezésre,
- az alacsony biztonsági kockázatú részlegbe helyezésre vagy az onnan történő kihelyezésre,
- a pszichoszociális részlegbe helyezésre vagy az onnan történő kihelyezésre,
- a rezsimbe sorolás jogszabály alapján kötelező felülvizsgálatára vagy a záró kockázatelemzés mellőzésére
- a kegyelmi kérelemre és a kötelező kegyelmi eljáráshoz,
- a büntetés-félbeszakítási kérelemre,
- az átszállításra,
- az intézetelhagyással járó javaslatok elbírálásához készített előterjesztések során.

Az értékelő véleményt a fogvatartott reintegrációs tisztje készíti el az informatikai nyilvántartási rendszerben lévő, illetve a rendelkezésére álló egyéb információk felhasználásával, majd azt továbbítja a bv. osztályvezetőnek.

A véleményben fel kell tüntetni a szükséges adatok mellett a vélemény készítésének célját, a vélemény készítése során a reintegrációs tiszt részletesen értékeli a büntetés-végrehajtási,

illetve a fogvatartási ügyet érintő körülményeket, gondoskodik a szükséges dokumentumok beszerzéséről.

A bv. osztályvezető a fent megjelölt esetekben gondoskodik a szakterületek véleményének beszerzéséről és az előterjesztés informatikai nyilvántartási rendszerben rögzítésére, majd azt követően véleményének feltüntetésével továbbítja az intézetparancsnokhoz, a javaslat kialakítása vagy döntéshozatal érdekében. A hatóságok által kért megkeresésekre írt értékelő vélemény kizárólag a hatóság által kért információkat tartalmazza.

A megkeresésre készített értékelő véleményeket – amennyiben az nem az elektronikus ügykezelő rendszerekben való ügyintézés céljából készül – az intézetparancsnok aláírásával és a bv. intézet bélyegző lenyomatával is el kell látni. Az értékelő vélemény készítésében résztvevők gondoskodnak az iratok elektronikus ügyintézéséről is.

A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekményt elkövető fogvatartottak visszaesés csökkentő foglalkozáson való részvételével kapcsolatos, a bv. intézet pszichológusának tett nyilatkozatáról az értékelő véleményben a szükséges mértékben kell tájékoztatást adni.

A bv. bírő részére készült értékelő véleménynek – ha az elítélt több ítéletet folyamatosan tölt – minden határozatra vonatkozóan tartalmaznia kell a döntéshez szükséges adatokat. A fegyelmi és jutalmazási helyzetre vonatkozó adatok tekintetében a véleményt úgy kell elkészíteni, hogy azok az egyes határozatokra vonatkozóan elkülönülve jelenjenek meg.

Kötelező kegyelmi eljárás esetén az értékelő véleményhez csatolni kell az elítélt általános egészségi és mentális állapotát bemutató bv. orvosi, szakorvosi és pszichológusi véleményeket.

Az értékelő véleményben a Rendeletben meghatározott szempontokat minden esetben fel kell tüntetni.

7.1.1 Az értékelő vélemény szempontrendszere:

- az elítélt személyi és büntetés-végrehajtási adataira,
- az egyéniesített fogvatartási programtervben foglaltak megvalósulására,
- a végrehajtás során az elítélttel kapcsolatos fontosabb eseményekre,
- az elítélt viselkedésére, tanulására, munkavégzésére, a szabadidő eltöltésének módjára,
- a jutalmazási és a fegyelmi adatokra,
- az elítélt kapcsolattartására, családi-és társadalmi kapcsolatai alakulására,
- a társadalomba történő sikeres visszailleszkedés, valamint a szabadulás érdekében tett intézkedésekre,
- az elítélt reintegrációs célkitűzések megvalósításában való közreműködésére és az elért eredményekre,
- az elkészítés indokára, valamint
- a bíróság, illetve a hatóság általi megkeresésre vagy adatkérésre írt értékelő vélemény esetében a kért adatokra terjed ki.

A fogvatartotti nyilvántartásból törölt fenyítést az elítéltről készített értékelő véleményekben nem lehet feltüntetni.

Ezen progresszív elemek alkalmazásával kapcsolatban a törvényi előírások ismerete mellett fontos az alábbi szempontok figyelembe vétele az előterjesztések során.

Az értékelő véleményt az elítélt reintegrációs tisztje készíti el az informatikai rendszer megfelelő menüpontjában indítva. A véleményen fel kell tüntetni, hogy milyen okból készült.

Az értékelő vélemény csak a törvényben meghatározott, a bv. szervezet által nyilvántartható adatokat tartalmazhatja.

Az intézetből történő eltávozások (EVSZ eltávozás, jutalom eltávozás, jutalom kimaradás, látogató bv. intézeten kívüli fogadása soron kívül) véleményezésének kiemelt szempontjai az értékelő vélemények általános szempontrendszerén kívül:

- a bűncselekmény megnevezése, annak említésre méltó körülményei;
- a fogvatartás alapjául szolgáló, bírói ítéletben meghatározott szabadságvesztés időtartama;
- a szabadságvesztésből még hátralévő idő mértéke;
- az elítélt első alkalommal tölt-e szabadságvesztést vagy visszaeső, többszörös visszaeső;
- a biztonsági kockázati besorolása, rezsimkategória megnevezése;
- az esetleges bűnisméltés veszélye, a fogvatartott társadalmi veszélyessége;
- szabadságvesztés büntetés megkezdésére történt felhívás teljesítése;
- amennyiben a fogvatartott korábban már elhagyta az intézetet jogszerűen, a szabályoknak megfelelően tért-e vissza;
- eltávozása esetén lakhatása, megélhetése milyen módon lesz biztosított;
- rendelkezik-e az eltávozáshoz és a visszaúthoz elegendő pénzüsszeggel;
- rendelkezik-e az évszaknak megfelelő ruházattal;
- a lakó-, illetve a tartózkodási hely szerint illetékes rendőrkapitányságtól, a bv. intézet operatív tisztjétől, valamint - amennyiben rendelkezésre áll - a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőktől beszerzett információk, amelyek kitérnek arra a körülményre is, hogy az elítélt szervezett bűnözői körbe tartozik-e, illetve a szabadságvesztés megkezdése előtt milyen volt az életmódja, különös tekintettel az alkohol- és a kábítószer-fogyasztásra, illetve az elítélt külső kapcsolatainak személyi, életmódbeli, anyagi körülményeire;
- fontos azon információ is, hogy a lakókörnyezet mennyire tudja elfogadni az elítélt eltávozását (pl. közfelháborodást keltő bűncselekmény esetében);
- amennyiben az elítéltről van többletinformáció, annak tartalmára is ki kell térni.

A szabadságvesztés fokozatának megváltoztatására, az EVSZ alkalmazására, a társadalmi kötődési programban való részvételre, valamint a rezsimkategória megváltoztatására tett javaslat esetén az előterjesztésben kiemelt figyelmet kell fordítani:

- az elítélt intézetben tanúsított magaviseletére; a jutalmak és a fenyítések tételes felsorolása kronológiai sorrendben történjen;
- a jutalmak és fenyítések körét az előterjesztésre, illetve a kérelemre vonatkozó ítélet során tanúsított magatartásra vonatkozóan kell értékelni.

Magasabb szintű jutalmazásra tett javaslat esetén a előterjesztés kiemelten értékelje az elítélt intézeti magatartását, térjen ki:

- szerzett jutalmainak kronológiai sorrendjére;
- a jutalmazások okára;
- a jutalmazások módjára.

7.1.2 Időszakos vélemények

Az egy évet meghaladó szabadságvesztés esetén a **szabadulást hat hónappal** megelőző foglalkozást **minimum kéthavonta** egyéni foglalkozásoknak célszerű követnie, egy év alatti ítélet esetén ezt **három hónappal** előtte kell elvégezni, és havonta megismételni. Ennek célja, hogy a foglalkozás során figyelemmel lehessen kísérni a kitűzött célok megvalósulását, és

előrehaladását.

A fogvatartottat várható szabadulását megelőzően legalább hat hónappal - figyelembe véve az elítélt reintegrációs tevékenységében való közreműködését, szabadulás utáni elképzeléseit, családi kapcsolatainak minőségét - a Bv. tv.-ben meghatározott esetekben záró kockázatelemzési vizsgálatnak kell alávetni.

Az értékelő/időszakos vélemények szakszerű elkészítése kiemelt jelentőségű a fogvatartottakkal kapcsolatos megalapozott döntések érdekében, illetve rendkívüli események elkerülése végett. Erre a BV.OP. Ellenőrzési Főosztálya kis több alkalommal felhívta a figyelmet az ellenőrzései során feltárt hiányosságokkal kapcsolatosan.

8 Kérelmek, panaszok ügyintézése

A fogvatartott a kérelmet a reintegrációs tisztjénél terjesztheti elő.

A fogvatartottnak jogában áll, hogy büntetés-végrehajtási ügyben vagy fogva tartásával összefüggésben kérelmet terjesszen elő, a kérelem kapcsán hozott döntéssel szemben panasz, továbbá egyéb jogorvoslati jog illeti meg, amelyet írásban vagy szóban terjeszthet elő.

A szóbeli előterjesztés fórumai:

- bv. ügyészi meghallgatás;
- intézetparancsnoki, igazgatói, főigazgató főorvosi
- büntetés-végrehajtási osztályvezetői és nyilvántartócsoport-vezetői meghallgatás;
- gazdasági vezetői meghallgatás;
- biztonsági osztályvezetői meghallgatás;
- reintegrációs tiszti meghallgatás; • bv. pártfogói meghallgatás;
- az egészségügyi osztály vezetőjének rendelési idő keretében tartott meghallgatása.

Az írásbeli előterjesztés módja:

- közvetlenül a bv. szerv vezetőjéhez írt beadványait az intézetben elhelyezett, külön megjelölt levelesládában helyezheti el, a levelesládát a bv. szerv vezetője személyesen üríti ki;
- a hatóságokhoz, hivatalos szervekhez írt beadványt, megkeresést lezárt borítékban kell kiadni a postai szabályoknak megfelelően megcímezve és felbélyegezve.

A fogvatartott beadványában megfogalmazott kérést/panaszt, valamint annak összes indokát az informatikai nyilvántartási rendszerben minden esetben rögzíteni kell.

A reintegrációs tiszt a fogvatartott által kiadott kérelmet haladéktalanul, de legkésőbb a 2. munkanapon rögzíti az informatikai nyilvántartási rendszerben. Az egyszerű, szakterületi véleményezést nem igénylő esetekben a kérelem ügyintézését 5 munkanapon belül végre kell hajtani, a döntést a fogvatartott részére ki kell hirdetni. Szakterületi véleményezést igénylő esetekben, összetett, több szakterületi véleményt igénylő esetekben a kérelem ügyintézésének határideje 30nap, mely indokolt esetben 30 nappal meg hosszabbítható.

A kérelem rögzítésekor a reintegrációs tiszt/szociális segédelőadó köteles a fogvatartott figyelmét felhívni, hogy kérelméhez az azt megalapozó dokumentumokat haladéktalanul csatolja. Amennyiben a fogvatartott ennek teljes körűen nem tud eleget tenni, hiánypótlásra kell felhívni, ahol a teljesítés határnapját meg kell adni. Amennyiben a hiánypótlás a meghatározott határidőre nem teljesül, úgy a kérelem elbírálása kizárólag a rendelkezésre álló adatok, dokumentumok alapján teljesülhet. A hiánypótlásra felhívást az informatikai nyilvántartási rendszer egyéni foglalkozás rovatában dokumentálni kell.

Amennyiben a fogvatartott és valamely kapcsolattartója is kérelmet terjeszt elő vagy több beadványt is benyújtottak, melyek ugyanazon célra irányulnak, úgy ezeket egy kérelemként kell kezelni, a FANY rendszerben egy alkalommal kell rögzíteni. Erről a kérelmezőt/kérelmezőket tájékoztatni kell.

Amennyiben a bv. intézet a kérelem ügyintézése során hivatalból intézkedik iratok beszerzésére, szakértői vélemény, illetve a pártfogó felügyelői vélemény vagy

környezettanulmány elkészítésére, abban az esetben az ügyintézési határidő (az iratok beszerzésre irányuló megkereséstől azok bv. intézetbe történő beérkezéséig) nyugszik. Ebben az esetben a kérelemnél a szakterületi véleményekben rögzíteni kell a megkeresés elküldésének és a kért iratok beérkezésének időpontját. Intézetparancsnoki hatáskört meghaladó ügyek esetében a felterjesztésnél ezeket a dokumentumokat csatolni szükséges az ügyintézés időtartamának megállapítása érdekében. Amennyiben a kérelem határidejének hosszabbítása indokolt, azt az informatikai nyilvántartási rendszerben rögzíteni, arról a kérelmezőt (dokumentált módon) tájékoztatni kell. Az új határidőt az informatikai nyilvántartási rendszerben a hiánypótlásnál, illetve a határidő hosszabbításnál is be kell állítani.

A reintegrációs tiszt véleménye elkészítésekor vegye figyelembe a fogvatartott személyes- illetve büntetés-végrehajtási adatait, véleményében súlyponti elemként kell szerepeltetni a foglalkoztatási aktivitást.

A véleményben meg kell jeleníteni a fogvatartottra vonatkozó speciális információkat (pl.: iskolai oktatásban-, munkáltatásban vesz részt, speciális részlegen történik az elhelyezése stb.).

Ideiglenes intézetelhagyás esetén a gazdasági szakterületnek tájékoztatást kell adnia arról, hogy az elítélt rendelkezik-e az évszaknak megfelelő ruházattal, és az intézet elhagyásához szükséges megfelelő pénzüsszeggel.

Ideiglenes intézetelhagyásnál befogadó nyilatkozatot kell beszerezni.

Amennyiben a fogvatartottal szemben újabb büntetőeljárás van folyamatban, az intézetelhagyással járó kérelmek esetén a rendelkezési jogkör gyakorlójának véleményét meg kell kérni.

Egészségügyi indok esetén az intézet egészségügyi személyzete minden esetben véleményezze a kérelmet.

Amennyiben a kérelem véleményezése befejeződött, az elkészült felterjesztést, a keletkezett dokumentumokkal együtt (környezettanulmány, rendőri vélemény, egészségügyi dokumentáció, első fokú határozat, stb.) meg kell küldeni a döntésre jogosult részére.

A döntés kihirdetését rögzíteni kell a FANY rendszerben és a döntésről, valamint annak kihirdetéséről a bv. iratanyagban is el kell helyezni egy példányt (a fogvatartott a bv. iratanyagban elhelyezendő iraton vagy külön meghallgatási jegyzőkönyvön vegye át a részére átadott dokumentumot).

Amennyiben a kérelmet nem a fogvatartott, hanem valamely kapcsolattartója terjesztette elő, úgy a döntésről Őt is tájékoztatni kell.

8.1 Panaszjog

Az elítélt írásbeli panasszal élhet a döntés (intézkedés, határozat) ellen vagy annak elmulasztása esetén a közléstől számított 15 napon belül:

- az intézet szervezeti egységei, annak vezetői és a reintegrációs tisztek tekintetében a bv. szerv vezetőjéhez;
- ha a döntést a bv. szerv vezetője vagy – jogszabályban meghatározott esetekben – a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága kijelölt szervezeti egységének vezetője hozta, akkor a panaszt az országos parancsok bírálja el;
- ha jogszabályban meghatározott esetekben az ügyében első fokon az országos parancsnok döntött, akkor a panaszt a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter bírálja el.

A panaszt 30 napon belül kell elbírálni, a határidő indokolt esetben 30 nappal meghosszabbítható. Amennyiben a panaszt elbírálták, a döntés ellen további panasznak nincs helye.

A panasz elbírálásáról a fogvatartottat és – amennyiben azt más személy terjesztette elő – az előterjesztőt is tájékoztatni kell.

A döntésről meghozott határozaton a jogorvoslati jogra történő tájékoztatást fel kell tüntetni. A kézbesítés alkalmával szükséges ezt szóban is megerősíteni, kiegészítve azzal, hogy a panaszt a szervezeti egység vezetőjénél kell előterjeszteni.

A kérelem során a döntés, panasz esetében a határozat kihirdetése során az átvétel igazolásaként a másodpéldányon kizárólag a kézbesítés helye, időpontja és az érintett fogvatartott aláírása kerülhet dokumentálásra. Amennyiben a fogvatartott a döntést kihirdető iraton, határozaton ennek ellenére mégis úgy nyilatkozik, hogy azzal nem ért egyet, azt már a döntés elleni, indokolás nélküli írásos panasznak kell tekinteni. Ebben az esetben a panaszt az informatikai nyilvántartási rendszerben rögzíteni kell, azt a nyitva álló határidőn belül el kell bírálni.

A fogvatartott panaszait a bv. intézet vezetőjének kell elbírálnia, a szervezeti egységek vezetőinek erre jogosultsága nincs, ettől eltérni abban az esetben lehet, ha a panaszolt döntés/intézkedés vagy annak elmulasztása a bv. intézet vezetőjét terheli. Az egyes egészségügyi szakma-specifikus tárgyú panaszügyekben hozott intézetparancsnoki elutasító döntések esetében a szakmai felügyeleti felülvizsgálati eljárás lefolytatása érdekében a határozatot, a panaszbeadványt és a kivizsgálás során keletkezett valamennyi dokumentumot 3 munkanapon belül fel kell terjeszteni a BVOP Egészségügyi Főosztályának. Szakmai felügyeleti felülvizsgálati eljárás hatálya alá tartozó panaszokat az egyes szakma-specifikus tárgyú panaszügyek hozott döntések szakmai felügyeleti eljárásrendjéről szóló 14/2019. (X. 24.) BVOP utasítás tartalmazza.

A kivizsgálást a beadványban megfogalmazott indokok mindegyikére kiterjedően kell végrehajtani, a döntés indokolásában a vizsgálat megállapításaira ki kell térni.

A panasz elbírálásáról minden esetben meghatározott tartalommal bíró határozatot kell hozni. A kérelemnek vagy panasznak helyt adó határozatot indokolni nem kell.

Amennyiben a fogvatartott a kérelmet, panaszt nyitottan, borítékban vagy beadványként terjeszti elő a címzett részére, annak tartalmi ellenőrzését el kell végezni. Amennyiben a kérelem vagy a panasz a bv. intézet hatáskörébe tartozik, az ügyintézés meg kell kezdeni.

A fogvatartott a kérelmét, panaszát visszavonhatja, módosíthatja. Ilyen esetekben az ügyintézés a fogvatartott nyilatkozata alapján kell tovább folytatni. Alapvető jogok biztosa, továbbá büntetés-végrehajtási ügyészi (a továbbiakban: bv. ügyész) kezdeményezésre indított vizsgálatot abban az esetben is le kell folytatni, amennyiben a fogvatartott a panaszát már nem tartja fenn, vagy azt visszavonta.

A BVOP-ra beérkező fogvatartotti panaszok – eltérő rendelkezés hiányában –illetékeségből megküldésre kerülnek a fogva tartó bv. intézet vezetőjének, saját hatáskörben történő ügyintézés céljából. A fogvatartott kérelmére/panaszára vonatkozó eljárást ezekben az esetekben is meg kell indítani az informatikai nyilvántartási rendszerben, azokat az illetékes

szakterületekkel véleményeztetni kell. A kérelemben/panaszban való döntésről a fogvatartottat tájékoztatni kell. A BVOP visszatájékoztatásának kérése esetén a válaszlevélben összegezni kell a vizsgálat eredményét, a megtett intézkedéseket, a fogvatartott tájékoztatásának tényét, továbbá az ügy szempontjából releváns dokumentációt (határozat, meghallgatási jegyzőkönyvek, jelentések, informatikai nyilvántartási rendszer-kérelem/panasz stb.) csatolni kell a válaszlevél mellékleteként.

A fogvatartott büntetőeljárással kapcsolatos levelezése költségeinek megelőlegését kérelem útján kell engedélyezni. A kérelmet a reintegrációs tiszt szakterületi véleménye alapján a gazdasági szakterület bírálja el, soron kívül. A megelőlegezéshez kapcsolódó költségkimutatást a gazdasági osztály tartja nyilván.

9 Irodalomjegyzék

1. Boros János – Csetneky László (2000): Börtönpszichológia. Bp. Rejtjel Kiadó. 2000.
2. Kabódi Csaba-Lőrincz József-Mezey Barna (2005): Büntetéstani alapfogalmak. Bp. Rejtjel Kiadó. 2005.
3. Módos Tamás (1998): Büntetés-végrehajtási nevelés Bp. Rejtjel Kiadó. 1998.
4. Módos Tamás (2003): A reszocializáció módszertana. Nevelés – módszertani tansegédlet. Büntetés-végrehajtási Szakkönyvtár. 2003/3.sz.
5. Dr. Csordás Sándor- Dr. habil. Vókó György : A fogvatartottakkal való bánásmód elvei és gyakorlata Börtönügyi Szemle 2004/4. szám.
6. A 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
7. Hatályos törvények, jogszabályok és Országos Parancsnoki szakutasítások, utasítások, módszertani útmutatók, szakmai segédanyagok
8. 14/2014. (XII. 17.) IM rendelet a büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartott elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak fegyelmi felelőségéről.
9. 16/2014. (XII. 19.) IM Rendelet - a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
10. Czenczer Orsolya - Sztodola Tibor: A büntetés-végrehajtási reintegrációs munka jogi és biztonsági vonatkozásai (Dialóg Campus 2019)
11. BVOP honlap <https://bv.gov.hu/hu/efop-1-3-3>
12. Reintegrációs kézikönyv 2020.

1. sz. melléklet

<i>végrehajtási fokozat</i>	<i>rezsím</i>	<i>látogatófogadás</i>	<i>lát. int. kívül</i>	<i>telefon</i>	<i>kimaradás</i>	<i>eltávozás</i>
letartóztatott (drog-prevenációs és pszicho-szociális részlegen elítéltekkel közösen elhelyezhető)	enyhébb	havonta 2x60+30 perc	nem	heti 105 perc	nem	nem
	általános	havonta 2x60 perc	nem	heti 70 perc	nem	nem
	szigorúbb	havonta 2x60 perc biztonsági beszélőben	nem	heti 70 perc	nem	nem
fegyház	enyhébb	havonta 2x60 perc	évi 2 x 2-4 óra	heti 40 perc	évente 3x12 óra	kivételesen évente 5 nap
	általános	havonta 1x90 perc	évi 1 x 2-4 óra	heti 30 perc	évente 1x12 óra	kivételesen évente 2 nap
	szigorúbb	havonta 1x60 perc	nem	heti 10 perc	nem	nem
börtön	enyhe	havonta 2x90 perc	évi 3 x 2-6 óra	heti 50 perc	évente 3x24 óra	kivételesen évente 10 nap
	általános	havonta 1x90 perc	évi 2 x 2-6 óra	heti 40 perc	évente 1x24 óra	kivételesen évente 4 nap
	szigorú	havonta 1x75 perc	nem	heti 20 perc	nem	nem
fogház	enyhe	havonta 2x90 perc + negyedévente 1x90 perc	évi 5 x 4-8 óra	heti 75 perc	évente 4x24 óra	évente 15 nap
	általános	havonta 2x90 perc	évi 3 x 4-8 óra	heti 50 perc	évente 2x24 óra	évente 8 nap
	szigorú	havonta 1x90 perc	nem	heti 30 perc	nem	nem
elzárás, szabálysértési elzárás	nincs rezsím	havonta 2x 90 perc		heti 3x10 perc	heti 4 óra, összevontan 24 óra	-
rendbíróság helyébe lépő elzárás	nincs rezsím	havonta 3x90 perc		heti 3x20 perc	heti 8 óra	-
közérdekű munka, pénzbüntetés helyébe lépő szabadságveszt	nincs rezsím	havonta 2x 90 perc		heti 50 perc	-	-

<i>végrehajtási fokozat</i>	<i>rezsím</i>	<i>látogatófogadás</i>	<i>lát. int. kívül</i>	<i>telefon</i>	<i>kimaradás</i>	<i>eltávozás</i>
és						
biztonsági zárka: behelyezés a Bv. tv. 147§ (9) alapján: részére megállapított rezsím szerint	behelyezés és oka: Bv. tv. 147.§ (1) alapján, fegyház szigorúbb	biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül, parancsnoki engedéllyel el lehet térni	nem	heti 10 perc	nem	nem
drog-prevenációs részleg	irányadó k a börtön általános rezsím-szabályai nincs rezsím	havonta 2x 90 perc		heti 50 perc	évente 1x12 óra	nem
enyhébb végrehajtási szabályok	irányadó k a fogház enyhébb rezsimszabályai	havonta 2x90 perc + negyedévente 1x90 perc	évi 5x4-8óra	heti 75 perc	évente 4x24 óra	havonta 4x24 kivételesen -48 óra
társadalmi kötődés program	börtön enyhébb	havonta 2x90 perc	évi 3x2-6 óra	heti 50 perc	évente 3x24 óra	havonta 5-10 nap
	fogház általános	havonta 2x90 perc	évi 3x4-8óra	heti 50 perc	évente 2x24óra	
	fogház enyhébb	havonta 2x90 perc + negyedévente 1x90perc	évi 5x4-8óra	heti 75 perc	évente 4x24óra	
átmeneti részleg	börtön enyhe	havonta 2x90 perc	évi 3x2-6 óra	heti 50 perc	évente 3x24 óra	évente 15 nap
HSR	végrehajtási fokozatnak megfelelő általános, vagy szigorúbb rezsím kategória szerint				nem	nem
gyógyító-terápiás részleg	börtön általános	havonta 1x90 perc	évi 2x2-6 óra	heti 40 perc	nem	nem
pszichoszociális	börtön általános	havonta 1x90 perc	évi 2x2-6	heti 40 perc	nem	nem

<i>végrehajtási fokozat</i>	<i>rezsím</i>	<i>látogatófogadás</i>	<i>lát. int. kívül</i>	<i>telefon</i>	<i>kimaradás</i>	<i>eltávozás</i>
részleg			óra			
alacsony biztonsági kockázatú részleg	irányadó a fogház enyhe	havonta 2x90 perc + negyedévente 1x90 perc	évi 5x4-8 óra	heti 75 perc	évente 4x24 óra	évente 15 nap
befogadó részleg	végrehajtási fokozatnak megfelelő általános rezsím					
megőrzés ideje alatt	lehetőség szerint besorolás szerinti rezsímnek megfelelő elhelyezés, ha ez nem lehetséges, a szigorúbb rezsímbe sorolt elítélt kivételével az általános rezsimszabályokat kell alkalmazni					